Ilie BĂDESCU

DESPRE CRIZĂ ÎN LUMINA TEORIEI SUCCESIUNII COEXISTENTE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
BĂDESCU, ILIE
Despre criză în lumina teoriei succesiunii coexistente /
Ilie Bădescu. - Bucureşti : Editura Centrului de Informare şi
Documentare Economică, 2009
ISBN 978-973-159-060-8

316

Centrul de Informare şi Documentare Economică
Bucureşti, România
Editor: Valeriu IOAN-FRANC

Coperta: Nicolae LOGIN

Concepţia grafică, machetarea şi tehnoredactarea: Luminiţa LOGIN

ISBN 978-973-159-060-8 Apărut 2009

Ilie BĂDESCU

DESPRE CRIZĂ ÎN LUMINA TEORIEI SUCCESIUNII COEXISTENTE

ACADEMIA ROMÂNĂ

CENTRUL ROMÂN DE ECONOMIE COMPARATĂ ŞI CONSENS

CUPRINS

ARGUMENT

Teoria succesiunilor coexistente[1], izvodită în câmpul culturii române de academicianul Tudorel Postolache, încheie o fază şi deschide alta în evoluția teoriilor civilizației. În viziunea acestei noi abordări, civilizațiile îşi dezvoltă propriile „nuclee dure”, în şi prin care triumfă, în tot ceea ce există, legea identitară. Pe de altă parte, civilizațiile ascultă, în devenirea lor, de legea succesiunii coexistente, conform căreia lumea a devenit scena unei co-evoluții civilizaționale la scară planetară, cu efecte încă necercetate.

Omenirea, ca gen, este unitară, alcătuind *antroposfera planetei*, care, la rândul ei, este integrată *biosferei* Pământului. Din această unitate a *genofondului uman* s-au desprins, prin *evoluții specificate*, diversitățile etnice care compun *etnosfera*. În temeinicia teoriei succesiunilor coexistente, orice grup uman tinde, cum s-a precizat deja, să unifice şi să reunifice spiritul locului cu axul lumii într-o entitate aparte, un nucleu dur, care devine astfel rădăcina grupului uman ca entitate societală. Combinarea şi recombinarea acestor două laturi nucleice - spiritul locului şi axul lumii – au condus, finalmente, la *diversitățile etnice* şi, apoi, de circa 8000 de ani, la *diversitățile civilizaționale* cunoscute. Totul este inteligibil în cadrul *logosferei divine*, mărturisită de religii, înlăuntrul căreia s-a născut *noosfera* prin chemarea divină a omului la actul creator, după care, devenirea omenirii a urmat linii multievoluționare, atestate primordial de etnii şi mai apoi de civilizații, aceste noi entități societale ivite în istorie, cum subliniază autorul, acum 8000 de ani. Evoluția omenirii s-a încadrat, iată, între două tendințe polare: *succesiuni simple* versus *succesiuni coexistente* sau, altfel spus, *evoluții separate* versus *evoluție împreună*. Teoriile neoevoluționiste disting şi ele între cele două fațete ale evoluției: evoluție specifică şi evoluție universală. Această dualitate compune punctul de pornire al teoriei succesiunilor coexistente pe care i-o datorăm academicianului Tudorel Postolache.

---

[1] Tudorel Postolache, *Vers un idéal praticable*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2007.

Originar, aşadar, în punctul zero al istoriei, omul s-a aflat într-o unitate cu Creatorul a toate, unitate din care decurg toate şi spre care tind toate. Teoria succesiunii coexistente cercetează tocmai această tendință spre *unitatea originară* la scara dinamicii entităților societale, culminând cu civilizațiile. Despre unitatea aceasta primordială mărturisesc miturile, această „bibliotecă a oralității condensate” (Tudorel Postolache) şi, dimpreună cu ele, dar în chip mai cuprinzător, religia profundă, prin arhetipurile depozitate în „inconştientul universalizat al omului”. Unitatea originară divino-umană a omului, cum ar spune Nichifor Crainic, n-a dispărut, aşadar, odată cu ieşirea omenirii din faza sa universală, ci s-a fixat în *inconştientul universalizat* al speciei umane, aşa încât nici o analiză nu poate ignora acest substrat al devenirilor omeneşti. Actele şi procesele creatoare preiau în dinamica lor tensiunea originară dintre unitatea generică şi diversitatea procesuală a devenirii universale, astfel că orice generație reia impulsul spre acelaşi proces unificator (nevoia de recuperare a unității) confruntându-se, una după alta, generație după generație, cu riscul dezechilibrului dintre *procesul creator* şi *procesul sistematizator*.

Dacă procesul creator este prezent la orice vârstă, în modalități felurite, procesul unificator este, desigur, ataşat funcțiunii generației a treia. Teoria succesiunilor coexistente ne spune că *orice evoluție civilizațională trebuie să permită recuperarea genofondului originar, însă lucrul acesta nu este cu putință decât sub regimul de manifestare a legii triadei generaționale.* Recuperarea genofondului originar este cu putință, ne spune autorul teoriei succesiunilor coexistente, prin triumful unei noi *structuri intelectuale fundamentale* a universului şi prin afirmarea Şcolii universale, ca arhetip al şcolarității generice, care sunt, amândouă, efecte ale legii triadei generaționale. Dacă triumful acesta întârzie, omenirea intră într-o eră de crize endemice, care sunt, toate, expresii ale uneia şi aceleiaşi crize sistemice.

Din momentul în care, sub inspirația capitalismului abstractizant şi instrumentalist, civilizațiile au adoptat sisteme care le-au ghidat spre înlocuirea „Valorilor esențiale” ale spiritualității universale cu exigențele pieței şi ale capitalului, *civilizațiile însele s-au rupt de sursele coexistențelor valide şi, astfel, au devenit sursa multiplă a crizelor. Avem de-a face, aşadar, cu un proces de masivă despiritualizare a civilizațiilor planetare, şi acesta defineşte criza actuală în*

viziunea teoriei succesiunilor coexistente. A.J. Toynbee a examinat fenomenul acesta la scara marelui proces de „desacralizare lingvistică a lumii”, cum l-a numit el, lansând un strigăt de alarmă asupra acestei noi rupturi dintre ştiinţă şi religia profundă, fenomen pe care-l denunţă în termenii ei şi teoria succesiunilor coexistente. *Aşa se face că momentul la care a ajuns omenirea astăzi este de fapt pragul unei crize universale de amploare planetară, căci de data aceasta toate civilizaţiile contribuie la alimentarea crizei.* Deşi acestea coexistă şi se mişcă spre acelaşi scop – sporirea bunăstării – rezultatul este o incredibilă heterocronie, o adevărată entropie a civilizaţiilor. Actul succesiunilor şi actul coexistenţei compun o unitate, dar una marcată de grave tensiuni lăuntrice. În locul unei democraţii a civilizaţiilor s-a instaurat o bizară oligarhie a civilizaţiilor, cu lupte interminabile pentru hegemonie şi pentru *leadership* în raport cu marile spaţii. Teoria prin care s-a sistematizat ideea *teritorialistă* a universalizării a fost elaborată de H. Mackinder în a sa *„Axă geografică a istoriei”*, un studiu de circulaţie planetară, conform căruia centrul lumii de ieri şi de azi este *Pământul central* sau Heartlandul, care se suprapune cu Eurasia. Teoria succesiunii coexistente a deplasat accentul de la înţelesul teritorialist al centrului mişcării civilizaţiilor spre un înţeles spiritualist şi a elaborat sistemul categorial al acestei noi perspective, în centrul căruia se distinge acest triptic categorial: *succesiuni coexistente, proprietate identitară, Şcoală universală.* Civilizaţiile tind toate spre o nouă centralitate de relevanţă universală şi nu putem reduce o atare tendinţă la impulsul teritorialist către dobândirea unui control pasager asupra „pivotului geografic al istoriei”, care este Eurasia. Este prima eliberare majoră de modelul hegemonic al înţelegerii dinamicii civilizaţiilor, pe care ni l-a propus englezul Mackinder. În viziunea sa, toate civilizaţiile gravitează în jurul Eurasiei, care este Heartlandul planetei şi, deci, centrul de gravitaţie al mişcării istoriei universale. În viziunea teoriei succesiunii coexistente, *recuperarea centrului* şi restartarea *orizontului de universalitate* al istoriei omeneşti sunt împreună procese spirituale, se desfăşoară ca procese de redefinire a *identităţii generice* a omului şi de cucerire a unei noi „structuri intelectuale fundamentale a universului”, în temeiul căreia va triumfa Şcoala universală şi se va naşte o veritabilă civilizaţie a universalului, ne spune autorul teoriei succesiunii coexistente.

Ce sunt însă succesiunile coexistente? Modelul de succesiune a generațiilor umane influențează semnificativ destinul civilizațiilor. Dacă, până la începutul secolului al XX-lea, în tot lungul istoriei civilizaționale de 8000 de ani, putem consemna doar o „succesiune simplă a generațiilor umane”, începând din secolul al XX-lea, odată cu creşterea speranței medii de viață la naştere cu o mărime care depăşeşte durata unei generații, „în această succesiune [generațională] intervine fenomenul mai multor generații coexistente” (Postolache, 71). „La mijlocul secolului al XX-lea existau două generații coexistente, în zilele noastre, o triadă generațională este un fenomen deja împlinit, pentru ca în a doua parte a secolului al XXIII-lea norma generațională să fie dată de un evantai de patru generații” (ibidem). Civilizațiile parcurg şi ele acelaşi proces stadial ca şi generațiile. Toate intră, progresiv, sub guvernarea legii succesiunii coexistente, care-şi atestă astfel caracterul de *lege universalizată*. Ori de câte ori o civilizație sau alta ridică piedici reprezentative în fața manifestării acestei legi se iveşte o conjunctură de criză.

Succesiunea coexistentă nu este însă un rezultat spontan al mişcării istorice a omenirii. Civilizațiile au intrat în faza aceasta grație efectului cumulativ al marilor cărți din care se compune depozitul spiritual al omenirii, al acelor idei, modele, arhetipuri care nutresc subconştientul istoric al omenirii, dar, mai presus de toate, grație religiozității profunde, miturilor şi simbolurilor care se adăpostesc în inconştientul universal. Acestea toate reprezintă *surse fundamentale pentru succesiunile coexistente*.

În conjunctura actuală, toate civilizațiile par să ridice obstacole în fața legii universale a succesiunii coexistente. Este motivul pentru care un teoretician de talia lui Im Wallerstein a numit criza actuală criză sistemică, respectiv criza sistemului lumii moderne (Modern World System) sau, cu altă sintagmă dar cu acelaşi înțeles, a „sistemului mondial modern”. Teoria succesiunilor coexistente ne învață să distingem între crizele dinlăuntrul sistemului şi crizele sistemice, care prefațează dezintegrarea civilizațiilor. Criza actuală este una de sistem şi, ca atare, ea se propagă în tot sistemul civilizațional actual, pavându-i declinul, aglomerând nori sumbri deasupra lumii noastre, cu cele şase sau opt civilizații care coexistă astăzi pe glob. Lumea actuală este compusă, iată, dintr-*un sistem* şi *mai multe civilizații.* Esența sistemului este însăşi *relația de coexistență*. Cele 6-8 civilizații îşi păstrează *profilul identitar*, specificitatea, dar conținutul relației dintre ele are caracter unitar, derivat din natura şi particularitatea sistemului. Aceasta

este poate cea mai interesantă tensiune a lumii noastre, în genere a unei lumi istorice date. *Teoria succesiunii coexistente* ne îndrumă să observăm că, spre deosebire de epocile istorice revolute, când relația dintre civilizații era una de *succesiune,* lumea noastră este caracterizată de *coexistența* celor 6-8 civilizații de pe cuprinsul planetei, ceea ce conferă acestei coexistențe caracter de *sistem global.*

Prima civilizație care a experimentat fenomenul *succesiunii coexistente* a fost civilizația occidentală, care a şi furnizat, prin chiar acest fapt, criteriile şi principiile de expansiune ale sistemului, devenind astfel civilizație dominantă. Vom sublinia aşadar faptul că, din perspectiva teoriei succesiunii coexistente, globalizarea nu se referă la conținutul civilizațiilor, ci la procesul prin care civilizații diverse sunt aduse într-o *relație de coexistență,* cu toată cohorta de efecte care decurg de aici şi pe care aceeaşi teorie ni le expune. O *criză de sistem* afectează starea lumii, însă explicația ei nu derivă din analiza lumii, ci din examinarea sistemului şi a relației sale de expansiune sau de universalizare. Întrucât tendința spre *succesiune coexistentă* antrenează toate civilizațiile pământului (esența universalizării sistemului, ceea ce numim prin termenul de globalizare) acestea vor reacționa la un atare proces global printr-o strategie identitară *închisă ori deschisă*, ne spune autorul noii teorii asupra căreia zăbovim în aceste pagini. Civilizațiile coexistente au, aşadar, caracter identitar închis sau deschis. Altfel spus, o civilizație se poate închide sau deschide în fața expansiunii sistemului înglobant. În lumina teoriei succesiunii coexistente, trebuie deci să distingem între *identitățile închise* şi *identitățile deschise*. Ipoteza de bază a teoriei este aceea că civilizațiile care practică strategii identitare închise se expun riscului dispariției, celelalte prezervând şanse de expansiune. Şansa istorică a civilizației occidentale a fost procurată de strategia sa identitară deschisă, ne spune acad. Tudorel Postolache.

Teoria succesiunilor coexistente atrage atenția asupra celei mai însemnate forme de proprietate, *proprietatea identitară,* care conferă unei societăți accesul la o cvasirentă identitară, pe care o poate valorifica atestând un tip special de competență şi de capacitate, aceea de folosire a unora dintre cele mai importante active intangibile ale dezvoltării şi ale avantajului competitiv. Exemplul analizat de acad. Tudorel Postolache este

cel luxemburghez, care a înregistrat o teribilă expansiune grație capacității elitelor luxemburgheze de a valorifica renta identitară.

Criza sistemică este, în viziunea teoriei succesiunii coexistente (a abordării cronospațiale), o criză civilizațională nu numai pentru că este criza civilizației dominante, ci şi pentru că se propagă în toate civilizațiile coexistente într-un orizont cronospațial dat.

În mod paradoxal, forțele care acționează în direcția universalizării sistemului sunt cele pe care se susțin şi procesele crizelor sistemice în tendința lor spre generalizare. Dacă admitem că lumea actuală sau lumea noastră este caracterizată de o *relație de coexistență a şase sau opt civilizații*, trebuie să căutăm locul lor comun sau, cu termenul teoriei coexistenței, termenul mediu, mediatorul sistemic. În epoca civilizațională a istoriei omenirii, acest mediator este şcoala. De vreme ce lumea actuală este una de coexistență a mai multor civilizații, înseamnă că singurul loc în care aceste civilizații se pot întâlni fără a se anula una pe alta este tocmai şcoala, a cărei cuprindere este una universală. Epoca noastră, aşadar, este una de tranziție spre *Şcoala universală*, drept cel mai important mediator al sistemului şi cel mai sigur mecanism al vehiculării legii succesiunii coexistente.

Potrivit teoriei succesiunilor coexistente, criza este totuna cu o anomalie sistemică, dobândind prin chiar acest fapt caracter multinivelar, complexitate dimensională şi o dinamică proprie, o ciclicitate ea însăşi complexă, care face cu putință ca ciclurile mici să se manifeste în cicluri din ce în ce mai ample, mai extinse şi deci mai cuprinzătoare, culminând prin *criza civilizațională* propriu-zisă. Aşa se face că o criză variază de la un minim la un maxim la fiecare nivel al sistemului şi tot astfel variază şi crizele sistemice sau, cu sintagma consacrată de analiza cronospațială, crizele civilizaționale. Criza civilizațională propriu-zisă intră în faza ei maximă când atinge mediatorul sistemului care, în temeiul teoriei cronospațiale este tot una cu *Şcoala*, tocmai fiindcă, la nivelul şcolii, generațiile se suprapun şi compun mecanismul supracoordonator care mijloceşte totul. Teoria termenului mediu este esențială. Spre deosebire de teoriile clasice ale civilizațiilor, care plasau termenul mediu în seria de momente temporale, care se derulează după modelul succesiunilor simple, în noua teorie a succesiunilor coexistente, termenul mediu nu este un

moment pur temporal, ci unul cronospațial, adică este de-o vârstă cu termenii mediați, simultan cu ei.

Să reținem, aşadar, că în viziunea teoriei succesiunilor coexistente, criza sistemică este de esența a ceea ce putem numi o criză civilizațională, adică una care se propagă în toate articulațiile sistemului, o criză multinivelară şi multidimensională având puterea de a atrage în mediul ei toate civilizațiile coexistente. Crizele sunt, în acest caz, ale sistemului, căci, dacă un element este afectat, starea lui se transmite instantaneu asupra elementelor coexistente, fără vreun decalaj în timp, ceea ce conferă crizelor forma unor anomalii.

La un prim nivel, de sus în jos, identificăm *criza energetismului elitelor*. Iată definirea dată de acad. Postolache: "*O entitate de tip vechi se poate adapta la un mediu nou, chiar radical schimbat, dar nu mai are energia internă necesară pentru a se readapta la o a doua schimbare succesivă*" (Postolache, 58). Acad. Postolache evocă ilustrări din teoria lui Toynbee pentru acest gen de criză. Dispariția unor specii se explică astfel: odată cu schimbarea condițiilor climatice "*speciile şi-au folosit toate resursele de energie vitală pentru se adapta la schimbări*" şi astfel nu şi-au mai putut păstra destulă energie pentru a se adapta la alte circumstanțe. "*Angajate în direcție unică, nu şi-au mai putut modifica direcția şi, astfel, s-au condamnat la dispariție*" (ibidem, 59). Or, ceea ce se întâmplă astăzi este ceva similar. Sistemul dominant imprimă întregii lumi o direcție unică, astfel că sunt ratate avantajele sinergiei civilizațiilor. Criza se propagă mult mai rapid atunci când succesiunile sunt coexistente. La un alt nivel, criza îmbracă forma perplexității instituționale. „*Un factor important, primordial, un criteriu permițând să distingem începutul declinului unei civilizații sau al unei entități sociale este minoritatea creatoare în sine, o condiție indispensabilă a progresului; această minoritate începe a degenera într-o minoritate dominantă care, la limită, devine minoritate dictatorială oricare ar fi formele instituționale. Toate civilizațiile care au dispărut au avut această cauză în genele lor (la incapacitatea lor de a opera armonizarea cadrului instituțional cu noile forme materiale şi spirituale se adaugă incapacitatea lor de a lărgi şi a-şi universaliza propriul lor tip de civilizație)*" (Postolache, 62).

Criza la acest al doilea nivel (al instituțiilor) se referă, aşadar, la cele două aspecte simultane: incapacitatea civilizațiilor de a-şi armoniza cadrul instituțional cu emergența unor forme materiale şi spirituale noi, la care se

adaugă incapacitatea aceloraşi civilizaţii de a-şi universaliza propriul lor tipar (de civilizaţie). Pentru primul tip de incapacitate, acad. Tudorel Postolache utilizează termenul introdus de Pierre Werner, „perplexitate instituţională", folosit pentru *„a defini situaţia de criză în care un cadru instituţional vechi nu mai are aceeaşi putere de a permite rezolvarea problemelor de tip nou"*. Mai exact: atâta vreme cât soluţiile la problemele de tip nou *„rămân parţiale sau mulate pe vechiul cadru instituţional"*, capacitatea lor rezolutivă este scăzută spre zero. Atâta vreme cât *„li se aplică perfecţionări parţiale, cadrele instituţionale rămân perplexe nu numai în faţa problemelor noi, ci chiar în faţa problemelor vechi, ba, în timp, chiar asistăm la o sporire a perplexităţii lor"* (ibidem, 64). Perplexitatea instituţională are o triplă faţetă, se propagă triadic: „a) se *generalizează*; b) în acelaşi timp ea devine *cronică* şi c) cunoaşte *pusee acute*" (ibidem). „Procesele la capătul cărora perplexitatea devine *generalizată, cronică* şi *acută* pot atinge în combinarea lor un *punct critic*, care anunţă izbucnirea unei veritabile *crize civilizaţionale*" (ibidem).

Prin urmare, o *criză civilizaţională* este semnalată de o *perplexitate instituţională generalizată, cronică şi acută*. Aşa arată ea la suprafaţă. În adâncul ei, criza civilizaţională este expresia unui fenomen degenerativ, consecinţa durabilă, devastatoare, a degenerării unei minorităţi creatoare într-o minoritate dominantă, chiar dictatorială, ceea ce atestă un energetism la rândul său degenerat indus de epuizarea energiei de tip β, adică a energiei transformatoare, pe fondul generalizării energiei de tip α, o energie a stării de somnolenţă, reverie şi abandon. La nivelul elitelor se acumulează concupiscenţa, luxul, lăcomia, consumerismul, degradarea moravurilor, senzualism desfrânat, abandonarea popoarelor peste care superfaţează, înlocuirea direcţiei spirituale cu arbitrarul voluntarist şi cu marile orgolii, cu instalarea egolatriilor etc. Aceasta este partea de la suprafaţă a stării energetice α, o energie care permite adaptarea rapidă a grupărilor sociale la orice mediu, dar nu oferă suport energetic pentru niciun fel de manifestare transformatoare, creatoare. Intervenţiile sunt parţiale, mulate pe vechile cadre instituţionale. Criza elitelor se transmite într-o criză instituţională generalizată şi, mai departe, într-un blocaj al civilizaţiei, o incapacitate cronică de universalizare a propriului tipar. La această stare critică răspunsul civilizaţiei occidentale a fost globalizarea şi instituţiile globale. De fapt însă, instituţiile globale, FMI şi BM, nu sunt altceva decât expresia generalizării *perplexităţii instituţionale*, adică un cadru

de acumulare a proceselor crizei civilizaționale şi, pe cale de consecință, instituționalizarea răspunsurilor inadecvate.

Teoria succesiunilor coexistente evidențiază un al doilea triptic implicat în mecanismul explicației cauzale a perplexității instituționale:

- „În prima etapă se caută *cauza imediată* a perplexității instituționale, care este indicată de apariția unor probleme noi ce nu se mai pretează la soluții proprii vechiului cadru instituțional.
- În etapa a doua se găseşte *cauza generală* a *perplexității instituționale,* care rezidă în *acumularea proceselor crizei civilizaționale*: perplexitatea instituțională nu este decât unul dintre procesele majore care anunță posibilitatea *dezintegrării civilizațiilor* respective.
- În etapa a treia se caută *cauza generală a crizei civilizaționale*. Aici este nevoie de o teorie generală a crizelor civilizaționale" (ibidem, 64).

Una dintre cele mai semnificative tentative în această direcție, precizează acad. T. Postolache, a fost a lui Toynbee. „*Tripticul explicației cauzale a perplexității instituționale, propus aici*, mai precizează prof. T. Postolache, *se aplică la toate civilizațiile succesive şi, deopotrivă, la civilizațiile coexistente actuale*". Acest triptic este o componentă axială a unei teorii a crizei civilizaționale. O altă componentă este ceea ce autorul denumeşte o „teorie generală a soluțiilor". „*Una dintre trăsăturile esențiale ale perplexității instituționale contemporane este că, în acest stadiu, se acumulează un munte de soluții, referindu-se toate la perfecționarea cadrelor instituționale existente, dar ceea ce lipseşte încă este* ***Soluția****, o Teorie generală a soluțiilor care ar putea porni de la ultimul demers al explicației cauzale (care e una cu teoria generală a perplexității instituționale şi deci a crizelor civilizaționale) şi ar putea să ajungă, dacă nu la Soluția (ideală), cel puțin la o soluție practicabilă; chiar dacă aceasta n-ar putea să rezolve criza civilizațională, ea ar putea cel puțin să reporteze posibila sa explozie catastrofică până când s-ar înfățişa posibilitatea unor soluții pe care, în prezent, nu putem decât să le intuim sau a unor soluții care, deocamdată, nu sunt nici măcar imaginabile"* (Postolache, 65). Iată dar că teoria crizei civilizaționale cuprinde şi o teorie a soluțiilor practicabile şi deci a idealurilor practicabile.

În mod obişnuit, drumul de la explicaţie la soluţie are forma unei *succesiuni simple*: în *faza majoră*, generaţia elaborează ipoteze referitoare la „explicaţia cauzală”, în *faza minoră*, reflexivă, generaţiile se plasează în orizontul căutării soluţiilor. Una dintre particularităţile acestei ciclicităţi este astăzi transformarea succesiunii simple într-o succesiune coexistentă, ceea ce, în chip surprinzător pare a accentua primejdiile crizei. Tendinţa celor două faze spre autonomizare, spre cicluri distincte, oferă o „supapă pentru resorbţia contradicţiilor acumulate”, pe când înlocuirea succesiunii lor printr-o simultaneitate sincronă „permite acestor faze *să nu se mai întâlnească*”. Altfel spus, „teoreticienii” sau, cu termenul lui Weber, „savanţii” nu se mai întâlnesc cu practicienii, care în dipticul lui Weber sunt „politicienii”. Se iveşte posibilitatea ca „la un moment dat, ciclul fazelor majore să se încrucişeze cu ciclul fazelor minore în mod direct, fără intermedieri, trecând astfel ansamblul proceselor de criză pe o nouă orbită”. Academicianul T. Postolache apreciază că *„un astfel de punct critic se află la poarta comună a civilizaţiilor coexistente în prezent”.*

Un exemplu grăitor pentru acest fenomen de trecere a problemelor vechi pe o orbită nouă este dat de revoluţiile europene. Dacă termenul de revoluţie însemna „reluarea orbitei vechi” (revolvere), după 1789 termenul a început a desemna *„o ruptură bruscă, un mers înainte şi deci o sfărâmare a vechiului regim (l'ancien régime)”* (ibidem, 67). Problema este însă că încrucişarea celor două cicluri, a fazei majore cu faza minoră din lanţul explicaţie-soluţie, a condus doar la trecerea (prin simplă glisare) a *„ansamblului proceselor de criză pe o nouă orbită”*, atât şi nimic mai mult. Aşa se face că, după un timp, vechile probleme au revenit cu un şi mai mare coeficient de explozie. Iorga semnalase faptul că Revoluţia Rusă din Octombrie n-a fost altceva decât repetarea Revoluţiei Franceze de la 1789. O atare faţetă a lucrurilor pune serios în discuţie validarea europeană a teoriei toynbee-ene a revoluţiei, în lumina căreia *„revoluţiile au un caracter violent pentru că ele sunt victorii tardive ale noilor şi puternicelor forţe sociale contra instituţiilor vechi şi rigide, care de o vreme barau drumul acestor noi expresii ale vieţii sociale”* (Toynbee apud Postolache, 67).

În replică la această teorie, acad. T. Postolache propune teoria conform căreia *încrucişarea generaţiilor* care caută soluţii la problemele noi cu generaţiile care caută explicaţii cauzale la criza provocată de

inadecvarea instituțiilor vechi la presiunile noi poate să conducă nu la o revoluție de tipar toynbee-an, ci la o simplă mutare a problemelor ivite şi deci a proceselor crizei pe o altă orbită. Sugestia este să admitem că, de fapt, istoria soluțiilor europene la crizele civilizației europene este una de simplă expansiune cronospațială a crizei civilizaționale şi nicidecum una de rezolvare radicală a crizei. Domnia sa opinează aşadar că soluțiile de până aici n-au oferit mai mult decât o simplă *„reportare a exploziei catastrofice”* a crizei civilizaționale europene. Indicatorul crizei civilizaționale este, între alții, ceea ce J. Stiglitz numeşte absența *mecanismelor globalizării*. De fapt, cu termenii acad. T. Postolache, este vorba despre perplexitatea instituțională şi despre acumularea acelui munte de soluții pe fondul absenței cronicizate şi generalizate a Soluției şi a unei Teorii generale a soluțiilor. „Savantul” şi „politicianul” stau în continuare despărțiți, lipsiți de orice punte. Singura lor punte ar putea fi „Şcoala universală”. Aceasta este anunțată de marile descoperiri creatoare, care fac posibilă o nouă sinteză intelectuală universală al cărei triumf este barat astăzi de vechea ordine intelectuală pe care se întemeiază întreg eşafodajul civilizației postmoderne. Teoriile postmodernității, ale modernității multiple, sunt simple paliative, tentative ideologice de a ascunde gravitatea crizei într-o amăgitoare aşteptare a unei soluții de emergență, care nu mai este cu putință. În spatele acestor „ideologii” se ascunde tentativa de a susține că în spatele acestei modernități există o alta mai profundă, perenă, care are încă viață, că modernitatea din mintea noastră nu e tot una cu modernitatea „reală” căci, iată, ni se sugerează, de vreme ce modernitățile sunt multiple, înseamnă că aceia care discută despre modernitate se referă la una ori la alta, nu la toată modernitatea. Ni se sugerează, altfel spus, că între toate lebedele există şi unele negre şi n-avem îndreptățire să spunem că toate lebedele sunt albe. Lucrul acesta însă nu poate înlătura adevărul prim, şi anume că orice fel de culoare ar avea lebedele, putem spune despre toate, fără de excepție, că sunt lebede şi că ceea ce vom spune fundamental despre unele e adevărat şi pentru celelalte.

În miezul teoriilor modernității, în miezul modernității înseşi, persistă un cod al cenzurii nevădite complet niciodată, care nu te lasă să spui adevărurile ultime despre ea, cum ar fi acela că modernitatea e moartă, a murit de mult şi oricine se revendică de la ea sporeşte perplexitatea instituțională şi criza civilizațională actuală. Referindu-se la aceste coduri

din adânc ale cenzurii ideologice din orice ştiinţă şi din orice realitate, acad. T. Postolache găseşte exemplele tulburătoare ale lui Hawking şi Arnold. Hawking a prezentat în faţa unui Mare Conciliu Papal teza că, întrucât *„prin formulele matematice poate fi cunoscută gândirea lui Dumnezeu, ne-am putea lipsi de Dumnezeu pentru a explica crearea universului"* (Postolache, 94). Graţie *„învelişului matematic pur, acel consiliu n-a prea înţeles ce-a spus Hawking, şi aceasta a fost şansa lui"* (ibidem). Pe de altă parte, rămâne tulburătoare mărturisirea lui Hawking, şi anume că *„nici el n-a înţeles cu totul ceea ce-a susţinut"* (ibidem). Întrebarea este: cine a vorbit prin glasul lui Hawking, ce *gânditor lăuntric* şi-a asumat organul gândirii sale pentru a expune lucrurile pe care mintea sa însăşi nu le-a priceput!? Suntem pe terenul tulburător, extrem de periculos, al jocului cu realitatea codurilor profunde, unele dintre ele vizând dialectica tainelor pe care niciun cod societal, niciun cod simbolic nu le pot penetra, care scapă, altfel spus, şi acelor formule ale matematicii pure pe care Hawking le-a formulat, dar pe care nu le-a înţeles, deşi a mărturisit că ele ar fi fost cadre de cunoaştere a gândirii lui Dumnezeu. Cel care credea că a formulat cadre matematice prin care putea fi cunoscută gândirea lui Dumnezeu mărturiseşte că el însuşi nu le-a înţeles, încât putem deduce ori că un cod al cenzurii profunde l-a apărat pe el însuşi, ori că ceea ce credea el că sunt formulele matematice erau, de fapt, nişte simple parascovenii, nişte elucubraţii bine camuflate de aparatul matematicii pure, încât acel Consiliu, şi de-ar fi avut în componenţa lui genii ale matematicii, nu avea ce să înţeleagă fiindcă nu era nimic de înţeles şi că acela care se înfăţişase Marelui Consiliu era un biet rătăcit, chiar dacă în alte lucrări ale sale a vădit o gândire creatoare. Ne aflăm în faţa unei legităţi noologice: cadrele noologice pure nu pot fi utilizate împotriva lui Dumnezeu. Tainele divine rămân taine şi lucrarea lor rămâne una tainică. Astfel, *Şcoala universală* va trebui, pe de o parte să ofere un cod de imunităţi şi de privilegii ale şcolii pentru cei care plătesc tribut mare rigorilor cenzurii inculcate în formulele societale, dar, pe de altă parte, aceeaşi Şcoală va trebui să formuleze coduri de conduită pentru cei care cred că pot orice în chestiunea tainelor divine ale universului, cum ar fi de pildă cele şapte taine în creştinism, sau taina cea mare a kenozei, sau taina energiilor necreate prin care se săvârşesc cele ce ţin de fenomenele asincrone.

Am comprimat, în aceste câteva pagini, referiri la principalele fațete ale teoriei succesiunii coexistente, ca teorie care dezvăluie, dintr-un unghi surprinzător, adevăruri alarmante privitoare la criza prin care trece toată omenirea astăzi. N-am insistat asupra ideilor privind proprietatea identitară şi nici asupra crizei acestui tip de proprietate, atestată de „perplexitatea instituțională” în fața problemelor pe care le ridică gestionarea acesteia, ori asupra gravelor erori de abordare instituțională a unui asemenea tip de proprietate.

Recentele dezbateri în cadrul CESE (Comitetului Economic şi Social European) asupra identificării prin frecvențe radio (RFID) ori dezbaterile referitoare la implanturile ICT în corpul uman în cadrul EGE (Grupului European de Etică) etc. arată cât de importantă este perspectiva deschisă de teoria succesiunii coexistente cu privire la dreptul suveran al persoanei umane asupra proprietății identitare.

Pentru a scurta accesul rapid al cititorului la înțelesurile teoriei, aşa cum ni s-au descoperit nouă atunci când am cercetat-o, supun atenției argumentul de față. Paginile care compun volumul acesta se vor şi se dovedesc a fi o modestă „recenzie interpretativă” la ceea ce este, în complexitatea sa analitică, teoria succesiunii coexistente. Atât şi nimic mai mult.

Ilie BĂDESCU

Director INSOC

CAPITOLUL I
TEORIA SUCCESIUNII COEXISTENTE*

Cinci remarci preliminare

Specialiştii din cele mai variate domenii, de la fizicieni la economişti, sociologi, teologi etc., fac referiri într-o formă sau alta la criza actuală. Toate elementele actualei civilizații sunt afectate de criza care tocmai a intrat într-unul dintre momentele sale explozive. Criza se resimte puternic în economie, dar economia nu este ea singură generatorul crizei şi, pe cale de consecință, nici incubatorul soluțiilor la criză. Nici explicația şi nici căile soluționării ei nu sunt de ordin exclusiv economic, strict economice şi, ca atare, *politicile economice* singure nu pot scoate societatea dintr-o atare criză. *Există o linie teoretică pe care am putea-o invoca pentru a delimita sistemul de referință al crizei actuale şi având particularitatea de a-şi atesta desfăşurarea printr-o lucrare de mare surpriză datorată academicianului Tudorel Postolache. Linia teoretică la care facem referire este teoria succesiunii coexistente, cu rădăcini care ne trimit la nume ilustre de savanți, pe care autorul le invocă în cuprinsul demonstrației Dsale*. Vom stărui mai jos asupra enunțurilor de bază ale teoriei succesiunii coexistente.

Înainte de a trece, însă, la prezentarea succintă a teoriei să reținem câteva precizări preliminare. **Prima**: cartea oferită de acad. T. Postolache a trecut aproape neobservată, confirmând faptul de maximă alarmă că mediul culturii române de astăzi este copleşit de efectele unei anomalii generaționale, care face ca, între creația unei idei şi receptarea ei să se interpună un decalaj primejdios ori chiar o malpercepție răutăcioasă, care frizează adeseori ticăloşia.

Apariția unei noi teorii în peisajul unei culturi ar trebui să fie un eveniment, un fapt de mare sărbătoare, pe care orice comunitate s-ar grăbi s-o întâmpine aşa cum sunt întâmpinate zilele de sărbătoare, cu tot

---

* Recenzie interpretativă la cartea acad. Tudorel Postolache: *Vers un idéal praticable*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2007.

excepționalismul lor. Nu aşa ceva se întâmplă însă, iată, **în cazul teoriei succesiunii coexistente** pe care o datorăm academicianului Tudorel Postolache. Aflat la vârsta maturității consolidate, ca să folosim tipologia autorului, Domnia sa sfidează prejudecățile cele mai agresive cu privire la fenomenul generațiilor şi ne propune una dintre cele mai cuprinzătoare teorii asupra societății în era civilizațională a omenirii, teorie al cărei coeficient de originalitate este, desigur, stânjenitor pentru mințile mediocre şi pentru intelectualul leneş al zilelor noastre. Teoria domnului Postolache se nutreşte din marele potențial pe care-l oferă o societate fondată pe puterea lucrătoare a energiilor care contribuie la triumful unei noi structuri intelectuale universale, pe temelia căreia se va zidi **Şcoala universală**, al cărei nucleu dur pre-anunță o nouă *coincidentia oppositorum* dintre ştiință şi religie, dintre axis mundi şi spiritul locului, dintre mondial şi național, dintre conştient şi inconştientul universalizat, dintre individual şi universal etc.

A doua remarcă pe care voim s-o facem se referă la atitudinea lucidă a autorului în fața puterii şi a neputințelor ştiinței oficiale a zielelor noastre. Autorul consideră că actuala criză a cuprins mai toate componentele civilizației moderne, ştiința economică aflându-se ea însăşi într-o criză profundă a cărei depăşire este cu putință numai prin reconstrucția paradigmei economice, nu pur şi simplu a teoriei economice; iar schimbarea paradigmei presupune, pe de o parte, redefinirea valorii în raport cu cele trei surse ale sale: munca naturii, munca umană şi munca divină şi, pe de altă parte, implică reconsiderarea ideii de proprietate, pornind de la acea formă a ei pe care acad. T. Postolache o numeşte *proprietate identitară*.

A treia precizare preliminară: reconstrucția ştiinței economice reclamă modificarea premisei societale a procesului de cunoaştere, ca urmare a emergenței unui fenomen cu totul nou la scara istoriei universale: fenomenul generațiilor suprapuse şi al individului trigenerațional sau universal.

A patra precizare: autorul teoriei succesiunii coexistente pare a înclina spre ideea unui nou concept economic, cel de *economie civilizațională,* al cărui nucleu este compus din pentada: a) *proprietate identitară*; b) un nou concept de *valoare,* la baza căreia regăsim cele trei surse: *munca naturii,*

munca umană, munca divină; c) o *societate civilă mondială,* care se poate naşte în nişa constituită de Şcoala universală; d) un nou tip de şcoală, pe care autorul o atribuie generaţiei a treia de şcoală denumită *Şcoală universală*; e) un nou tip de individualitate indusă de fenomenul suprapunerii generaţiilor, şi anume *individul trigeneraţional sau universal*.

A cincea precizare: teoria succesiunii coexistente ne îndrumă să părăsim viziunile liniare asupra istoriei, iar pe cele ciclice să le reconsiderăm în raport cu caracterul multidimensional şi multinivelar al societăţii civilizaţionale, ceea ce ne conduce către un alt tip de viziune, pe care o putem defini prin sintagma *succesiune coexistentă.* Procedând astfel, suntem invitaţi spre un tip nou de abordare, pe care autorul o numeşte *analiză cronospaţială*.

La baza tuturor aspectelor menţionate regăsim acelaşi fenomen: *succesiunile coexistente*. Toate noutăţile şi descoperirile pe care ni le dezvăluie cartea acad. T. Postolache devin, aşadar, comprehensibile printr-una şi aceeaşi teorie: teoria succesiunilor coexistente, care, din păcate, repetăm lucrul acesta, nu s-a bucurat de o receptare pe măsură, confirmând, cum menţionam anterior, una dintre anomaliile generaţionale ale culturii române: un dramatic decalaj între creaţie şi receptare.

Am întreprins această lectură focalizată a cărţii acad. T. Postolache, convinşi fiind că **ne aflăm în faţa unei mari teorii, pe care n-ar trebui să ne îngăduim luxul s-o ignorăm**. Faptul că am ales un unghi particular de lectură a teoriei, **fenomenul crizei**, se datorează sugestiei autorului. Procedând astfel s-a dovedit a fi deopotrivă avantajos, dar şi oarecum restrictiv, atâta vreme cât unele dintre laturile teoriei au rămas neexplorate şi, în schimb, s-au adăugat câteva chestiuni care ar putea stânjeni percepţia întregului teoriei în toată monumentalitatea sa.

Teoria generalizată a succesiunii coexistente şi problematica crizelor

Teoria succesiunii coexistente îşi are fundamentul în descoperirea efectului multiplicat al conjugării funcţiei universale a celei de-a treia generaţii cu fenomenul, universal el însuşi, al succesiunilor coexistente. Funcţia universală a celei de-a treia generaţii este o descoperire a lui Toynbee, ne spune autorul, *şi este formulată ca lege a* "triadei generaţionale", *în temeiul căreia* "o idee nouă, o

entitate nouă, o mentalitate nouă nu se pot afirma decât în spaţiul unei a treia generaţii umane" (Postolache, 72). *Altfel spus, pentru ca o idee nouă să se afirme ar trebui să aşteptăm, cronologic, succesiunea simplă a trei generaţii, fie că este vorba de trei generaţii spirituale ori de trei generaţii biologice.* În temeiul unei atare viziuni, A. Toynbee formulează ideea că civilizaţiile umane însele pot fi grupate pe generaţii şi că omenirea a ajuns în stadiul civilizaţiilor de generaţia a treia, cărora le corespund religiile universale din care de fapt s-au şi nutrit aceste civilizaţii[2]. Odată cu transformarea succesiunii simple într-o succesiune coexistentă, apare *individul trigeneraţional* care cumulează *pragurile spirituale* a trei generaţii, traversând toate *stadiile succesive* ale proceselor de devenire spirituală – formare, maturitate creatoare şi valorificare sau reflexie – preschimbând astfel *succesiunile stadiale simple* în *succesiuni coexistente*. Acelaşi individ le traversează pe toate, atingând pragul terţiar, reflexiv, propriu unei a treia generaţii, şi care începe după 55 de ani până pe la 80-85 de ani. *Teoria succesiunii coexistente sesizează că în devenirile individuale şi colective se suprapun trei fenomene distincte: fenomenul generaţional, succesiunile şi pragurile*. Altfel spus, suprapunerea generaţiilor şi a succesiunilor face cu putinţă ca actul creator şi actul valorizator să coexiste ele însele (în cadrul aceleiaşi generaţii, al aceleiaşi perioade, al aceleiaşi vârste, al aceleiaşi civilizaţii etc.). Acesta este fenomenul de internalizare universală şi el

---

[2] „La punctul de tranziţie între civilizaţiile din prima generaţie şi cele din a doua generaţie, barbarii intruşi au constituit, în anumite cazuri, o verigă prin care succesoarea nou-născută a unei civilizaţii se lega de această civilizaţie în agonie; în acelaşi chip în care, în perioada următoare, de tranziţie de la o civilizaţie din a doua generaţie la una din a treia generaţie, veriga intermediară era reprezentată de bisericile-crisalide" [religiile superioare de tip creştin, dar şi de alt tip]. A. Toynbee, II, 197. Şi în altă parte: „Într-o asemenea concepţie, bisericile universale îşi au raţiunea de a fi în măsura în care pot păstra în viaţă acele specii de societăţi pe care le denumim civilizaţii, prin faptul că apără însuşi germenele lor de viaţă, atât de preţios, în decursul acelui primejdios interregn care se scurge de la data destrămării unei întruchipări muritoare a speciei civilizaţie şi până la naşterea unei alte asemenea specii. Biserica ajunge astfel să fie considerată ca un element făcând parte din sistemul de reproducere al civilizaţiilor" (Arnold J. Toynbee, *Studiu asupra Istoriei*. Sinteza a volumelor I-VI de D.C. Somervell, Humanitas, Bucureşti, 1997, II, 117).

reprezintă unul dintre mecanismele universalizării unei experiențe, a unei creații, a unei idei, a unei civilizații, a unui sistem etc.

"*Critica creației de maturitate a savantului, care în trecut era de obicei opera unei alte generații poate de acum să se internalizeze, încât evaluarea devine autoevaluare şi re-evaluare*" (ibidem, 71-72). Această nouă "paradigmă generațională" (a generațiilor coexistente) introduce în cercetare şi în creație, "mai mult decât anterior, alternativele teoretice, pluralismul metodologic şi o *internalizare a criticii ştiințifice"*.

Discutând lucrurile în planul de relevanță al generațiilor biologice, teoria succesiunii coexistente consemnează efectul de suprapunere a generațiilor, pe care-l induce prelungirea speranței de viață la naştere cu mult peste durata unei generații. În raport cu generațiile spirituale, problema se redefineşte în termenii fenomenului extrem de complex al pragurilor şi al succesiunilor coexistente.

Academicianul T. Postolache extinde ideea toynbee-ană, formulând teoria succesiunii coexistente pe care-o aplică la explicarea dinamicii societăților şi a civilizațiilor, valorificând în acest sens toate efectele extrem de complexe ale *fenomenului trigenerațional*. Să stăruim asupra acestui fenomen în câmpul succesiunii generațiilor umane.

Fenomenul trigenerațional în câmpul succesiunii generațiilor umane

Dinamica generațiilor umane şi a lumii a îmbrăcat, în toată perioada precivilizațională şi civilizațională a istoriei universale, forma *succesiunilor simple* şi deci a *pragurilor succesive,* respectiv a *stadiilor succesive*. Seriile seculare şi multimilenare elaborate de OECD şi de diviziunile specializate ale ONU atestă intervenția unei mutații în succesiunea generațiilor de-a lungul istoriei universale, de pe la 1820, când se înregistrează o creştere bruscă a speranței de viață cu o mărime medie semnificativ superioară duratei unei generații, ceea ce face posibil fenomenul generațiilor suprapuse sau coexistente. Dacă în prima perioadă lungă a istoriei omenirii, speranța medie de viață la naştere nu depăşea durata de viață a unei generații (25 de ani), imprimând dinamicii generațiilor modelul

succesiunilor simple, după 1820 "*speranța medie de viață crește per global, doar că în ariile dezvoltate aceasta crește cu o rată superioară mediei mondiale*" (fiind de circa 66 ani), pe când în regiunea complementară a planetei speranța medie la naștere atinge 44 ani în același interval. Această creștere face cu putință fenomenul a două generații suprapuse, ceea ce consemnează „*sfârşitul modelului succesiunilor simple,* consacrându-l pe acela al succesiunilor coexistente. O a treia perioadă, care începe în intervalul 1950-1955 și se prelungește până în anul 2010 și peste (spre 2300), confirmă aceeași tendință" (Postolache, 70-71), doar că acum speranța medie de viață la naștere crește cu o mărime care face posibilă coexistența a trei generații *în același interval cronologic*. Iată, de fapt, și în acțiune, succesiunea coexistentă a trei generații. Putem consemna, așadar, de pe la 1820, sfârșitul (decesul) *modelului succesiunii simple* în devenirea generațiilor umane, pentru ca de pe la 1950-55 să asistăm la sfârșitul predominării *modelului diadic* al generațiilor coexistente și la începutul predominării *modelului triadic* al succesiunii coexistente. Succesiunile simple au devenit succesiuni coexistente, ceea ce înseamnă trei lucruri: *generațiile succesive devin generații suprapuse, succesiunile simple devin praguri coexistente, stadiile succesive devin ele însele stadii coexistente*. Prin urmare, *generațiile, pragurile și stadiile se pot manifesta în două feluri: prin succesiune simplă sau prin coexistență (suprapunere în timp). Timpul și calitatea spațiului se modifică radical.*

Modelul de succesiune al generațiilor umane influențează semnificativ *destinul civilizațiilor*. Dacă până la începutul secolului al XX-lea, în toată curgerea de 8000 de ani a istoriei civilizaționale, putem consemna doar o „*succesiune simplă a generațiilor umane*", începând din secolul al XX-lea, odată cu creșterea speranței medii de viață la naștere cu o mărime care depășește *durata unei generații*, „*în această succesiune intervine fenomenul mai multor generații coexistente*" (Postolache, 71). „*La mijlocul secolului al XX-lea existau două generații coexistente, în zilele noastre, o triadă generațională este un fenomen deja împlinit, pentru ca în a doua parte a secolului al XXIII-lea norma generațională să fie dată de un evantai de patru generații*" (ibidem). La starea de succesiune coexistentă se ajunge, în timp, pe fondul unui proces de afirmare și deci de expansiune a civilizațiilor. Aproape nimic nu mai funcționează în afara acestei legi. Toate intră progresiv sub guvernarea legii succesiunii coexistente care-și atestă astfel caracterul de lege universală.

Tabel 1

Istoria modelelor de succesiune a generațiilor

<table>
<tr><th>Perioada</th><th>Tipul modelului</th><th>Efecte asupra devenirii umane generale</th></tr>
<tr><td>Înainte de 1820</td><td>Succesiune simplă</td><td>• Societate simplă şi compusă;
• Succesiune simplă a civilizațiilor;
• Scrisul şi calculul: şcoala locală;
• Efectul de întârziere al receptării (creația şi valorificarea sunt despărțite de intervalul a două generații, de circa 30-50 de ani) etc.</td></tr>
<tr><td>De la 1820</td><td>Modelul diadic de succesiune coexistentă</td><td rowspan="3">Fenomene de generația a treia:
• Civilizații coexistente;
• Individ trigenerațional sau universal;
• Subconştient universalizat;
• Proprietate identitară;
• Dispare efectul de întârziere (efect 0)
• Societate civilă mondială (generația a treia de societate);
• Şcoală universală (generația a treia de şcoală).</td></tr>
<tr><td>De la 1955</td><td>Modelul triadic de succesiune coexistentă</td></tr>
<tr><td>De la 2300</td><td>Modelul tetradic de succesiune coexistentă (evantai de patru generații)</td></tr>
</table>

Teoria succesiunilor coexistente este mai mult decât o explicare a succesiunii generațiilor umane, țintind elaborarea unui model de explicare a dinamicii civilizațiilor pe temeiul aceleiaşi idei a combinării funcției celei de-a treia generații cu fenomenul succesiunilor coexistente. Pentru prima dată în istoria universală se poate vorbi, pe toată scara manifestărilor umane, de *fenomene şi structuri de generația a treia*[3]. Între acestea cele mai reprezentative sunt cele care se referă la *generația a treia de Şcoală,* dar şi la *fenomenele societale de generația a treia*. Acestea se suprapun cu ceea ce autorul numeşte emergența *societății civile mondiale* sau în orice caz cu criza

[3] Arătam mai înainte că, „În perioada următoare, de tranziție de la o civilizație din a doua generație la una din a treia generație, veriga intermediară era reprezentată de bisericile-crisalide". Reinvoc gândul acesta pentru a sublinia că Toynbee leagă triumful religiilor universale, de tip superior, de civilizațiile de generația a treia (Arnold J. Toynbee, *Studiu asupra Istoriei***.** Sinteză a volumelor I-VI de D. C. Somervell, Humanitas, Bucureşti, 1997, II, 197).

naşterii acestei entităţi societale de generaţia a treia. La generaţia a treia de şcoală se adaugă, iată, fenomenul *generaţiei a treia de entităţi societale* (trecerea de la societăţile simple, locale, la civilizaţii succesive şi de la acestea la *civilizaţii coexistente* şi deci la posibilitatea naşterii unei *societăţi civile mondiale*). Fenomenul generaţiei a treia include şi dinamica individualului, care, de la *individul generaţional simplu* trece la o nouă formă a individuaţiei, constând în apariţia *individului trigeneraţional sau universal*. În fine şi nu în ultimul rând, trebuie menţionată dinamica forţelor psihice, care ating şi ele condiţia unor configuraţii psihice marcate de emergenţa *subconştientului universalizat* şi a unei noi forme de proprietate, *proprietatea identitară*. Toate acestea sunt fenomene de generaţia a treia pe care nu le putem explica în afara unei teorii generalizate a succesiunilor coexistente. Să reţinem, aşadar, sistemul categorial propus de teoria succesiunilor coexistente pentru a analiza mutaţiile din care s-au născut fenomenele de generaţia a treia:

- Succesiuni coexistente
- Societate civilă mondială
- Şcoală universală
- Individ trigeneraţional sau universal
- Subconştient universalizat
- Proprietate identitară.

Ştiinţa însăşi traversează o tranziţie majoră spre a treia generaţie de Ştiinţă, care depăşeşte naturalismul, consacrând o nouă sinteză a triadei megafactorilor naturali, umani şi divini. Descoperirea calculului computaţional datorat lui Wolfram, a inconştientului universalizat, a genomului, a succesiunilor coexistente cu toată cohorta de efecte colaterale etc. au contribuit la triumful decisiv al unei noi unităţi triadice în care progresul ştiinţei induce sistematic redescoperirea religiozităţii profunde. Ştiinţa de a treia generaţie este cea care pregăteşte apariţia unei noi sinteze intelectuale universale ca o primă condiţie a triumfului Şcolii universale.

A doua teză de bază a teoriei succesiunii coexistente este aceea că, odată ieşită din istorie, o entitate civilizaţională nu dispare, ci se fixează în subconştientul universal, ceea ce face din ea o latenţă oricând actualizabilă. Aceasta este a doua latură a legii succesiunii coexistente şi ea acoperă ceea ce se

numeşte "cronospaţialitatea succesiunii coexistente". Iată formularea acestei idei: "Orice succesiune devine într-un anume sens coexistentă, în măsura în care orice entitate, odată apărută, nu mai dispare.... Numai după dispariţie, ea devine obiect de cercetare fără de vreo constrângere, rămâne, adică, o componentă a fondului universal de cunoştinţe, conţinutul ei putând fi supus unei critici ştiinţifice nelimitate şi, într-un anume sens, unele procese se retranşează într-un subconştient universalizat, unde nutresc intuiţii, angoase, mituri aspiraţii, spaime, coexistând cu realităţi succesive «legate de epocile şi de spaţiile cele mai diverse»" (Postolache, 48). Din câmpul subconştient, toate elementele acestea pot reveni în conştiinţă, aşadar, sub formă de mituri, de imagini-prototip, ori chiar dezorganizant, sub formă patologică, aşa cum se întâmplă cu halucinaţiile şi coşmarurile (patologii ale imaginaţiei).

În lumina teoriei succesiunii coexistente, acest fapt conferă *inconştientului unversalizat* o importanţă copleşitoare şi rolul unei rezerve energetice greu de comensurat pentru omenirea viitorului. Aceste două aserţiuni de bază ale teoriei succesiunii coexistente ne îndrituiesc să formulăm şi o a treia idee axială a teoriei, şi anume că o *generaţie tip,* prin care se autodefineşte identitar o civilizaţie apusă, coexistă unei generaţii contemporane, în plan latent şi, graţie fenomenului "renaşterilor", coexistenţa poate dobândi şi caracter manifest, nu doar virtual. Putem spune, altminteri, că generaţia anticilor şi generaţia medievalilor sunt coexistente generaţiei modernilor graţie acestei legităţi a fixării entităţilor civilizaţionale apuse în subconştientul universalizat. Înţelegem, iată, afirmaţia lui Toynbee asupra importanţei cruciale, pentru istoria universală, a descoperirii legilor inconştientului uman[4], idee subliniată de

[4] „Subconştientul este, în acelaşi timp, mai înţelept, mai cinstit şi mai puţin înclinat spre eroare decât este conştiinţa însăşi. Subconştientul înfăţişează una din acele opere desăvârşite, dar statice, ale creaţiei, opere asupra cărora a zăbovit mai mult Creatorul, în vreme ce personalitatea umană conştientă reprezintă o năzuinţă imperfectă şi aproximativă către o fiinţă aparţinând unei ordini incomensurabil de înalte şi care este ea însăşi creatoarea acestor două elemente inseparabile ale sufletului omenesc, elemente totuşi atât de deosebite. Dacă inteligenţele occidentale contemporane ar fi descoperit subconştientul numai şi numai pentru a găsi în străfundurile lui un nou prilej de cult idolatric, ele ar aşeza, prin aceasta, o nouă barieră între ele şi Dumnezeu, în loc să vadă în

autor în mai multe rânduri. Răbufnirea fondului reprimat al religiozității profunde într-o direcție deviată, sub forma celor două ideologii – nazismul şi bolşevismul – ca urmare a grilei induse de schismogeneza quatttrocentistă pentru a filtra trăirea religioasă şi a bloca actualizarea spiritului generației medievale în experierea generației modernilor, poate fi un exemplu pilduitor pentru discuția noastră. Chestiunea a fost semnalată ca mare primejdie de către A Toynbee.[5]

Implicațiile legii succesiunii coexistente sunt cu totul excepționale.

Să reținem cele trei implicații sau efecte ale intervenției legii succesiunii coexistente:

- Emergența individului trigenerațional.

descoperirea lor un nou prilej pentru a se apropia şi mai mult de divinitate. …Dacă ştiința şi religia ar putea folosi acest prilej pentru a se apropia amândouă de Dumnezeu … răsplata ar fi, într-adevăr, extraordinară, fiindcă subconştientul, iar nu intelectul, este organul prin care omul îşi trăieşte viața spirituală" (Arnold J. Toynbee, *Studiu asupra Istoriei*. Sinteză a volumelor I-VI de D.C. Somervell, Humanitas, Bucureşti, 1997, II, 145).

[5] „Perspectiva decadenței religiilor superioare, care ar urma, ireversibil, să-şi piardă orice înrâurire asupra omenirii este de rău augur. Căci religia constituie una din facilitățile esențiale ale firii omeneşti. Atunci când oamenii sunt lipsiți de consolarea religiei, ei ajung să se zbată în strădanii deznădăjduite şi se văd siliți să-şi caute licoare de mângâiere religioasă în cele mai puțin prielnice izvoare. … În lumea în curs de occidentalizare a secolului al XX-lea, liniamentele unei metamorfoze similare, de data aceasta privind filozofia materialistă a marxismului, se pot discerne în sufletele ruşilor, care au fost lipsiți de sprijinul lor religios tradițional. ….Dacă s-ar întâmpla să fie înlăturate toate religiile, ne putem aştepta, cu teamă, ca vidul astfel realizat să fie ocupat de anumite religii inferioare. În anumite țări, oamenii s-au convertit la ideologii lumeşti, cum ar fi fascismul, comunismul, național-socialismul şi altele asemănătoare. Astfel convertiți, ei s-au dovedit suficient de puternici ca să controleze guvernele respective şi să-şi impună doctrinele şi metodele practice de persecuție nemiloasă, dar aceste pilde flagrante de recrudescență a străvechiului cult al omului pentru el însuşi, în cadrul panopliei puterii lui trupeşti, nu ne dau încă deplina măsură a primejdiei reale a unei asemenea maladii (Arnold J. Toynbee, *op. cit*., II, 140).

- Intervenția în dinamica istoriei universale a rolului subconştientului universalizat (prin efectul depozitării în subconştient a unor entități societale apuse).
- Fenomenul internalizării intergeneraționale şi intercivilizaționale (ceea ce în condițiile succesiunii simple se iveşte într-o generație spre a se valoriza – împlini - în cadrul generației succesive, se poate valorifica în aceeaşi generație, ca urmare a succesiunii coexistente).

Paradigma succesiunii coexistente este o valorizare în alt plan a uneia dintre tezele de bază ale teoriei lui Toynbee conform căreia "o idee nouă, o entitate nouă, o mentalitate nouă nu se pot afirma decât în spațiul unei a treia generații umane" (ibidem, 72). Descoperirea funcției celei de-a treia generații, respectiv a legii succesiunii generațiilor spirituale care sunt una cu marile civilizații, îi aparține lui Toynbee. Ideea *succesiunilor coexistente* şi a *fenomenelor de generația a treia* în toate cele şapte planuri (societal, individual, generațional, psihologic, economic, şcolar, civilizațional) sunt, însă, rodul teoriei succesiunilor coexistente şi o datorăm creatorului acestei teorii, acad. T. Postolache. Ne dăm seama de importanța mecanismului internalizării care face cu putință valorificarea noutăților la scara unei singure generații, grație fenomenului coexistenței sale cu alte două generații.

Pe de altă parte, putem consemna riscul teribil al fenomenului de ruptură intergenerațională sau de anomalie generațională care constă în împingerea unei generații primare (de stadiu formativ) în rolul unei generații reflexive, fără a fi cunoscut fenomenul maturității creatoare. Aşa au apărut ideologii şi ideocrații în câmpul revoluției franceze, pe care A. Comte îi asociază strict spiritului disolutiv în istoria universală. Patologia respingerii unei idei noi, în perioada anilor '70, aceea a prototimpului, este un exemplu de anomalie generațională. Tocmai generația a treia, postbelică târzie, menită a valoriza o atare noutate s-a transformat într-o generație a spiritului disolutiv, fiindcă ea fusese convocată la o funcțiune reflexivă înainte de a fi parcurs faza maturității creatoare, ca fază biografică ori ca fază a internalizărilor. *Fiindcă internalizarea este accesibilă oricărei generații, în orice fază s-ar afla, şi ea se referă la posibilitatea parcurgerii unei faze spirituale într-o perioadă biografică timpurie sau târzie*. Este distincția dintre vârsta biologică şi vârsta

spirituală sau chiar psihologică. *Aşa putem explica fenomenul îmbătrânirii spirituale ori fenomenul perplexității instituționale, al pierderii capacității creatoare la nivelul unei generații, al unei elite generaționale.* Aceasta este temelia explicării crizelor civilizaționale. Ele sunt legate tot de fenomenele generației a treia. *Particularitatea civilizației occidentale este că a intrat în faza succesiunilor coexistente în condițiile unei crize majore a celei de-a treia generații spirituale, care fusese menită a se face purtătoarea noii sinteze intelectuale universale şi promotoarea Şcolii universale.* În locul unei manifestări creatoare, *generația sintezei* se vădeşte a fi o generație îmbătrânită, responsabilă de fenomenul *perplexității instituționale*, vădindu-se a fi puternic imitativă şi slab creativă[6]. Ea atestă o mare putere adaptativă şi, totodată, un deficit, aproape o absență a energiei transformatoare. Este un fenomen de *pseudomorfoză generalizată*. Decalajul dintre creație şi receptare, blocarea mecanismului internalizării explică întârzierile istorice ale civilizației. Aceste întârzieri sunt toate rodul unor fracturi ale relației de coexistență dintre generații, civilizații diferite, epoci, culturi, spații sau succesiuni spirituale diferite. Pe posibilitatea unui asemenea decalaj şi a unor astfel de rupturi se reazemă fenomene ca cel de întârziere a receptării unor mari descoperiri capabile să inducă mutații civilizaționale şi *tot pe temelia acestor rupturi se explică şi actuala criză*.

Din perspectiva teoriei succesiunii coexistente înțelegem că omenirea a dobândit deja câteva mari cuceriri spirituale, prin descoperirea genomului, a legii inconştientului universalizat, a echivalenței computaționale universale, a legii succesiunilor coexistente, toate acestea împreună fiind capabile să producă o mutație civilizațională la scară universală. Şi totuşi, această mutație întârzie să se producă. De ce? Pentru că, în lumina teoriei succesiunii coexistente, cadrul acestei

---

[6] A. Toynbee încadrează el însuşi civilizația occidentală în clasa civilizațiilor din a treia generație: „Dar posibilitatea ca proletariatele interne ale unor civilizații din a treia generație să dea naştere unor noi religii superioare pare astăzi, sub ochii noştri, foarte redusă. … Singura îndreptățire probabilă a existenței civilizației occidentale contemporane, în perspectiva istorică deschisă de acest capitol, ar fi că ea poate îndeplini, pentru creştinism şi pentru celelalte trei religii înrudite cu el, misiunea de a le da un *cadru lumesc* în care se pot întâlni, la scară planetară. Şi la aceasta se va ajunge pe două căi: prin afirmarea unității finale a valorilor şi credințelor fiecărei religii şi prin confruntarea celor patru religii cu provocarea recrudescenței idolatriei, sub forma deosebit de primejdioasă a cultului omului pentru el însuşi" (op. cit. II., p. 132).

valorizări este generația menită să promoveze o şcoală renovată, Şcoala universală, înlăuntrul căreia s-ar desăvârşi, totodată, emergența unei noi structuri intelectuale universale dominante, absolut necesare pentru ieşirea omenirii din impasul de azi. Anticipăm, precizând că această *întârziere este cauza principală a crizelor lumii moderne, întețite şi hiperrepetabile în perioada actuală.*

Imperativul unei noi structuri intelectuale universale. Analiza trigenerațională. Tranziții coexistente: exemplul Chinei

Domnul acad. Postolache valorifică, într-o direcție surprinzătoare, regula stabilită de Toynbee conform căreia "trei generații succesive sunt necesare pentru a forma cadrul social ideal înlăuntrul căruia pot avea loc mutații în schemele mentale" (D. C. Somervell, prefața la Arnold J. Toynbee, apud Postolache, 21). *Regula metodologică a analizei trigeneraționale derivă din legea triadei generaționale,* ne spune dl Postolache*, în temeiul căreia suntem conduşi să consemnăm că generațiile succesive au fost înlocuite, la scara societăților civilizaționale, de generații superpuse sau coexistente.* Pentru ca generațiile succesive să devină generații coexistente este necesară o condiție prealabilă: ivirea unei structuri intelectuale fundamentale cu funcție unificatoare în cadrul respectivei civilizații. Legea generațiilor coexistente este un caz particular al legii succesiunii coexistente. Exemplul Chinei, care transformă cele două tranziții succesive în tranziții coexistente este grăitor, fiind invocat expres de către autorul teoriei succesiunii coexistente. Chesiunea este sesizată şi de savanții americani şi pentru exemplificare vom cita din Th. Friedman:

> "Ai o revelație, dar te şi deprimi dacă priveşti din China la depresiunea din SUA. Ai o revelație pentru că e greu să eviți concluzia că SUA şi China devin două țări cu un singur sistem. Cum aşa? Simplu, acum, când ne pregătim de marea salvare a sistemului financiar, ne putem uita la China şi America şi să spunem: «Păi China are un mare sector bancar deținut de stat, dar şi unul privat, şi America are acum tot un mare sistem bancar deținut de stat, alături de unul privat. China are mari sectoare industriale deținute de stat, dar şi unele private, şi după ce Washingtonul va salva Detroitul,

America va avea o mare industrie auto deținută de stat, laolaltă cu industrii cu acționari privați».

Da, este o exagerare, dar adevărul este că diferențele încep să se estompeze. Vreme de două decenii, o serie întreagă de oficiali americani au venit în China şi au ținut predici Beijingului despre necesitatea privatizării băncilor, spune Qu Hongbin, economist-şef pentru China la HSBC. «Aşa că noi am privatizat treptat, şi acum, dintr-o dată, vedem că toată lumea îşi naționalizează băncile».

Şi este deprimant, întrucât China se simte, în multe privințe, mai stabilă astăzi decât e SUA şi cu o strategie mai clară ca să iasă din criză. Dacă vedem cum cele două țări seamănă tot mai mult, ele par în acelaşi timp să fie pe două traiectorii istorice foarte diferite. China a luat-o razna în anii '70, cu revoluția sa culturală, şi abia după moartea lui Mao şi apariția lui Deng Xiaoping a reuşit să-şi revină, evoluând treptat spre o economie de piață. Dar, în vreme ce capitalismul a salvat China, sfârşitul comunismului pare că a scos America de pe făgaş. Ne-am pierdut doi mari competitori ideologici - Beijingul şi Moscova. Toată lumea are nevoie de un competitor, asta te menține disciplinat. Dar, odată ce capitalismul american nu a mai trebuit să-şi facă probleme cu privire la comunism, se pare că a luat-o razna. Băncile de investiții şi fondurile speculative se expuneau pe împrumuturi la niveluri nebuneşti, îşi plăteau managerii cu salarii nebuneşti şi, mai presus de toate, inventau instrumente financiare care îi deconectau complet pe cei care au luat inițial credite de instituțiile care i-au împrumutat, astfel încât nimeni nu mai părea responsabil pentru aceşti bani.

«Prăbuşirea comunismului a împins China către centru şi SUA către extreme», spune Ben Simpfendorfer, economist-şef pentru China la RBS. Cazul Madoff este doar cireaşa de pe tortul unei crize naționale a practicilor financiare, a reglementărilor financiare şi a bunului-simț. Şi, de aceea, nu avem nevoie doar de un pachet financiar de salvare, avem nevoie de o salvare morală. Trebuie să restabilim echilibrul de bază dintre piețele noastre, morală şi reglementări. Nu vreau să ucid spiritul sălbatic de care e nevoie pentru a duce înainte capitalismul, dar nici nu vreau să fiu sfâşiat de el" (Thomas Friedman, „*Salvarea morală*").

Teoria nucleului dur. Mesianismul popoarelor şi consensul universal ca tehnică de supravieţuire a umanităţii

Academicianul Tudorel Postolache ne propune, iată, o metodă de analiză consonantă cu aceea dezvoltată în cuprinsul unor celebre teorii ale civilizaţiilor, metodă care postulează prezenţa unui *binom conceptual* la temelia oricărei *forme de propagare a vieţii,* anume binomul compus dintr-un „nucleu dur" şi un „mediu specific" de manifestare sau, cu o formulare oarecum nuanţată: un nucleu dur şi o „diaspora". „Nucleul dur" al unui tip social anume (un tip civilizaţional, de pildă) este, precum s-a precizat, acel ansamblu de *fapte puternice* care dau *densitatea* spirituală şi structurală a respectivului tip în mediul său de viaţă şi deci de afirmare. Mediul specific, la rândul său, este acel cadru în şi prin care se poate reproduce nucleic tipul social de civilizaţie[7]. „Nucleul dur este, ne spune prof. Postolache, „*substanţa concretă*", ireductibilă a unei entităţi. El conferă acelei entităţi o identitate (irepetabilă) care reprezintă universul în specificitatea sa. Nucleul dur, acest *concret irepetabil,* tinde inevitabil spre *orizontul său de universalitate*, reproducându-se în spaţiu şi în timp prin entităţi diverse; *ansamblul entităţilor derivate dintr-un nucleu dur formează diaspora sa*" (Postolache, 48). Când o diaspora suferă transformări „*dincolo de un prag critic, ea îşi pierde legătura cu sursa ei şi devine o entitate distinctă de nucleul dur*

[7] În viziunea Şcolii Le Play, de pildă, nucleul dur al unui popor este totuna cu tipul de familie care predomină în cuprinsul acelui popor, iar mediul său specific de afirmare este întrunit de drumurile pe care diversele popoare le-au urmat în protogeneza lor. Tipul de familie şi drumul urmat de un popor descriu tipul său social. Drumurile de stepă, de tundră, de savană, de deşert, de pădure, de fiord norveg, de câmpie etc. constituie alambicul formării tipurilor sociale cunoscute de popoare. Identificăm, iată, un *ansamblu de fapte puternice* prin care putem caracteriza experienţa cu drumul urmat de felurite popoare în istoria protogenezei lor şi, deopotrivă, tiparul familial dominant la scara unui popor. În toate exemplele acestea constatăm acelaşi binom compus din ansamblul faptelor puternice care descriu nucleul dur al unui tip social, o societate, o civilizaţie şi o imensitate de fapte extrem de variate, care desemnează mediul specific de afirmare a vieţii acelui tip social, al acelei civilizaţii etc. Această imensă diversitate de fapte sociale din care se compune mediul unei civilizaţii întreţin un dublu efect la scara tipului respectiv: disolutiv şi mistificator, ne spune acad. Postolache.

[din care a derivat] *şi chiar opusă acestuia*" (ibidem). Mai mult chiar, o diaspora poate spravieţui când nucleul dur nu mai există, după cum tot ea poate „*resuscita nucleul originar*". Ilustrarea acestei dualităţi este dată de relaţia dintre o entitate etatistă şi diaspora sa. „*Globalizarea, integrarea şi tranziţiile vor conduce la reproducerea atât a nucleelor dure originare, sub forme dematerializate, spirituale, cât şi la generalizarea diasporei lor. De unde o reîntărire a sentimentelor de identitate primară şi, în acelaşi timp, o conştientizare a perpetuităţii spiritului universal, o întărire a patriotismului universalizat*" (ibidem). „*Tendinţa spre un orizont de universalitate a destinului oricărei entităţi umane, a oricărui popor devine o realitate palpabilă în măsura în care: a) acea tendinţă se sprijină pe elementele cosubstanţiale ale naturii, ale sufletului şi ale spiritului poporului respectiv; b) câştigă consistenţa unui simbol, a unei idei mesianice, o difuziune universală, când mersul istoriei face posibil lucrul acesta sau chiar necesar.*

Când un Stat-nucleu a ştiut să-şi impună profilul său strategic, acest lucru a fost posibil doar în măsura în care el a încarnat atât identitatea distinctă a poporului respectiv ca şi identitatea profundă, care ţine de univers. Ideea forţă care unifică «spiritul locului cu axul lumii» personificat de Şcoala universală dă expresie necesităţii unui consens universal decisiv pentru supravieţuirea umanităţii" (Postolache, 49). „*Orice popor, mare sau mic, va fi aşadar purtătorul unui «nou mesianism» al ideii unui consens universal, într-o formă pozitiv-activă ori într-o formă latentă*" (ibidem).

Dacă spiritul universal este prezent în orice popor, în orice entitate umană, într-o formă specificată, înseamnă că orice cucerire care „*limitează universalizarea efectivă a specificităţii popoarelor cucerite*" conduce nu neapărat la „*suferinţa universalităţii latente, căci ea se poate autoreproduce în specificul ei universal*", ci la „*mutilarea spiritului universal, având în vedere că el nu este decât o sinteză între specificităţile individuale locale şi naţionale, pe de o parte, şi spiritul universal*", pe de alta (Postolache, 50). În acest mers către universalizare în cadrul unei entităţi civilizaţionale, există cinci elemente cu o semnificaţie aparte: *Statele-nucleu cu diasporele lor asociate, şcoala, limba, credinţa şi stratul miturilor*, ceea ce compune o adevărată *pentamorfoză a identităţii*. Stratul miturilor este un „teritoriu intermediar" între inconştientul universalizat şi subconştientul personal (ibidem, 51). „În biblioteci există adevărate «cimitire de idei» în care ideile trec printr-o stare

de somn ideatic din care pot fi resuscitate prin simpla atingere exploratorie a unei alte idei.... Cu cât somnul se prelungeşte, cu atât sporeşte forța de reîncarnare în noi idei....*Imperiul miturilor este sursa cea mai profundă în timp şi în spațiu a tuturor ideilor, el este biblioteca oralității condensate*" (Postolache, 51).

Dacă ne referim la modurile de viață (ansamblul faptelor vitale, al faptelor de viață cotidiană) practicate de popoare sau de civilizații întregi pentru a-şi prezerva identitatea (densitățile spirituale şi deci spațiile dense), atunci vom sesiza că ori de câte ori sunt afectate nucleele dure ale mediilor de viață colectivă este afectată *identitatea* (densitatea spirituală) acelei civilizații şi, implicit, *puterea* ei de a-şi controla mediul specific de existență (faptele de viață zilnică)[8]. Pentru a-şi prezerva mediul de coexistență, civilizațiile au inventat aşa numitele *structuri intelectuale fundamentale dominante*, din care au făcut fundamentul unei societăți civilizaționale. *Reproducerea acestei structuri este sarcina şi scopul şcolii, principalul său obiect şi unica sa rațiune de existență. O atare structură intelectuală dominantă reprezintă formula mentală de fixare şi utilizare a întregului depozit spiritual al omenirii, accesat pe cele două căi*: calea şcolii şi calea credinței.

---

[8] „Dacă vom alege drept criteriu [al regresului civilizațiilor cf. titlul subcapitolului p.157] modul în care civilizația laică a Occidentului a irupt din Republica Cristiana a Occidentului medieval, considerăm ca semnificativ să începem, după tipicul folosit în prima parte … prin a trece în revistă termenii-cheie care au suferit, în virtutea acestui proces, o modificare de sens şi de utilizare. Să începem cu cuvântul «cleric». Alături de sensul figurând într-o expresie ca «un cleric al ierarhiei sfinte», mai avem derivatul anglo-saxon – p.158 – clerk pentru a desemna un slujbaş mărunt care îndeplineşte sarcini de mâna a doua într-un birou, în Anglia; iar în America se numeşte clerk un vânzător dintr-un magazin oarecare. Termenul de «conversiune» sau de «convertire», care inițial însemna îndreptarea sufletelor către Dumnezeu, a ajuns să fie folosit în contexte cum ar fi «convertirea» cărbunelui în energie electrică sau «conversiunea» unor titluri de datorie publică a căror dobândă va fi fost redusă de la 5% la 3%. Foarte puțin se mai vorbeşte astfel de «cura sufletelor», în sensul lecuirii lor de gânduri necurate. Dar se vorbeşte mult despre «cura» practicată pentru însănătoşirea trupurilor. Iar «sărbătoare» a ajuns să însemne numai o zi în care nu se lucrează. Toate acestea dovedesc o desacralizare lingvistică, simbolizând de fapt procesul de laicizare a societății. (Arnold J. Toynbee, *Studiu asupra Istoriei*. Sinteză a volumelor I-VI de D.C. Somervell, Humanitas, Bucureşti, 1997, II, 157).

Orice criză structurală afectează acest depozit din care se nutresc deopotrivă visele şi imaginaţia, iar criza atinge întregul şi se manifestă deopotrivă prin mari dezechilibre, prin fenomene anarho-nihiliste şi prin acele patologii ale viselor, numite coşmaruri, şi ale imaginaţei, numite halucinaţii. Spaţiul oniric nocturn şi imaginariul diurn intră, altfel spus, într-o fază de dezagregare, caracterizată prin boli spirituale endemice, care marchează una dintre faţetele procesului de disoluţie a proprietăţii identitare la scara întregii civilizaţii. Să reţinem deci că singura cale de succes a unei civilizaţii implică respectarea legii succesiunii coexistente, iar calea de alunecare în criză şi în boală implică dezintegrarea structurii intelectuale fundamentale, criza şcolii, mistificarea mediului specific de viaţă, disoluţia proprietăţii identitare şi cele două forme de îmbolnăvire a imaginaţiei: coşmarurile şi halucinaţiile. O structură intelectuală fundamentală are o structură verticală, al cărei corelativ e dat de cele trei straturi: conştiinţa, subconştientul personal şi inconştientul universal. Această strcutură este supusă unei *legi de configurare*, care evidenţiază nucleul dur şi periferia sau diaspora ei – entităţile derivate din nucleul dur – şi unei *legi de reproducere*, legea succesiunii coexistente. Încălcarea legii succesiunii coexistente a afectat grav structurile de gândire şi filosofia vieţii în cuprinsul civilizaţiei occidentale spre criza de acum. Cum s-a petrecut lucrul acesta urmează să prezentăm mai încolo.

CAPITOLUL II
DESPRE CRIZĂ

Societăți simple şi civilizații coexistente. O clasificare a crizelor: ciclice, conjuncturale, sistemice sau civilizaționale

Din perspectiva teoriei succesiunii coexistente, timpul istoriei universale poate fi împărțit în două mari epoci: epoca societăților simple şi epoca societăților civilizaționale sau "compuse" (ca să folosim termenul unui prestigios sociolog francez).

Față de cele peste 650 de societăți primare sau simple, a apărut, acum 6000 de ani, în istoria omenirii, un tip nou de entitate societală, societatea civilizațională. Numărul noilor tipuri de entități societale este mult mai mic, 21, după acelaşi teoretician britanic, citat de autorul atât de drag nouă, acad. T. Postolache. Dintre cele 21 de civilizații istorice au supraviețuit astăzi şase. În temeiul, de-acum, al paradigmei societăților civilizaționale trebuie operată o distincție între crizele ciclice ale economiei şi crizele structurale, care țin de fundamentele civilizației, respectiv cele conjuncturale, provocate, spre exemplu, de explozii sociale – revoluții, războaie – ori de catastrofe naturale sau istorice, precum ar fi, de exemplu, căderea unui imperiu ori breşa unei frontiere geopolitice, cum a fost căderea Cortinei de Fier, pe o lungime de 7000 de km.

Criza actuală este, aşadar, mai mult decât criză conjuncturală (asupra tipologiei crizelor a se vedea I. Wallerstein, "Modern World-System...", 1974), şi incontestabil mai mult decât o criză economică ciclică; ea este o criză structurală, care atinge fundamentele actualei civilizații. I. Wallerstein o numeşte "criză sistemică", încadrând-o între fenomenele care atestă sfârşitul unei civilizații. Crizele structurale se pot suprapune peste crize conjuncturale şi chiar peste crizele ciclice, cum ni se pare că se întâmplă cu actuala criză, care tocmai de aceea este expusă unor confuzii interpretative şi unei abordări reducționiste.

Criza civilizațională şi teoria succesiunii coexistente

Teoria succesiunilor coexistente ne învață să distingem între crizele dinlăuntrul sistemului şi crizele sistemice, care prefațează dezintegrarea civilizațiilor. Criza actuală este una de sistem şi, ca atare, se propagă în tot sistemul civilizațional actual, pavându-i declinul, aglomerând nori sumbri deasupra lumii noastre, cu cele şase civilizații (după alții şapte) care coexistă astăzi pe glob. Lumea actuală este compusă, iată, dintr-un sistem şi mai multe civilizații. Esența sistemului este însăşi relația de coexistență. Cele şase civilizații îşi păstrează profilul identitar, specificitatea, dar conținutul relației dintre ele are caracter unitar, derivat din natura şi particularitatea sistemului. Aceasta este poate cea mai interesantă tensiune a lumii noastre, în genere a unei lumi istorice date. Teoria succesiunii coexistente ne îndrumă să observăm că, spre deosebire de epocile istorice revolute când relația dintre civilizații era una de succesiune, lumea noastră este caracterizată de coexistența celor şase civilizații de pe cuprinsul planetei, ceea ce conferă acestei coexistențe caracter de sistem global.

Prima civilizație care a experiat fenomenul succesiunii coexistente a fost civilizația occidentală, care a şi furnizat, prin chiar aceste fapte, criteriile şi principiile de expansiune ale sistemului, devenind astfel civilizație dominantă. Vom sublinia, aşadar, că în lumina teoriei succesiunii coexistente, globalizarea nu se referă la conținutul civilizațiilor, ci la procesul prin care civilizații diverse sunt aduse într-o relație de coexistență, cu toată cohorta de efecte care decurg de aici şi pe care aceeaşi teorie ni le expune.

O criză de sistem afectează starea lumii, însă explicația ei nu derivă din analiza lumii, ci din examinarea sistemului şi a relației sale de expansiune sau de universalizare. Tendința spre succesiune coexistentă antrenează, la suprafață, toate civilizațiile pământului (esența universalizării sistemului, ceea ce numim prin termenul de globalizare), iar în profunzime antrenează subconştientul universalizat (în care se regăsesc toate entitățile dispărute). Aceasta este una dintre concluziile de bază ale teoriei succesiunii coexistente. Dat fiind că toate acestea, civilizațiile, entitățile societale şi cele ideale etc. sunt coexistente, fiecare dintre ele va reacționa la un atare proces printr-o strategie identitară închisă ori deschisă. Civilizațiile coexistente (ca şi indivizii generaționali) au, aşadar, caracter identitar închis sau deschis. Altfel spus, o civilizație se poate

închide sau deschide în fața expansiunii sistemului înglobant ori în relație cu o altă civilizație. Tot aşa, prin teoria succesiunii coexistente, trebuie să distingem între identitățile închise şi identitățile deschise. Ipoteza de bază a teoriei este aceea că civilizațiile care practică strategii identitare închise se expun riscului dispariției, celelalte prezervând şanse de expansiune. Şansa istorică a civilizației occidentale a fost procurată de strategia sa identitară deschisă, ne spune autorul teoriei succesiunii coexistente, acad. Postolache.

Cronospațialitatea crizei civilizaționale

Criza sistemică este, în viziunea teoriei succesiunii coexistente (a abordării cronospațiale), o criză civilizațională nu numai pentru că este criza civilizației dominante, ci şi pentru că se propagă în toate civilizațiile coexistente cu aceasta, într-un orizont cronospațial dat. În mod paradoxal, forțele care acționează în direcția universalizării sistemului sunt cele pe care se susțin şi procesele crizelor sistemice în tendința lor spre generalizare. Dacă admitem că lumea actuală sau lumea noastră este caracterizată de o relație de coexistență a şase civilizații, trebuie să căutăm locul lor comun sau, cu termenul teoriei coexistenței, termenul mediu mediatorul sistemic. În perioada precivilizațională, acest mediator a fost constituit de „religiile locale" în formele lor. În epoca civilizațională a istoriei omenirii, acest mediator este Şcoala şi Credința, ne spune autorul teoriei succesiunii coexistente. De vreme ce lumea actuală este una de coexistență a mai multor civilizații, înseamnă că singurul loc în care aceste civilizații se pot întâlni fără a se anula una pe alta este tocmai Credința şi Şcoala a căror cuprindere este una universală. Epoca noastră, aşadar, este una de tranziție spre *Şcoala universală*, ca cel mai important mediator al sistemului şi ca cel mai sigur mecanism al vehiculării legii succesiunii coexistente. Şcoala este un mecanism de scară universală al internalizării intergeneraționale şi intercivilizaționale, aşa cum Religia este singurul mecanism al internalizării lucrării lui Dumnezeu în omenire şi a faptei umane în lucrarea proniatoare a lui Dumnezeu. Orice criză a Şcolii şi a Credinței se transmite, mai departe, în crizele sistemului. Alte cadre ale consensului universal în istorie în afara acestora două, ne spune T. Postolache, nu putem găsi.

Tranziția şi legea dublului impuls: impulsul adaptativ şi impulsul transformator

Ce s-a întâmplat, aşadar, în cadrul marelui ciclu secular care a subîntins faza tranziției europene? Teoria acad. Postolache avertizează asupra unei posibile crize care a marcat elitele răsăritene pe toată durata lungii tranziții europene şi care a îmbrăcat forma unui deficit de energie. „O entitate socială de tip vechi se poate adapta la un mediu nou, chiar radical schimbat, dar ea nu mai are energia internă necesară pentru a se readapta la o a doua schimbare succesivă" (Postolache, 58). Chestiunea este tulburătoare căci, conform cu teoria citată, mai toate schimbările se propagă în doi timpi: un timp al schimbării nucleului dur şi un al doilea timp al schimbării mediului său specific de existență, deci al entităților secundare generate prin expansiunea nucleului dur. Legea epuizării energetice a entităților secundare este mai generală, ne spune acad. Postolache. O entitate care şi-a atins pragul de maturitate „învinge toți competitorii pe terenul pe care este obişnuită să se bată. Dar, pe de altă parte, dacă terenul de luptă se schimbă, ea va fi zdrobită... Aşa se poate explica extincția unui mare număr de specii. Condițiile climatice se schimbă. Speciile au folosit toate resursele energiilor lor vitale pentru a se adapta acestor circumstanțe... Ele n-au mai păstrat combustibil pentru a se putea adapta altor circumstanțe. Angajate în sens unic, ele nu mai pot să-şi modifice direcția şi sunt condamnate la dispariție" (A. Toynbee, apud ibidem, 59). În genere, expansiunile se confruntă cu pragurile critice dincolo de care „nucleul care a generat entitatea în expansiune" este supus unei „aventuri suicidare" (Postolache, 59). „Dincolo de un atare punct critic, o extensie devine supra-imperialistă (esența supraimperialismului fiind divorțul iremediabil între obiective şi mijloacele de gestionat pentru atingerea lor) (ibidem). Imperialismul se reproduce inexorabil, în lărgime şi în profunzime, până la un punct de la care obiectivele şi mijloacele de care dispune pentru realizarea extinderii intră în coliziune" (ibidem, 60).

Ipoteza tulburătoare a teoriei succesiunilor coexistente se referă la transformarea posibilă a dualității: economie de piață versus capitalism. Acad. Postolache formulează ipoteza unui „nou tip de dualitate: o economie de piață şi un capitalism fondate pe un nou tip, superior, de proprietate – proprietatea identitară – şi pe un nou tip de schimburi –

schimbul valorilor – având ca sediu principal Şcoala universală, ceea ce nu induce îndepărtarea pieței mondiale, ci antrenează restructurarea acesteia. La un moment dat, economia de piață poate atinge un punct critic în care ea este pe cale de a regenera atuurile «nucleului său dur originar» şi de a transforma economia capitalistă într-unul dintre sectoarele sale. Este momentul în care intervine piața universală propriu-zisă, această piață «finită, dar fără limite» (planetară + interstelară + resurse infinite ale cunoaşterii universale, inclusiv cele ale inconştientului universalizat)" (Postolache, 61). Este suficient să ne gândim la teoria rentei identitare spre a înțelege ce revărsare de acumulări decurg din valorizarea acestei resurse la scară planetară. Este clar că o reaşezare a structurii universale a lumii pe temelia procesului computațional universal şi pe legile inconştientului generalizat va debloca resurse uriaşe, inimaginabile. Se ajunge şi la un punct critic al raportului dintre economia de piață şi capitalism. Născut din economia de piață acum 500 de ani (piață având câteva mii de ani), capitalismul a modificat permanent economia de piață. „Sub capitalism economia de piață şi-a lărgit şi aprofundat neîncetat sfera sa de comprehensiune" (ibidem).

Recapitulând, teoria succesiunii coexistente evidențiază trei generații ale criticii capitalismului: prima generație este aceea a istoricilor care au blamat epoca acumulării primitive, creând totodată un punct de vedere favorabil capitalismului secolului al XX-lea; a doua generație de critici ai capitalismului: „economiştii au încercat să tempereze excesele istoricilor în privința criticii acumulării primitive, creând astfel o premisă pentru critica capitalismului secolului al XX-lea (a doua generație a criticii, care pune accentul pe schimbarea capitalismului) în vederea reformării sale la scară național-etatistă; a treia generație conferă criticii o nouă diumensiune: nu numai pe aceea de a explica şi a schimba lumea, ci mai ales pe aceea de a o conserva. Este critica prin care se afirmă o fuziune a ştiinței şi a credinței" (ibidem, 61-62). Particularitatea acestor generații ale criticii constă în aceea că fiecare dintre ele conținea în compoziția criticii „combinări diferite ale ştiinței cu ideologia, ale ştiinței cu credința şi ale interesului general cu cel particular" (p 62). Prima supralicita interesul de clasă, a doua generație „încerca să reconcilieze interesele antagoniste pe temeiul Statelor-națiuni, a treia dă prioritate interesului general uman". „Pentru prima dată capitalismul este chemat să-şi manifeste superioritatea intrinsecă nu față de

«socialismul real» sau față de formațiunile precedente, ci față de sine însuşi. Singura sa resursă este în acest caz disponibilitatea sa de a se reforma continuu" (ibidem).

Problema care se pune în acest caz este că atât piața universală, cât şi capitalismul autoregenerator nu se pot naşte fără o transformare a structurii intelectuale universale a civilizației şi fără de naşterea unei şcoli noi, Şcoala universală. Aceasta este principala contradicție din care se nutreşte criza actuală, care astfel ni se arată drept ceea ce este: criză sistemică. Noutatea demersului prof. Postolache derivă din aceea că pentru prima dată criza sistemică este definită în raport cu o schimbare finală sau de civilizație, care antrenează totul: şi generațiile critice (critica capitalismului primitiv, critica capitalismului modern, autocritica capitalismului), şi generațiile cunoaşterii (cunoaşterile practice, cunoaşterile imanente, cunoaşterile universaliste - imanent-transcendente), şi generațiile şcolii (cele trei: şcoala locală, şcoala națională şi şcoala universală).

Criza civilizațională ca o criză sistemică. Criza energetismului elitelor

Potrivit teoriei succesiunilor coexistente, criza este totuna cu o *anomalie sistemică*, dobândind prin chiar acest fapt caracter multinivelar, complexitate dimensională şi o dinamică proprie, o ciclicitate ea însăşi complexă, care face cu putință ca ciclurile mici să se manifeste în cicluri din ce în ce mai ample, mai extinse şi deci mai cuprinzătoare, culminând cu *criza civilizațională* propriu-zisă. Aşa se face că o criză variază de la un minim la un maxim la fiecare nivel al sistemului şi, tot astfel, variază şi crizele sistemice sau, cu sintagma consacrată de *analiza cronospațială, crizele civilizaționale*.

În lumina *teoriei succesiunilor coexistente*, crizei sistemice i se asimilează crizele civilizaționale, criza sistemică propagându-se în toate articulațiile sistemului, ca o *criză multinivelară şi multidimensională*, având puterea de-a atrage în mediul ei toate civilizațiile coexistente. La un prim nivel, de sus în jos, identificăm *criza energetismului elitelor*. Iată definirea acad. Postolache: "*O entitate de tip vechi se poate adapta la un mediu nou, chiar radical schimbat, dar nu mai are energie internă necesară pentru a se readapta la o*

a doua schimbare succesivă" (Postolache, 58). Acad. Postolache evocă ilustrări, menționate de noi mai înainte (p. 21) din teoria lui Toynbee pentru acest gen de criză, prin similitudine cu dispariția unor specii. Or, ceea ce se întâmplă astăzi este ceva similar. *Sistemul dominant* imprimă întregii lumi o direcție unică, astfel că sunt ratate avantajele *sinergiei civilizațiilor*. Criza se propagă mult mai rapid atunci când succesiunile sunt coexistente. Crizele sunt, în acest caz, ale sistemului, căci dacă un element este afectat, starea lui se transmite instantaneu asupra elementelor coexistente, fără vreun decalaj în timp, ceea ce conferă crizelor forma unor anomalii.

Sindromul formelor fără fond. Vestul şi Estul

Una dintre fracturile structurale care amenință întregul european este aceea dintre Est şi Vest, cauzată de un deficit energetic al elitelor Estului, care au dovedit o mare capacitate adaptativă la o economie schimbată, neatestând însă acel gen de energie care permite transformarea şi deci renovarea societății, a cadrului social propriu. „*Comportamentul marilor proprietăți boiereşti*, ne spune acad. Postolache, *antrenate în circuitul pieței mondiale de cereale la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi la începutul celui de-al XIX-lea se regăseşte întrucâtva în comportamentul marilor întreprinderi de stat în turbionul privatizărilor în tranziția Europei de Est şi a Rusiei de la economia de comandă la economia de piață capitalistă*" (Postolache, 59). Marile întreprinderi, prin managerii lor, au *„fetişizat, au mistificat mediul avantajelor vechiului sistem propriu economiei de comandă"* (pierderi planificate etc.) fără a mai beneficia de *„vechile constrângeri ale monopolului economic"*. Beneficiind de avantajele aparente ale vechiului sistem, managerii au putut să-şi fixeze salarii foarte mari, ba chiar să obțină profituri din procesele de privatizare, astfel că s-a ivit un adevărat *„canibalism al întreprinderilor"* (care-şi devorează fondurile). Sintagma aparține dlui Mugur Isărescu, citat de acad. Postolache – şi o devalorizare a valorii de piață a afacerilor supuse privatizării, ceea ce a condus la masivitatea eşecului. La fel s-a petrecut ieri cu marea proprietate, care a obținut beneficii din adaptarea la piața de cereale, perpetuând vechiul cadru în sistem neoiobăgist. Şi într-un caz, şi în altul s-au petrecut marile hemoragii de venit național, ceea ce a anemiat acumularea primitivă de capital. În ambele cazuri, agenții care s-au

manifestat în zona mediană a ciclului secular (căci şi în ultimii 15 ani, ca şi în cei 20 de ani de la finele secolului al XVIII-lea şi de la startul secolului al XIX-lea, putem consemna o zonă de inflexiune a celor două faze ale ciclului Kondratiev) au dovedit o mare putere de adaptare la noul cadru, nu însă şi o energie de transformare a sistemului. În locul unei transformări renovatoare, s-a optat pentru o schimbare de faţadă care, singură, atestă deficitul energetic al elitei. Indicatorii acestui gen de criză structurală şi deci de ruptură sunt formele fără fond.

Elitele răsăritene excelează prin ruptură de propriul popor, deci prin încălcarea legii succesiunii coexistente, prin neasumarea identitară şi prin ratarea şansei pe care o conferă renta identitară într-un proces de schimbare (singure elitele maghiare au valorificat această rentă identitară în tot Răsăritul), prin ruptura celor două trenduri ale tranziţiei: de adaptare la noul cadru şi de transformare a propriei structuri etc. Cazul răsăritean şi românesc în particular este ilustrativ pentru un cumul de rupturi structurale, pentru blocajul rentei identitare, pentru reproducerea agravată a rupturii quattrocentiste la nivelul elitei. Blocajul renovării, al înnoirii sociale (la nivelul formulei economico-politice) ne arată că elita schimbării (chemată ori venită singură să facă schimbarea) are energii adaptative, nu însă şi energie transformatoare. În temeiul acestei idei, vom repeta ceea ce formulează dl Postolache: *„o entitate socială de tip vechi se poate adapta, în turbionul tranziţiei, la un nou mediu, ..., dar nu mai are energia internă necesară pentru a se readapta la o a doua schimbare succesivă”* (ibidem, 58).

Aici intervine problema diagnosticării acestui *deficit energetic* şi *teoria formelor fără fond* este calea către un model de diagnoză. Sistemul suferă, aşadar, de un deficit energetic cronic, ceea ce face noua clasă inabilă să renoveze sistemul şi deci să se adapteze la o *a doua schimbare succesivă*. Acest *model bistadial* de propagare a schimbării sociale este, poate, fenomenul cel mai interesant între cele descoperite şi cercetate de autorul teoriei succesiunii coexistente. Este evident că pe acelaşi fond se manifestă o criză identitară de mari proporţii, deficitul fiind unul care vizează incapacitatea elitelor de a-şi asuma întregul. Sindromul a fost numit *formă fără fond*. Energia transformatoare este dată de acea formulă spirituală în care se recuperează rupturile şi care este tot una cu energia identitară şi cu mesianismul de tip puritan. Ivirea în zona mediană a ciclurilor particulare,

ca şi în zona mediană a ciclului secular, a unui agent care se abate de la logica sistemului şi deviază întreaga societate de la linia ei identitară este, iată, probată, şi acel agent se vădeşte a fi tocmai elita neorganică, lipsită de energie identitară, inabilă să valorifice proprietatea identitară la care este îndreptățită şi renta de identitate care s-a dovedit salvatoare în alte situații. Arareori dacă mai găseşti în istorie elite care să refuze un potențial de o aşa mare valoare, ca cel oferit de proprietatea identitară, ca în cazul elitelor româneşti din ultimii 20 de ani. Acest refuz însoțit de dispreț mai poate fi regăsit doar la elita fanariotă şi la cea cominternistă de ocupație din prima perioadă a regimului comunist. Absorbția acelei anomalii generaționale proprie anilor ′50 s-a desfăşurat în anii ′60-′70 şi ea a fost opera actualei generații a treia, care s-a vădit a fi şi generația cea mai creativă din toată perioada postbelică, opera exponenților ei fiind vizibilă în toate domeniile: literar, economic (cu nume ilustre şi opere încă nereceptate, dintre care vom semnala doar teoria economiilor slab structurate şi teoria succesiunilor coexistente, la care ne referim aici), diplomatic, istoriografic, în arhitectură, în filosofie etc. Din păcate, schimbările de după ′89 au redeschis criza elitelor în exact aceiaşi termeni şi sub semnul aceluiaşi sindrom: forma fără fond şi ruptura generațiilor.

Criza ordinii instituite. Perplexitatea instituțională

La un alt nivel, aflat oarecum sub nivelul de situare a elitelor în sistemul societal, criza îmbracă forma perplexității instituționale, completând-o pe aceea a energetismului elitelor. *„Un factor important, primordial, un criteriu permițând să distingem începutul declinului unei civilizații sau al unei entități sociale este minoritatea creatoare în sine, o condiție indispensabilă a progresului; această minoritate începe a degenera într-o minoritate dominantă care, la limită, devine minoritate dictatorială oricare ar fi formele instituționale. Toate civilizațiile care au dispărut au avut această cauză în genele lor (la incapacitatea lor de a opera armonizarea cadrului instituțional cu noile forme materiale şi spirituale se adaugă incapacitatea lor de a lărgi şi a-şi universaliza propriul lor tip de civilizație)"* (Postolache, 62).

Criza la acest al doilea nivel (al instituțiilor) se referă aşadar la cele două aspecte simultane: incapacitatea civilizațiilor de a armoniza cadrul lor

instituțional cu prefacerile civilizației înseşi, în speță, cu emergența unor forme materiale şi spirituale noi la care se adaugă incapacitatea aceloraşi civilizații de a-şi universaliza propriul lor tipar (de civilizație). Pentru primul tip de incapacitate, acad. Postolache utilizează termenul introdus de Pierre Werner, *„perplexitate instituțională”*, folosit pentru *„a defini situația de criză în care un cadru instituțional vechi nu mai are aceeaşi putere de a permite rezolvarea problemelor de tip nou”*. Mai exact: atâta vreme cât soluțiile la problemele de tip nou „rămân parțiale sau mulate pe vechiul cadru instituțional”, capacitatea lor rezolutivă este scăzută spre zero. Atâta vreme cât *„li se aplică perfecționări parțiale, cadrele instituționale rămân perplexe nu numai în fața problemelor noi, ci chiar în fața problemelor vechi, ba, în timp, chiar asistăm la o sporire a perplexității lor”* (ibidem, 64). Perplexitatea instituțională are o triplă fațetă, se propagă triadic: „a) se *generalizează*; b) în acelaşi timp ea devine *cronică* şi c) cunoaşte *pusee acute*” (ibidem). „Procesele la capătul cărora perplexitatea devine *generalizată, cronică* şi *ascuțită* pot atinge în combinarea lor un *punct critic*, care anunță izbucnirea unei veritabile *crize civilizaționale*” (ibidem).

Criza civilizațională ca perplexitate instituțională generalizată

Prin urmare, o criză civilizațională este semnalată de o perplexitate instituțională generalizată, cronică şi ascuțită. Aşa arată ea la suprafață. În adâncul ei, criza civilizațională este expresia unui fenomen degenerativ, consecința durabilă, devastatoare, a degenerării unei minorități creatoare într-o minoritate dominantă, chiar dictatorială, ceea ce atestă un energetism la rândul său degenerat, indus de epuizarea energiei de tip β, adică a energiei transformatoare, pe fondul generalizării energiei de tip α, o energie a stării de somnolență, reverie şi abandon. La nivelul elitelor se acumulează concupiscența, luxul, lăcomia, consumerismul, degradarea moravurilor, senzualism desfrânat, abandonul popoarelor peste care superfațează, înlocuirea direcției spirituale cu arbitrariul voluntarist şi cu marile orgolii, cu instalarea egolatriilor etc. Aceasta este o energie (α) care permite adaptarea rapidă a grupărilor sociale la orice mediu, dar nu oferă suport energetic pentru nici un fel de manifestare transformatoare, creatoare. Intervențiile sunt parțiale, mulate pe vechile cadre instituționale.

Criza elitelor se transmite într-o criză instituțională generalizată, ne spune autorul teoriei succesiunilor coexistente, şi mai departe într-un blocaj al civilizației, o incapacitate cronică de universalizare a propriului tipar. La această stare critică răspunsul civilizației occidentale a fost globalizarea şi instituțiile globale. De fapt însă instituțiile globale, FMI şi BM, nu sunt altceva decât expresia generalizării perplexității instituționale, adică un cadru de acumulare a proceselor crizei civilizaționale şi, pe cale de consecință, instituționalizarea răspunsurilor inadecvate.

Teoria succesiunilor coexistente evidențiază un al doilea triptic implicat în mecanismul explicației cauzale a perplexității instituționale:

- „În prima etapă se caută *cauza imediată* a perplexității instituționale, indicată de apariția unor probleme noi care nu se mai pretează la soluții proprii vechiului cadru instituțional.
- În etapa a doua se găseşte *cauza generală* a *perplexității instituționale*, care rezidă în *acumularea proceselor crizei civilizaționale*: perplexitatea instituțională nu este decât unul dintre procesele majore care anunță posibilitatea *dezintegrării civilizațiilor* respective.
- În etapa a treia se caută *cauza generală a crizei civilizaționale*. Aici este nevoie de o teorie generală a crizelor civilizaționale" (ibidem, 64).

Una dintre cele mai semnificative tentative în această direcție, precizează T. Postolache, a fost a lui Toynbee. *„Tripticul explicației cauzale a perplexității instituționale,* propus aici, mai precizează acad. Postolache, *se aplică la toate civilizațiile succesive şi deopotrivă la civilizațiile coexistente actuale"*. Acest triptic este o componentă axială a noii teorii a crizei civilizaționale.

Criza şi teoria generală a soluțiilor

O altă componentă a teoriei crizelor civilizaționale este ceea ce autorul denumeşte o „teorie generală a soluțiilor". „Una dintre trăsăturile esențiale ale perplexității instituționale contemporane este că, în acest stadiu, se acumulează un munte de soluții, referindu-se toate la

perfecționarea cadrelor instituționale existente, dar ceea ce lipseşte încă este **Soluția**, o Teorie generală a soluțiilor care ar putea porni de la ultimul demers al explicației cauzale (care e una cu teoria generală a perplexității instituționale şi deci a crizelor civilizaționale) şi ar putea să ajungă dacă nu la Soluția (ideală), cel puțin la o soluție practicabilă; chiar dacă aceasta n-ar putea să rezolve criza civilizațională, ea ar putea cel puțin să reporteze posibila sa explozie catastrofică până când s-ar înfățişa posibilitatea unor soluții pe care, în prezent, nu putem decât să le intuim sau a unor soluții care, deocamdată, nu sunt nici măcar imaginabile" (Postolache, 65).

Iată dar că teoria crizei civilizaționale cuprinde şi o teorie a soluțiilor practicabile şi deci a idealurilor practicabile. În mod obişnuit, **drumul de la explicație la soluție** are forma unei *succesiuni simple*: în *faza majoră*, generația elaborează ipoteze referitoare la „explicația cauzală", în *faza minoră*, reflexivă, generațiile se plasează în orizontul căutării soluțiilor. Una dintre particularitățile acestei ciclicități este astăzi transformarea succesiunii simple într-o succesiune coexistentă, ceea ce, în chip surprinzător, pare a accentua primejdiile crizei. Tendința celor două faze spre autonomizare, spre cicluri distincte oferă o „supapă pentru resorbția contradicțiilor acumulate", pe când înlocuirea succesiunii lor printr-o simultaneitate sincronă „permite acestor faze *să nu se mai întâlnească*". Altfel spus, „teoreticienii" sau, cu termenul lui Weber, „savanții" nu se mai întâlnesc cu practicienii care, în dipticul lui Weber, sunt „politicienii". Se iveşte posibilitatea ca „la un moment dat ciclul fazelor majore să se încrucişeze cu ciclul fazelor minore în mod direct, fără intermedieri, trecând astfel ansamblul proceselor de criză pe o nouă orbită". Acad. Postolache apreciază că *„un astfel de punct critic se află la poarta comună a civilizațiilor coexistente în prezent".*

Revoluțiile şi teoria succesiunii coexistente

Un exemplu grăitor pentru acest fenomen de trecere a problemelor vechi pe o *orbită nouă* este dat de revoluțiile europene. Dacă termenul de revoluție însemna „reluarea orbitei vechi" (revolvere), după 1789 termenul a început a desemna „o ruptură bruscă, un mers înainte şi deci o sfărâmare a vechiului regim (l'ancien régime)" (ibidem, 67). Problema este, însă, că

încrucişarea celor două cicluri, a fazei majore cu faza minoră din lanţul explicaţie-soluţie, a condus doar la trecerea (prin simplă glisare) a „ansamblului proceselor de criză pe o nouă orbită”, atât şi nimic mai mult. Aşa se face că după un timp vechile probleme au revenit cu un şi mai mare coeficient de explozie. N. Iorga semnalase faptul că revoluţia rusă din Octombrie n-a fost altceva decât repetarea revoluţiei franceze de la 1789. O atare faţetă a lucrurilor pune serios în discuţie validarea europeană a teoriei toynbee-ene a revoluţiei, potrivit căreia „revoluţiile au un caracter violent pentru că ele sunt *victorii tardive* ale noilor şi puternicelor forţe sociale contra instituţiilor vechi şi rigide, care de o vreme barau drumul acestor noi expresii ale vieţii sociale” (Toynbee apud Postolache, 67). La această viziune acad. Postolache propune teoria conform căreia *încrucişarea generaţiilor* care caută soluţii la problemele noi cu generaţiile care caută explicaţii cauzale la criza provocată de inadecvarea instituţiilor vechi la presiunile noi poate conduce nu la o revoluţie de tipar toynbee-an, ci la o simplă mutare a problemelor ivite şi deci a proceselor crizei pe o altă orbită. Sugestia este să admitem că, de fapt, istoria soluţiilor europene la crizele civilizaţiei europene este una de simplă expansiune cronospaţială a crizei civilizaţionale şi nicidecum una de rezolvare radicală a crizei. Tudorel Postolache opinează, aşadar, că soluţiile de până aici n-au oferit mai mult decât o simplă „reportare a exploziei catastrofice” a crizei civilizaţionale europene.

Codurile din adânc ale cenzurii ca factori de criză

Indicatorul crizei civilizaţionale este ceea ce J. Stiglitz numeşte absenţa *mecanismelor globalizării*. De fapt, cu termenii acad. Postolache, este vorba despre perplexitatea instituţională şi despre acumularea acelui munte de soluţii pe fondul absenţei cronicizate şi generalizate a Soluţiei şi a unei Teorii generale a soluţiilor. „Savantul” şi „politicianul” stau în continuare despărţiţi, lipsiţi de orice punte. Singura lor punte ar putea fi „Şcoala universală”. Aceasta este anunţată de marile descoperiri creatoare care fac posibilă o *nouă sinteză intelectuală universală,* al cărei triumf este barat astăzi de vechea *ordine intelectuală* pe care se întemeiază întreg eşafodajul civilizaţiei postmoderne. *Curiozitatea acestei ordini este că ea se*

fixează inclusiv sub forma „codurilor din adânc ale cenzurii inculcate în orice formulă societală" şi deci civilizaţională, pe care teoria succesiunilor coexistente le examinează, sugerând totodată elaborarea unui cod de imunităţi, privilegii şi prerogative *ale Şcolii universale*. Teoriile postmodernităţii, ale modernităţii multiple sunt simple paliative, tentative ideologice de a ascunde gravitatea crizei într-o *amăgitoare aşteptare a unei* soluţii de emergenţă*, care nu mai este cu putinţă.* În spatele acestor „ideologii" se ascunde tentativa de a sugera că în fundalul acestei modernităţi există o alta mai profundă, perenă, are încă viaţă, că modernitatea din mintea noastră nu e tot una cu modernitatea „reală", atâta vreme cât, iată, ni se sugerează că modernităţile sunt multiple, atunci cei care discută despre modernitate se referă ori la una ori la alta, nu la toată modernitatea şi în orice caz nu la cea perenă, viabilă, rezultată din toate. *În miezul teoriilor modernităţii, în miezul modernităţii înseşi persistă un cod al cenzurii nevădite complet niciodată, care nu te lasă să spui adevărurile ultime despre ea, cum ar fi acela că modernitatea e moartă, a murit demult şi oricine se revendică de la ea sporeşte perplexitatea instituţională şi criza civilizaţională actuală. Referindu-se la aceste coduri din adânc care prefixează în oricare dintre actele noastre rigorile unei cenzuri inculcate în toate formulele societale, în orice ştiinţă şi în orice tip de discurs, acad. Postolache invocă pentru ilustrare exemplele tulburătoare ale lui Hawking şi Arnold.*

Hawking a prezentat în faţa unui Mare Consiliu Papal teza că întrucât „prin formulele matematice poate fi cunoscută gândirea lui Dumnezeu ne-am putea lipsi de Dumnezeu pentru a explica crearea universului" (Postolache, 94). Graţie „învelişului matematic pur, acel consiliu n-a prea înţeles ce-a spus Hawking, şi aceasta a fost şansa lui" (ibidem). *Pe de altă parte, rămâne tulburătoare mărturisirea lui Hawking, şi anume că „nici el n-a înţeles cu totul ceea ce-a susţinut" (ibidem). Întrebarea este: cine a vorbit prin glasul lui Hawking, ce gânditor lăuntric şi-a asumat organul gândirii sale pentru a expune lucrurile pe care mintea sa însăşi nu le-a priceput!? Suntem pe terenul tulburător, extrem de periculos al jocului cu interferarea codurilor profunde, unele dintre ele vizând dialectica tainelor pe care nici un cod societal, nici un cod simbolic nu le pot penetra, care scapă, altfel spus, şi acelor formule ale matematicii pure pe care Hawking le-a formulat, dar pe care nu le-a înţeles, deşi a mărturisit că ele ar fi fost cadre de cunoaştere a gândirii lui Dumnezeu.* Cel ce credea că a formulat nişte cadre matematice prin care putea fi cunoscută gândirea lui Dumnezeu mărturiseşte că el însuşi nu le-a

înțeles, încât putem deduce ori că un cod al cenzurii profunde l-a apărat pe el însuşi, ori că ceea ce credea el că sunt formulele matematice erau de fapt nişte elucubrații bine camuflate de aparatul matematicii pure, încât acel Consiliu, şi de-ar fi avut în componența lui genii ale matematicii, nu avea ce să înțeleagă, fiindcă nu era nimic de înțeles, şi că cel ce se înfățişase Marelui Consiliu era un biet rătăcit, chiar dacă în alte lucrări ale sale a vădit o gândire creatoare. *Ne aflăm în fața unei legități noologice: cadrele noologice pure nu pot fi utilizate împotriva lui Dumnezeu. Tainele divine rămân taine şi lucrarea lor rămâne una tainică. Încât Şcoala universală va trebui, pe de o parte, să ofere un cod de imunități şi de privilegii ale şcolii pentru cei care plătesc tribut mare rigorilor cenzurii inculcate în formulele societale, dar, pe de altă parte, aceeaşi Şcoală va trebui să formuleze coduri de conduită pentru cei ce cred că se pot interfera în chestiunea tainelor divine ale universului, cum ar fi, de pildă, cele şapte taine în creştinism ori taina cea mare a kenozei sau taina energiilor necreate prin care se săvârşesc cele ce țin de fenomenele asincrone.*

Ciclicitatea, fazele mediane, factorii rebeli (incontrolabili) ai istoriei universale

Entitatea societală, ca întreg, are un model de evoluție care este acela al ciclicității, mai precis al ciclurilor integrate în ciclicități tot mai cuprinzătoare până la ciclicitatea general-universală. Autorul ne propune să luăm în seamă distincția dintre ciclurile particulare, cum este cel al militarismului, ciclurile duratei seculare, cum este ciclul Kondratiev, macrocicluri social-economce şi o ciclicitate general-universală.

Orice *manifestare ciclică* îmbracă forma unei dualități, adică se propagă în două faze, trecând printr-o zonă mediană în care se localizează praguri critice. Este un model bistadial descoperit de teoria succesiunii coexistente. Particularitatea crizelor ține de un astfel de model, dar şi de această multiplicitate a ciclurilor şi totodată de faptul că în zona mediană se poate ivi un *factor al cărui comportament poate părăsi logica sistemului şi astfel induce el însuşi rupturi structurale în sistem,* ne spune teoria succesiunii coexistente. Prin urmare, criza poate fi *intrasistemică,* localizată la segmentul temporal al unei ciclicități particulare, cum este ciclul militarismului, de pildă, însă poate fi o *criză care se iveşte în zona mediană a ciclului compensator* şi atunci ea

este şi imprevizibilă şi poate fi destul de gravă, căci poate induce devieri ale sistemului, după cum poate fi o *criză indusă de blocaje* ale propagării unei *ciclicităţi general-universale* în cadrul acelei entităţi societale date şi, în acest caz, vorbim despre o *criză identitară a sistemului*, a acelei entităţi societale, cu toată cohorta de efecte subsecvente care descriu împreună o *criză structurală* sau de macro-structură. O putem numi şi criză sistemică, prin recurs la termenul lui Wallerstein.

Anticipând partea a doua a analizei noastre, vom sesiza doar în treacăt că tot ceea ce s-a întâmplat cu lumea în secolul XX devine inteligibil prin teoria zonei mediane a ciclurilor de criză. Războiul prim mondial ca expresie a punctului critic al unei crize ciclice a permis, în faza mediană, desprinderea unui factor din logica sistemului, care explică emergenţa statului bolşevic rus. Este vorba despre o ideologie care, până atunci, respectase logica sistemului, pentru ca în faza mediană a ciclului să se desprindă de sistem şi să provoace o deflagraţie ideologică de mari proporţii, în care zărim aceeaşi maladie a sistemului : ruptura energetică între ştiinţă şi religiozitatea profundă. În al doilea război, fenomenul se repetă în contul unei alte mari deflagraţii de păgânsim, care este nazismul. În cadrul războiului rece, la pragul median al ciclului istoric al războiului rece, prag care se suprapune cu căderea cortinei de fier şi cu demolarea zidului Berlinului, un alt factor se desprinde din sistem : el ne apare ca o combinare între o nouă idolatrie ideologică – consumerismul – şi o aberaţie structurală a sistemului pe care experţii o numesc financiarizare excesivă şi care atestă că bancherismul a devenit un factor incontrolabil al sistemului.

Afacerea Madoff ca sindrom al unei crize civilizaţionale

Toate acestea indică un element comun : sistemul nu mai poate controla factorii rebeli care se manifestă *în zona mediană a ciclurilor*. Ceea ce s-a întâmplat cu afacerea Madoff este mai mult decât grăitor şi atestă acelaşi fenomen nuclear : degradarea nucleului dur datorată degenerării spirituale, diminuării religiozităţii în miezul etosului economic, ceea ce a permis fariseilor sistemici (care au păcălit America şi toată lumea, amăgind-o cu noul viţel de aur) să edifice un imperiu cu picioare de lut, faţă de care spiritul de prevedere al ştiinţei şi practicii manageriale

americane s-a vădit cu totul neputincios. De ce ? Pentru că acest spirit este orb în lipsa a ceea ce teoria succesiunii coexistente identifică a fi un *nucleu de convergență al sistemului, nucleu dat tocmai de acea unitate în dualitate, știință-religie*. Iată o caracterizare a lui Friedman pentru degradarea acestui spirit şi pentru mizeria afacerii Madoff:

> «Unul dintre cei mai respectați bancheri din Hong Kong, care a cerut să-şi păstreze anonimatul, mi-a spus că firma de investiții americană la care lucrează a făcut avere curățând bănci asiatice "bolnave". Şi au făcut asta importând cele mai bune practici americane, în special controlul strict al riscurilor şi principiul "cunoaşte-ți întotdeauna clienții". Dar acum, spune el, la cine te mai poți uita pentru exemple de artă a managementului? "Înainte era America", spune el. "Se presupunea că investitorii americani ar trebui să ştie mai bine, dar iată că America însăşi este în necaz. Cui or să-şi vândă băncile? Este greu pentru America să ia ea însăşi tratamentul pe care, până acum, l-a prescris altora. Nu mai există niciun doctor. Doctorul însuşi este bolnav." Un străin, om de afaceri occidental, s-a aşezat pe un scaun de lângă mine, la un prânz oferit de Asia Society, în Hong Kong, şi mi-a pus o întrebare care, sincer vă spun, nu mi-a mai fost pusă niciodată: "Deci, cât de coruptă este America?". Întrebarea lui era stârnită de arestarea bancherului de investiții Bernard Madoff de pe Wall Street, sub acuzația de a fi organizat o schemă piramidală care a cauzat investitorilor pierderi de miliarde de dolari. Dar nu e numai asta. E vorba despre toată mizeria care vine dinspre Wall Street - centrul financiar la care finanțiştii din Hong Kong s-au raportat tot timpul. Cum de s-a putut, se întreabă ei, ca uriaşi precum Bear Stearns, Lehman Brothers şi AIG să aibă asemenea picioare de lut? Unde erau, se întreabă ei, Comisia pentru Operațiuni Bursiere şi standardele înalte pe care le-am tot predicat în aceşti ani? Nu am niciun pic de milă pentru Madoff[9]. Dar realitatea este că schema lui piramidală era

---

[9] „*Bernard Madoff,* om de afaceri evreu, născut în New York, preşedinte *NASDAQ* (**N**ational **A**ssociation of **S**ecurities **D**ealers **A**utomated **Q**uotations), proprietarul şi preşedintele firmei de pe Wall Street *Bernard L. Madoff Investment Securities LLC* din 1960 până pe 11 decembrie 2008 , când a fost arestat pentru comiterea celei mai mari fraude ce are un singur autor. Ciudat e faptul că a fost arestat la o

doar puțin mai scandaloasă decât schema "legală" care stă la baza Wall Street-ului, alimentată de credite ieftine, de standarde joase şi de o imensă lăcomie. Cum puteți califica gestul de a da unui muncitor care câştigă doar 14000 de dolari pe an o ipotecă fără avans şi fără nicio plată în primii doi ani ca să-şi cumpere o casă de 750000 de dolari şi apoi să pui laolaltă acea ipotecă împreună cu 100 altele şi să faci obligațiuni - pe care Moody's şi Standard & Poor's le evaluează cu rating AAA - şi apoi să le vinzi altor bănci şi fondurilor de pensii din lumea întreagă? Asta făcea sistemul nostru financiar. Dacă asta nu e o schemă piramidală, atunci ce e?»

Limitele orizontului de universalitate şi escaladarea crizei

Sindromul formelor fără fond şi teoria celor două etaje energetice ale schimbărilor – energia de adaptare la un mediu nou şi energia de transformare a propriului sistem se propagă succesiv, dar pot să compună şi o succesiune coexistentă – a acad. Postolache ne ajută să înțelegem crizele induse de agenți cu energie adaptativă, dar fără de energie transformatoare, deci inabili şi nedispuşi să transforme sistemul, să „muncească" pentru sistem, nu doar pentru propriul lor interes. Disponibilitatea de a munci pentru sistem, nu pentru propriul interes, vine de la o energie a întregului. La capitaliştii puritani această energie a fost furnizată de etosul creştin al ascezei intramundane şi deci de disponibilitatea de a munci In Maiorem Dei Gloria, întru slava lui Dumnezeu, nu pentru bunăstare proprie, egoistă şi deci pentru satisfacții imediate, strict materialiste, consumeriste. Elitele înălțate de revoluțiile din 1989 n-au dovedit, decât cu rare excepții (cele maghiare şi cele ruse de la Putin încoace), disponibilitatea de a „munci pentru sistem". Putem risca să formulăm un termen pentru un concept posibil, cel de *muncă sistemică*, de o importanță

vârstă destul de înaintată (70 de ani), în plină criză financiară, după ce autoritățile au ignorat timp de nouă ani neregulile din afacerile fostului preşedinte al NASDAQ. Bănuim că mai degrabă *Bernard Madoff* a fost făcut țapul ispăşitor al actualei crize financiare, pentru a abate atenția opiniei publice de la adevărații autori, care sunt mult mai bogați şi mai puternici. Ce i-ar mai putea face justiția americană unui bătrânel de 70 de ani?"! (apud ibidem).

uriaşă într-o societate. Munca profeților Vechiului Testament, de pildă, a fost muncă sistemică la scară universală; la fel activitatea sfinților, a părinților pustiei egiptene etc. Este adevărat că orice definire imanentistă a sistemului aduce alte fracturi, cum s-a dovedit prin aplicarea filosofiei teleologice a planurilor cincinale. Cu aceasta atingem problema definirii orizontului de universalitate al unei entități, o altă chestiune cheie a teoriei succesiunilor coexistente. În acest caz zărim din nou esența fracturii quattrocentiste, din care n-au putut ieşi decât capitaliştii puritani ori capitaliştii misiunii naționale, a propăşirii poporului, care s-au ivit inclusiv în mediul capitalist românesc prin marile genealogii ca cele ale Brătienilor etc.

O entitate îşi atinge limitele de universalitate, care sunt totodată limite fizice şi conceptuale, din care poate ieşi fie stopând lărgirea orizontului de universalitate, fie prin redefinirea acestor limite şi, deci, prin trecerea dincolo de pragul lor cu efecte pe care trebuie să le analizăm. Această lărgire dincolo de punctul critic poate aduce după sine coliziuni cu alte entități sau deplasarea inițiativei spre un alt agent, o altă entitate, cum se pare că s-a întâmplat cu raportul dintre Europa şi America de Nord după primul război mondial. Anglia, ca organizatoare a păcii mondiale de până atunci, a ieşit din această confruntare (coliziune datorată depăşirii punctului critic al extinderii orizontului de universalitate) slăbită, îndatorată total Americii, astfel că, deşi putere învingătoare, a trebuit să cedeze inițiativa şi rolul istoric al noii expansiuni Statelor Unite. Aşa a început epoca păcii americane, Pax Americana. Astăzi se redeschide problema depăşirii de către civilizația occidentală a orizontului propriu de universalitate peste pragul dat de vechea structură intelectuală dominantă, nu i se sugerează în câmpul teoriei succesiunii coexistente, structură intelectuală din a cărui ruptură lăuntrică Occidentul se pare că nu mai poate ieşi. Tiparul acestei rupturi este din nou cel quattrocentist, între religiozitatea profundă şi structura intelectuală fundamentală dominantă a civilizației occidentale. Este poate concluzia cea mai dramatică spre care suntem conduşi de teoria succesiunii coexistente. Conglomeratul pozitivist, imanentismul, toate formele de solipsism, autonomismul ca formulă extremă de antropocentrism, fundamentalismul pieței, cu teoriile şi doctrinele susținătoare (liberalismul, teoria mâinii invizibile etc.) sunt numai câteva dintre componentele pivot ale acelei structuri intelectuale, pe

care s-a zidit civilizația occidentală. Ceea ce i-a adus civilizației occidentale prosperitatea – structura intelectuală fundamentală, care i-a nutrit nucleul dens – îi aduce acum decadența, impasul şi declinul.

Ne confruntăm, iată, ne spune autorul teoriei succesiunii coexistente, cu o criză a mesianismului occidental, adică a capacității sale de a promite şi de a garanta *consensul universal*. Mesianismul occidental a sfârşit prin a deveni imanentist (pozitivismul mesianic), cu toată *mizeria istoricismului*, de care vorbeşte Popper. Mesianismul american a fost progresivist şi milenarist, la originile sale, cum ne arată Mircea Eliade, însă a sfârşit şi acesta prin a deveni închis (*misiunea este redusă la cucerirea şi renovarea lumii, nu la cucerirea cerului şi deci a legilor inconştientului universalizat, cum ne învață teoria succesiunii coexistente şi a Şcolii universale*). Momentul trecerii de la mesianismul puritan, prin mesianismul wilsonian, naționalist, la un nou mesianism imanentist postcolonial, care a nutrit politica lui Bush, se suprapune cu *zona mediană a ciclicității compensatorii americane*. Este a doua concluzie importantă în orizontul teoriei succesiunii coexistente. Criza actuală este pragul cel mai profund al unei crize care se vădeşte a fi tot una de tip energetic, acum când lumea se află astăzi în zona mediană a ciclicității seculare a Păcii Americane. America nu mai poate susține lărgirea orizontului de universalitate a civilizației occidentale, odată ce a pierdut, căci a pierdut accesul la legile inconştientului universalizat şi a intrat într-o fază identitară închisă. Referindu-se la rolul mondial al Americii, Raymond Aron, citat de acad. Postolache în cartea Domniei sale, scria, în „Republica imperială”: *„În secolul XX, forța unei mari puteri scade dacă încetează să mai slujească o idee”*. Ieşirea din criza structurală în care s-a scufundat civilizația occidentală, exact în accepțiunea de nuanță toynbee-ană sugerată de acad. Postolache, este cu putință prin rolul unui nou tip de *mediator societal*, Şcoala universală, reclamată de marile transformări pe care le-a suferit structura intelectuală fundamentală a universului şi care a intrat în conflict cu structura intelectuală dominantă a civilizației occidentale, pe care se reazemă şcoala actuală, o falsă şcoală universală. Să lămurim aceste două chestiuni: epuizarea potențialului structurii intelectuale dominante a civilizației occidentale şi anunțarea unei soluții reale: Şcoala universală.

CAPITOLUL III
PROPRIETATEA IDENTITARĂ
ŞI PROBLEMATICA CRIZEI

Entităţile societale. Nucleul dur şi mediul specific. Identitate închisă şi deschisă

Explicarea crizelor structurale implică invocarea sistemului de referinţă al acelui tip de *entitate societală* pe care acad. Postolache, încadrându-se într-o serie prestigioasă de savanţi, o numeşte, cum s-a precizat, *entitate civilizaţională*. Pentru a urma un atare drum se ridică încă din start problema deloc simplă a definirii unei atari entităţi. Acesta este primul pas.

„Orice entitate societală, ne spune acad. Postolache, *este o entitate umană care conţine inevitabil elemente economice, politice, lingvistice etc."*, ceea ce ne obligă ca, în orice analiză, să luăm în considerare întregul şi deopotrivă diviziunea şi ierarhia părţilor. Aici intervine primul pas către o definire operaţională, căci, ne spune autorul, toate aceste elemente se supun unei *diviziuni structurale* între un *nucleu dur* şi un *mediu specific*. Nucleul dur al unei entităţi este dat de *faptele puternice*, care-i definesc *identitatea*, restul faptelor definesc *mediul ei specific* de afirmare. *„O entitate îşi devoalează identitatea dacă este tratată în mediul ei specific"*, precizează acad. Postolache (ibidem, 13). Pe de altă parte, ne avertizează Domnia sa, acelaşi mediu specific este expus unei presiuni spre mistificare. *"Esenţa entităţii studiate este dizolvată, iată, într-o infinitate de fapte care mistifică ... mediul specific al existenţei sale"* (Postolache, 14). Mediul specific capătă forma unor entităţi derivate din nucleul dur, între care se stabilesc legături de intensitate variabilă în timp, ceea ce face cu putinţă producerea unor *rupturi mai mult ori mai puţin grave dintre entităţile derivate şi sursa lor, nucleul dur*. Prof. Postolache numeşte aceste entităţi derivate diaspore sau periferii. Exemplul cel mai tipic pentru o atare diviziune este dat de Statele nucleu şi diasporele lor. *Legea succesiunii coexistente* ne avertizează că *"orice succesiune*

devine într-un anume sens coexistentă", iar atunci când o entitate iese din istorie, ea *„rămâne o componentă a fondului universal de cunoştinţe, conţinutul ei putând fi supus unei critici ştiinţifice nelimitate, fără vreo încărcătură ideologică şi fără restricţii,... iar unele procese se retranşează în «subconştientul universalizat», de unde se hrănesc intuiţii, angoase, mituri, aspiraţii, frici, coexistente toate cu realităţile succesive legate de epocile şi de spaţiile cele mai diverse"* (Postolache, 47-48). Nucleul dur este purtătorul unei energii capabile să menţină părţile într-o unitate greu de distrus sau de confundat, care, în viziunea teoriei succesiunii coexistente, face parte din clasa *energiilor identitare*. *Proprietatea energiilor identitare este latenţa conjugată cu universalitatea lor.* Caracteristicile energiei identitare derivă din faptul conjugării unei energii latente universale cu un sistem, o entitate dată. Prima caracteristică – o putem numi sistemică – a energiei identitare este că ea se manifestă fie sub formă de identitate închisă, fie de identitate deschisă. Energia identitară susţine emergenţa unei structuri intelectuale fundamentale, dominantă, în cadrul sistemului. Conservarea acestei structuri şi reproducerea ei, respectiv transmiterea ei în timp, este sarcina Şcolii şi a Credinţei. A doua caracteristică a energiei identitare – o putem numi funcţională – derivă din faptul că ea susţine un tip special de proprietate – proprietatea identitară.

Proprietatea identitară şi renta de identitate

În aceeaşi linie de reflecţie, teoria succesiunilor coexistente atrage atenţia supra celei mai însemnate forme de proprietate, *proprietatea identitară,* care conferă unei societăţi accesul la o *cvasirentă identitară.* Exemplul analizat de acad. Postolache este cel luxemburghez care a înregistrat o teribilă expansiune graţie capacităţii elitelor luxemburgheze de a valorifica „renta de identitate". Luxemburgul a ştiut să-şi valorifice particularitatea identitară de stat mic, înconjurat de state infinit mai puternice şi tocmai această valorizare a specificului său identitar i-a permis să devină dintr-un stat slab, pe durata unui ciclu Kondratiev, un stat prosper. Într-un plan mai general, proprietatea identitară este un tip de proprietate personală cu ajutorul căreia umanitatea atinge două dintre scopurile sale de bază: a) accesul pe calea conştiinţei la oceanul de fiecare

dată limitat, dar fără limite, al «muncii naturii» şi al «muncii divine»; b) accesul pe calea subconştientului personal la oceanul infinit al inconştientului personal colectiv şi, în ultimă instanţă, *„universalizat"*.

Proprietatea identitară decurge din efectul direct al legii succesiunii coexistente în temeiul căreia au apărut două categorii de resurse nepartajate: *„resursele mondializate"* şi *„resursele universal accesibile"* pentru care nu există încă nici inventarieri şi nici norme şi reguli privind accesul la ele pentru cele 6 miliarde de locuitori ai planetei. O inventariere este necesară şi pentru *„sursele în materie de reguli şi norme"*. *„Este vorba despre marile cărţi ale umanităţii, despre sursele divine ale Marilor Cărţi Sfinte fondatoare de religii, dar şi despre sursele cele mai diverse ale unor norme de drept, cutume etc."* (ibidem, 99). Pentru a transforma cele şase miliarde de persoane private de proprietate în proprietari trebuie conceput un *„organism mondial"* de tipul celui imaginat de Nicholas Georgescu-Roegen (ibidem), un fel de mediator societal cerut de sarcina gestionării *„resurselor planetare, a resurselor universale, materiale şi psihice, ... gestiune care va conduce la un nou arhetip de proprietate, proprietatea identitară"* (ibidem). Proprietatea identitară este cea prin care individul se poate manifesta ca individ universal. *„Proprietatea identitară este o prelungire organică şi incoruptibilă a lungului drum al proprietăţii umane spre orizontul său de individualizare-universalizare"* (Postolache, 99). Proprietatea identitară este evident legată de o nouă concepţie asupra acelei teribile rezerve pe care o constituie *„inconştientul colectiv care este un stoc comun, în ultimă analiză, universal, a cărui accesare este personală"*. (ibidem). *„Spre deosebire de alte componente ale resurselor universale, stocul inconştientului n-a fost niciodată supus distribuţiei, redistribuţiei, exproprierilor şi reexproprierilor"* (ibidem). Chestiunea gestionării proprietăţii identitare este un capitol cu totul special al noii economii, pe care o putem numi *economie civilizaţională*. Ne dăm seama că una dintre faţetele cele mai relevante ale crizei actuale se referă la conflictul dintre economia societală, veche, şi noua economie în ascensiune, pe care am denumit-o în spiritul teoriei succesiunii coexistente, economie civilizaţională. În aceeaşi sferă desemnată prin noţiunea de proprietate identitară intră desigur şi protejarea forţei creatoare personale, *„cultivarea prin toate mijloacele a talentului şi a geniului ca o primă obligaţie a societăţii şi mai ales a Şcolii"* (ibidem, 100). În cadrul noii economii civilizaţionale se compun grupări noi formate în jurul *„talentelor creatoare prefigurând o formă*

nouă de producție; specificitatea sa ține de faptul că toate cele trei domenii ale psihismului, conştientul, starea de somn, când, prin intermediul viselor, în genere, al subconştientului personal, poate fi accesat fondul inconştientului colectiv şi, în ultimă analiză, al inconştientului universalizat" (ibidem).

Recapitularea enunțurilor teoretice de până aici. Să descompunem o parte a formulărilor teoretice sintetizate până aici în enunțurile lor constitutive:

1. Societatea civilizațională este *entitatea societală definitorie* pentru evoluția umanității din ultimii 6000 de ani, cum s-a precizat deja. Față de marea perioadă precivilizațională, istoria ultimilor 6000 de ani se suprapune cu dinamica acestui nou tip de entitate societală – societatea civilizațională – atât în timp, cât şi în spațiu.
2. În genere, orice entitate societală este constituită dintr-un *nucleu dur* (ansamblul de „fapte puternice", care compun definiția respectivei entități şi care-i garantează structuralitatea şi persistența în timp, adică identitatea) şi un *mediu specific*, propriu, de existență.
3. Specificul manifestării evolutive a acestui binom civilizațional – *nucleu dur + mediu specific* – este dat de tensiunea dintre cele două elemente ale sale.
4. Entitatea civilizațională aduce respectivul binom la unitatea unei *structuri intelectuale fundamentale*, îndatorată nucleului dur al respectivei civilizații, structură de care depinde *ordinea* şi *ciclul de viață* al unei civilizații;
5. *„Nucleul dur determină schimbarea structurilor intelectuale fundamentale ale viziunii universului; această schimbare este rezultanta obiectivă* (independentă de voința sau dorința omului şi a umanității) *a dialecticii* factorilor naturali, divini şi umani *care se înfruntă neîncetat în* nucleul dur" (Postolache, 15). Aceşti *macrofactori* sunt *reuniți în cadrul inconştientului*, ceea ce face din *dreptul de acces* la *structurile inconştientului* şi din folosirea lui (a conținuturilor şi a legilor sale) în serviciul vieții individuale şi colective cea mai radicală formă a proprietății, pe care autorul o numeşte *proprietate identitară*.

6. Forma de manifestare istorică a *unităţii factorilor umani, naturali şi divini* din care se compune *nucleul dur* al unei entităţi sociale este, precum s-a precizat deja, *succesiunea coexistentă*, iar forma de exprimare societală a succesiunii coexistente este dată de *legea generaţiilor coexistente* sau *superpuse*.
7. Legea care guvernează viaţa acestor entităţi este, aşadar, *legea triadei generaţionale* sau a *succesiunii coexistente*.
8. Pe de altă parte, orice entitate este expusă permanent unei disoluţii într-o multitudine infinită de fapte care tind să-i mistifice mediul specific de existenţă. Această tensiune menţine în corpul societăţilor civilizaţionale *virtualitatea* crizelor structurale, distincte de crizele economice ciclice descoperite de Kondratiev. Din aceste crize structurale nu se poate ieşi prin tranziţii simple, lăuntrice unei civilizaţii, ci printr-o schimbare de paradigmă civilizaţională.
9. Tensiunea binomului civilizaţional – *nucleu civilizaţional + mediu specific de afirmare* – este însoţită, pe toată durata de viaţă a unei civilizaţii, de primejdia unor alunecări spre ruptură.
10. Lumea traversează astăzi tocmai o astfel de ruptură din care nu se poate ieşi decât printr-o transformare profundă a *nucleului ei civilizaţional* care este Şcoala, în mediul căreia trebuie să se regăsească - într-o unificare sui-generis - factorii umani, naturali şi divini. Soluţia la criză, în această interpretare, este conţinută în ceea ce prof. Postolache numeşte *„Şcoala universală";*
11. *„Şcoala este celula germinativă a civilizaţiei umane"*, deci a societăţii civilizaţionale, conţinutul ei axial fiind *„studiul ştiinţei"* îngemănat cu religia, iar *îngemănarea* aceasta este atestată de faptul că fiecare progres al ştiinţei a nutrit, în aceeaşi proporţie, o *„religiozitate profundă". „Şcoala, în calitatea ei de studiere a ştiinţei,... hrăneşte* [cu fiecare progres al ei] *un sentiment religios autentic"* (p. 16). Acest binom este, şi el, în termenii cărţii acad. Postolache, de o importanţă teoretică şi metodologică specială pentru înţelegerea evoluţiilor şi, deopotrivă, a crizei civilizaţiilor.

12. În vederile acad. Postolache, *„evoluția trigenerațională a civilizației umane”* este acompaniată de *„mişcarea trigenerațională a şcolii – şcolile locale, şcolile naționale şi Şcoala universală”* (Postolache, 17). Desigur, aceste considerații rămân simple abstracții dacă nu se reazemă pe *„realități palpabile”*.
13. Realitățile palpabile încadrabile în categoria fenomenelor de interes pentru discuția noastră – precum este şi fenomenul crizelor structurale ori acela al *„civilizațiilor dispărute, al megaformațiunilor etatiste dispărute”* – reprezintă fața acelor procese de fundal prin care putem documenta decesul civilizațiilor. Din clasa acestor realități, dar şi ca un cumul al lor, face parte marele proces al *„dispariției celor mai mari imperii ale istoriei, care pot suplini* «palpabilitatea» *dispariției civilizațiilor”* (ibidem).
14. Expresia antropologică a manifestării, la scara persoanei umane, a legii *succesiunii coexistente* este *individul trigenerațional*, iar forma lui supremă de libertate este *proprietatea identitară*.
15. Şcoala, ca "instituție cosubstanțială" apariției societății civilizaționale, a intrat într-o *„nouă epocă a dezvoltării sale generaționale, aceea a emergenței Şcolii universale, care ... comportă trei trăsături distinctive:*
    - ✓ Este la originea unui nou tip de proprietate, proprietatea identitară.
    - ✓ Inaugurează un nou tip de mediator societal la scară universală.
    - ✓ Oferă pentru prima dată în istoria civilizației umane o nişă adecvată pentru cel mai important actor societal – societatea civilă mondială” (Postolache, 21).

CAPITOLUL IV
AXELE LUMII, UNIVERSALITATEA ŞI NOUL MESIANISM. DEZAXAREA LUMII

Ciclicitățile şi primejdia unor rupturi de ciclu

Înainte de a trece la analiza profilului cronospațial al crizei, să insistăm asupra ideii acad. Tudorel Postolache cu privire la modelul schimbării prin ciclicități! Orice entitate din univers suferă restructurări care îmbracă forma unui proces ciclic, acompaniat de procese tranziționale. Tranzițiile sunt un fel de *„nişe de succesiuni coexistente ale unor generații diferite”*. Interpretate astfel, tranzițiile sunt perioade de relansare a evoluțiilor istorice prin simplul fapt că, în cadrul lor, generațiile succesive se pot manifesta ca generații coexistente. În caz contrar, tranziția eşuează. Un atare eşec s-a petrecut în cuprinsul macrotranziției occidentale: în Quattrocento generația anticilor greco-romani s-a rupt de generația iudeo-creştinilor şi astfel s-a născut modernitatea. Reacția la ruptura modernă a generat modernitățile multiple, prin transfigurarea confiniilor modernității timpurii în confluențe naționale. În economie, doar puritanii au reuşit această transfigurare şi, astfel, s-a născut capitalismul modern. Evoluția ulterioară a economiilor s-a îndepărtat însă de modelul puritan, şi astfel ştiința economică a ratat şansa consensului paradigmatic la temelia noului ciclu civilizațional. Tranzițiile se supun, aşadar, unor regularități:

- Ciclicitate general-universală.
- Ciclicitate proprie universului uman, care îmbracă felurite forme:
    - ✓ Ciclul militarismului;
    - ✓ Macrociclurile economice şi sociale;
    - ✓ Ciclul secular – Kondratiev.

Ciclicitatea universală îmbracă forma unor faze duale, a căror particularitate este dată de faptul că trecerea de la o fază la alta *„atinge un punct critic într-o zonă mediană, fragilă şi efemeră, unde un anumit factor ar putea dobândi un comportament cu totul diferit de „comportamentul logic”* (Postolache, 51). Orice atingere adusă *„solidarității dintre toate entitățile universului”* se încadrează în ceea ce Mircea Eliade numeşte *„crimă contra vieții”* (ibidem). Am precizat deja că, în Quattrocento, pe parcursul ciclului secular al Renaşterii, a intervenit, în zona mediană a celor două faze ale ciclului renascentist, un factor al cărui comportament s-a abătut de la logica sistemului, contribuind la ruptura celor trei mari entități societale care au concurat la geneza civilizației occidentale: moştenirea greco-romană, spiritualitatea iudeo-creştină şi spiritul ştiințific modern (ca să nu amintim tradiția alchimistă al cărei spirit acționa şi el sinergetic, contribuind la marele proces de geneză a unei noi structuri intelectuale fundamentale, definitorie pentru această nouă societate civilizațională). Din momentul acela, fractura produsă de factorul care a intervenit în zona mediană a tranziției renascentiste (rupând triada generațională a Renaşterii) n-a mai putut fi reparată şi astfel criza structurală declanşată atunci s-a lărgit şi s-a accentuat odată cu expansiunea noului tip de civilizație, falsificându-i progresiv mediul de afirmare şi de expansiune. Nutrindu-se din ruptura Atenei de Ierusalim, noua civilizație s-a anunțat în istorie ca fiind purtătoarea unei *misiuni civilizatoare la scară universală*. Acest *nou mesianism* era însă marcat de mistificarea care se strecurase în Quattrocento chiar în nucleul dur al noii civilizații istorice. Teoria succesiunii coexistente ne ajută să tâlcuim lucrurile.

Mai întâi, să recapitulăm *ideile de bază* în această chestiune! Prima este aceea că orice tendință spre universalitate a oricărei entități îmbracă forma unei „idei mesianice”, care-i va susține expansiunea. În acest caz, ideea mesianică a îmbrăcat forma doctrinei misiunii civilizatoare a Occidentului la scara istoriei universale şi, deopotrivă, formula unei noi structuri intelectuale dominante, pe care un binecunoscut sociolog francez l-a numit conglomerat al pozitivismului, sesizând totodată că acesta a preluat în anumite privințe formula unui nou mesianism de tip imanentist, din care s-au nutrit toate ideologiile soteriologic-imanentiste ale perioadei moderne,

în frunte cu nazismul şi cu bolşevismul. Această idee mesianică, în dubla sa exprimare – doctrina misiunii civilizatoare şi pozitivismul mesianic imanentist –, conținea în nucleul ei ceva fals şi mistificator, iar faptul acesta a trecut asupra întregului mediu specific de afirmare a civilizației occidentale. Ne vom referi sintetic în continuare la cele două expresii ale mistificării, în care noi vedem indicatorii de la suprafață ai unei crize structurale profunde a civilizației occidentale.

Fenomenul dezaxării lumii

Teoria succesiunii coexistente reafirmă importanța legică a unității dintre spiritul locului şi axul lumii (axis mundi). Această unitate nu este însă una nemijlocită, ci una mediată. O problemă crucială, aşadar, pentru realizarea unei unități, a unei noi sinteze intelectuale a lumii este, aşadar, aceea a mediatorilor. *Mediatorul este un fenomen universal, căci el este mecanismul care face posibilă şi comprehensibilă unitatea dintre „spiritul locului" şi „axul lumii" şi, deopotrivă, unitatea dintre ştiință şi religie şi dintre om şi Dumnezeu. „Mediatorul sistemului reuneşte «spiritul locului» cu «axul lumii » dincolo de regionalisme şi de «universalismul electoral»"* (Postolache, 83). *„Şcoala se fondează pe atari încrucişări prin care axul lumii întâlneşte spiritul locului, astfel că, preluând termenul lui Jung, «individuația» devine «universalizare»"* (Postolache, 83).

Orice ruptură a acestei unități induce o criză durabilă şi se identifică în sistem prin fenomenul generalizat al dezaxării, al lumii fără ax. Aceasta este forma cea mai gravă a crizei actuale. Teoria succesiunii coexistente dezvăluie că mişcarea lumii a ascultat şi încă ascultă de o tendință spre un tip de organizare axială a lumii: mişcarea nordului spre sud în Europa şi a sudului spre nord în Asia, cu un efect pivotal în Africa Centrală sub-sahariană (atestat de troica SUA-Franța-Belgia, ale căror companii operează aici, în special pentru exploatarea coltanului şi a diamantului) şi cu un alt efect pivotal în Eurasia (cu centrul în Afganistan), la care se adaugă un dublu efect axial în cele două puncte peninsulare: Anglia şi Japonia.

În realitate, secolul al XX-lea ne dezvăluie o mişcare dezaxantă a lumii: China se mişcă spre Africa Centrală sub-sahariană, toate puterile se

mişcă spre Eurasia, în Africa Centrală sau sub-sahariană se acumulează efecte dezaxante atestate de cele două războaie din Congo şi Rwanda, cu peste 10 milioane de morți civili (o catastrofă umanitară), Rusia înregistrează căderi sub nivelul Chinei, ceea ce indică o scădere a puterii Rusiei asupra Eurasiei şi deci un dezechilibru axial în Heartland. Rusia dezgroapă arma petrolului în confruntarea cu Occidentul. Anglia se îndepărtează de Europa şi Japonia de Asia (ambele gravitează spre America şi Pacific). Wall Street-ul dezechilibrează lumea financiar-bancară supradozând dezarticularea sistemului Bretton-Woods, cu cele trei momente ale unui atare proces: 1971 cu momentul reacției lui Nixon, criza eurodolarului şi criza actuală.

Un alt câmp al dezaxării lumii, devoalat de teoria succesiunii coexistente, este cel referitor la dezechilibrul celor două energii şi impulsuri ale elitelor în Occident şi în Răsărit: energia şi impulsul adaptativ şi energia sau impulsul transformator. Acest dezechilibru preschimbă natura raportului de coexistență dintre Occident şi Răsărit într-un dezechilibru endemic, elitele răsăritene nereuşind să preschimbe impulsul adaptativ într-unul transformator şi, ca atare, adoptă strategii deficitare de "dezvoltare" atestate de sindromul cronic al formelor fără fond. Acest dezechilibru dezaxează Europa, dar şi sistemul mondial dat fiind că efectul de perplexitate instituțională creşte masiv spre Răsărit, spre America Latină şi spre Africa şi India (şi până ieri şi spre China). Efectele tipice: blocarea proprietății identitare, blocarea rentei de identitate, epuizarea energiei sistemice în acele zone în care predomină formele fără fond şi se acumulează deficitul energetic, ceea ce agravează perplexitatea instituțională (criza creativității elitelor în fața provocărilor mediului).

În Occident, efectul dezaxant îmbracă alte forme:

- este o dezarticulare a ştiinței de religia profundă, care s-a accentuat din Quattrocento până astăzi în toate expresiile sale (antropocentrism, idolatria consumului şi a pieței, naturalismul metodologic fără rest, criza conglomeratului pozitivist în toate articulațiile sale etc.);

- dezarticulare a etosului sau moralității economice față de standardele marilor câmpuri de afaceri şi de operații financiar-bancare: dovadă afacerea Madoff, criza suprimelor şi deci a moralității creditului american.

În toate acestea citim o slăbire a energiei gravitaționale a sistemului, care a intrat într-o fază dezagregantă majoră. Am numit acest fenomen de criză dezaxare a lumii şi teoria succesiunii coexistente o leagă de marele deficit creativ şi religios al elitelor lumii, dar şi de acumularea perplexității instituționale la scară globală, ceea ce, în termenii teoriei, este în esență o *criză civilizațională.* În locul unui efect de integrare progresivă a sistemului se instalează în sistem un fenomen de dezagregare a sistemului, care deocamdată îmbracă forma procesului de amplă şi generalizată dezaxare.

Alte expresii ale dezaxării: anihilarea axului spiritual Atena-Ierusalim. Procesul a început în Quattrocento şi s-a accentuat în era modernă, odată cu triumful structurii intelectuale simbolizate, pentru educație, de Planul Condorcet.

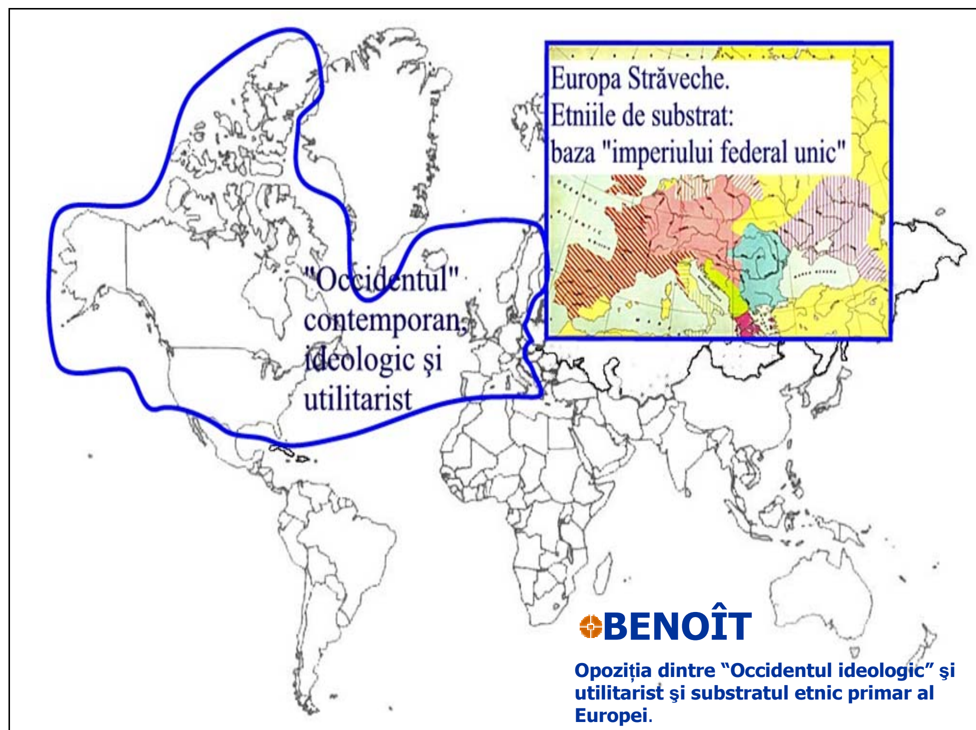
„Cronospațialitatea succesiunii coexistente"

Succesiunile sunt fenomene universale. *„Orice succesiune, într-un anume sens, devine coexistentă în măsura în care orice entitate odată apărută, nu mai dispare, ... rămâne o componentă a fondului universal al cunoaşterii" (ibidem). Într-o anume măsură, „anumite procese se retrag într-un subconştient universalizat, de unde hrănesc intuiții, angoase, mituri, aspirații, frici coexistente cu realități succesive legate de epocile şi spațiile cele mai diverse"* (Postolache, 48). Legea succesinii coexistente este, iată, cointensivă cu legea inconştientului universalizat, încât fără mecanismul inconştientului nici n-ar funcționa mecanismul succesiunii coexistente şi deci istoria omenirii ar fi blocată. Înțelegem ideea lui Toynbee că descoperirea legilor inconştientului universalizat şi a legii succesiunii coexistente au influențat decisiv istoria ca proces şi ca ştiință. Practic fără de aceste descoperiri nici nu s-ar putea trece la stadiul Şcolii universale. Grație unor atari descoperiri se poate înțelege ideea că *„universalitatea «mesianismului» unui popor depinde de măsura în care spiritul acestui popor este parte a spiritului universal, se află în consonanță cu*

spiritul unei epoci istorice" (Postolache, 48). Subînțelegem, iată, că se pot ivi rupturi între spiritul universal şi spiritul unei entități, fie aceasta o civilizație, fie un popor, o civilizație fiind de regulă vehiculul spiritului unei epoci istorice, între acestea putându-se ivi fracturi, şi dacă privim lucrurile aşa, putem proiecta acest mare spectacol spiritual al omenirii la scara marilor cartograme continentale, regionale sau planetare, cum au făcut marii geopoliticieni ai epocii moderne. Lucrul acesta este cu putință grație succesiunii coexistente, faptului că o entitate apusă nu dispare, ci rămâne o componentă a subconştientului universalizat, ceea ce se transpune în dimensiunea spațială a cartografiilor continentale, de pildă, sau chiar planetare. Cronospațialitatea succesiunii coexistente permite elaborarea cartogramelor suprapuse ale unei civilizații între care se pot căuta fracturile spațiale, dintre ariile suprapuse.

Aproape toți geopoliticienii deceniilor 7 şi 8 ai secolului trecut au identificat asemenea fracturi la scara Europei. Este suficient, de pildă, să ne referim la cartografiile lui Benoît, J. Thiriart, von Lohausen etc., pe care le prezentăm mai jos (pentru ilustrare), ca să înțelegem amploarea crizei provocate de fracturile dintre *stratul* civilizației occidental-europene şi substratul etnospiritual al popoarelor europene. Aceasta, de fapt, induce blocarea funcționalității depline a proprietății identitare a popoarelor europene şi, deopotrivă, blocarea mesianismului de adâncime al Europei şi deci a noului consens civilizaționa,l fără de care nu este posibilă depăşirea crizei şi nici propagarea în timp şi în spațiu a modelului acestei entități societale, în ciuda încordărilor la care sunt somate popoarele europene şi neeuropene pentru a susține proiectul european. Sunt destule elemente care indică deja că fracturile profunde ale structurii intelectuale fundamentale a civilizației occidentale amenință să preschimbe identitatea deschisă a Europei într-o identitate închisă, ceea ce ar conduce la eşecul istoric al acestei civilizații şi, finalmente, la decesul ei.

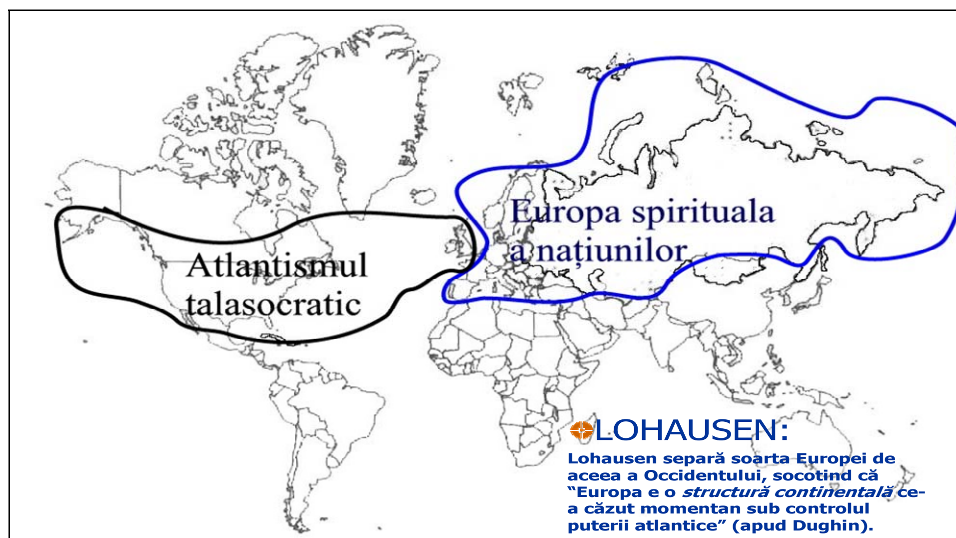
Nu vom pretinde considerațiilor noastre, rezemate pe forța unei teorii de excepție, teoria succesiunii coexistente, funcțiunea de prevestiri şi deci rol de Casandră, dar nici nu ne vom sfii să arătăm ceea ce ni se pare că se vede foarte răspicat în câmpul acestei teorii pe care o datorăm academicianului Postolache. Iată, în fine, cartografiile la tabloul lumii, aşa cum se vede acesta în „desenul" ideatic al lui Benoît şi von Lohausen.

Opoziția dintre "Occidentul ideologic" şi utilitarist şi substratul etnic primar al Europei.

Fractura dintre sistemul occidental european şi substratul etnospiritual european este problema cheie a abordării lui Benoît, dar nu vom insista aici asupra ei. La fel gândeşte generalul von Lohausen referindu-se la gândirea „stăpânitorilor de popoare". Ceea ce ne interesează pe noi aici este faptul evident care confirmă ipoteza că succesiunea stratului şi substratului european funcționează după legea şi modelul unei succesiuni coexistente, nu după modelul unei succesiuni simple, doar că „întoarcerea" substratului reprimat capătă o formă violentă ceea ce explică criza europenismului şi în vederile lui Benoit, confirmând de pe acest versant al gândirii europene că încălcarea legii succesiunii coexistente este cauza principală, primus movens al crizei structurale a civilizației occidentale. Mai precis, faptul că una dintre componentele coexistente ale europenismului şi anume componenta substratului etnospiritual al popoarelor europene, este reprimată în conştiința europeanului modern, induce una dintre crizele sistemice ale civilizației moderne, echivalentă cu o ruptură, cu o fracturare şi deci cu regresiunea unei succesiuni coexistente

într-o succesiune simplă. Să vedem, prin urmare, cartografierea sistemului de reprezentări geopolitice ale lui von Lohausen:

În vederile cartografiate ale acad. Postolache, harta referențială a schimbărilor prin care trece lumea astăzi acoperă un cadru geografic compact pe care Domnia sa îl numeşte *„zona Asia-Pacific"*. Această zonă este *„centrul în care de două decenii s-au împletit două tranziții la scară gigantescă: tranziția spre economia de piață a Rusiei şi a Chinei, acompaniată de tranziția la economia postinformațională a Statelor Unite, a Canadei şi a Japoniei – pentru a da naştere celui mai dinamic centru al viitoarei economii universale. China care experimentează cele două tranziții este pe cale de a deveni lider. Tendințe seculare se ciocnesc: în cursul ultimelor secole, dezvoltarea economică s-a deplasat, în Europa, dinspre sudul spre nordul Europei şi dinspre nord spre sud în Asia... Continentul eurasiatic este, în prezent, principalul spațiu de contradicții (şi deci al nevoii de consens) căci este marcat, între altele, de succesiunea coexistentă a tranzițiilor din timpuri istorice diferite"* (Postolache, 48).

După modelul acad. T. Postolache, acolo unde succesiunile coexistă există şansa constituirii unui nucleu dur şi deci a unui nou *centru civilizațional*. În acest caz, China este locul succesiunii coexistente a celor două tranziții.

Profilul continental al noilor fracturi

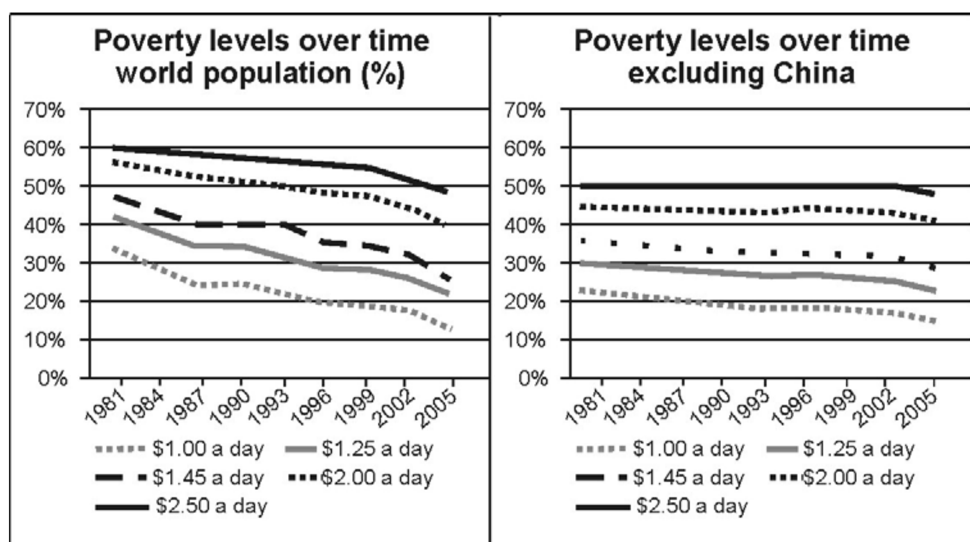
În vederile acad. Postolache, orice dinamică civilizațională îmbracă deopotrivă o dimensiune spațială, şi nu doar una temporală. Altfel spus, ea devine comprehensibilă la scara unui spațiu dat. Fracturile structurale capătă inclusiv o înfățişare spațială. În Eurasia, subliniază acad. Postolache, *„distingem o triplă mişcare*:

- *În partea europeană a sudului către nord;*
- *În partea asiatică, a nordului către sud*
- *În cele două compozante ale sale, Eurasia prezintă o mişcare spre periferiile sale insulare (Anglia respectiv Japonia)"* (Postolache, 51-52).

„În decurs de câteva secole, profilul Eurasiei şi al lumii, în genere, s-a schimbat în funcție de mişcarea pe scara prosperității *a diferitelor regiuni. În secolele XVII-lea şi al XVIII-lea, de pildă, se poate consemna o expansiune economică a Americii Latine, dar deja în secolul al XIX-lea se constată o răsturnare a trendurilor spațiale, astfel că putem consemna un boom al Americii»* (ibidem). *„Dacă, pe la 1780, America Latină era la egalitate cu America de Nord, deja în 1870 ea nu mai reprezenta decât 26% din nivelul de prosperitate nord-americană"* (ibidem, 52). Ciclurile economice la scara planetei par desincronizate, iar diferențierea se explică printr-o capacitate noneconomică, ne spune acad. Postolache: identitatea deschisă. *„Nu s-ar putea spune că identitatea europeană ar fi fost, în sine, mai puternică decât cea chineză ori indiană, dar cele din urmă erau, în termeni seculari, identități închise, pe când identitatea europeană s-a transformat în decurs de câteva secole dintr-o identitate în sine într-o identitate deschisă"* (ibidem).

Să reținem, iată, că un nou tip de ruptură afectează continuumurile planetare: ruptura dintre identitățile deschise şi identitățile închise! Un asemenea tip de fractură a distrus, credem noi, Bizanțul. Acesta a fost sediul unui conflict între identitatea deschisă a Bizanțului hrisostomic şi identitatea închisă a Bizanțului alexandrin al episcopului Teofil şi al sinodului de la Stejar. Pe de altă parte, să nu uităm că spațiul eurasiatic este traversat de mişcări în foarfece: ale sudului spre nord în Europa şi ale nordului spre sud în Asia, ceea ce face din Eurasia un spațiu de confinii şi de fracturare a coexistenței generaționale a celor două trenduri din cele două subspații. Tot astfel, trendul spre o economie de piață în Rusia şi spre

o economie postinformațională în America, Japonia şi Canada (şi, evident, Europa Nord-atlantică) cu o zonă de intersecție şi de suprapunere a celor două trenduri generaționale în China, explică multe dintre conflictele de azi şi aproape toate tensiunile care afectează Eurasia. Doctrinele CEPAL-iste sunt un indicator al acestor tensiuni, tot la fel teoriile frontierei, ale *„gândirii de frontieră”* (border gnosis). Pe de altă parte, faptul că numai China a reuşit să superpună tendințele generaționale este confirmat de efectul economic al economiei chineze. Dacă examinăm participarea diferențială a „lumii” şi a Chinei la reducerea nivelului de sărăcie la scară mondială, vom constata că reducerea nivelului sărăciei la scara lumii pare a se datora aproape exclusiv Chinei. Iată graficul, pe care-l preluăm din aceeaşi sursă (”World Bank Development Indicators”, 2008, în http://www.globalissues.org):

Source: World Bank Development Indicators 2008.

Examinarea comparativă a celor două grafice ne arată că dacă scoatem China din *tabloul dinamicii sărăciei* la scara lumii, nivelul acesteia în decursul ultimilor peste 20 de ani aproape că a rămas constant. Este evident că participarea Chinei, cu cele circa peste 90 de procente, la reducerea sărăciei mondiale este rezultatul capacității ei de a transforma cele două trenduri succesive în trenduri coexistente. La polul opus este cazul românesc: de circa 140 de ani România a reuşit să mențină rata medie a creşterii economice peste media mondială, cu toate că per ansamblu

decalajele privind productivitatea şi nivelul de viață au sporit (Postolache, 55). După 1989, *„pentru prima dată în istoria secolului al XX-lea, economia românească a cunoscut o rată de creştere sub media mondială vreme de un deceniu"* (ibidem). Fenomenul este, evident, datorat unei masive fracturi provocate triadei generaționale în România, sub pretextul luptei contra criptocomuniştilor, al lustrației, al purificării morale etc., toate acestea infuzând în şcoala românească, în politică şi în economie o teribilă fracturare a generațiilor. Fracturarea generațiilor a fost strămutată în compoziția manualelor şcolare, a celor care reprezintă variabile strategice ale statului şi ale conştiinței identitare – latură fundamentală a funcționalității proprietății identitare – şi anume manualele de istorie şi de literatură. Trimiterea operei lui Mihai Eminescu în debara, cum s-a exprimat un nefericit funcționar al statului român, este doar un indicator al acestei fracționări structurale a cronospațialității succesiunii coexistente în dinamica spiritualității româneşti. Segmente ale elitei tehnocratice din toate domeniile, de la sistemul diplomației la cel al ingineriei economice etc. au fost fracturate, oamenii au fost înlăturați cu întregul lor segment de vârstă. La fel s-au petrecut lucrurile cu ocazia celeilalte tranziții, de la capitalism la socialism. În Rusia fenomenul a fost relativ similar până la venirea lui Putin la putere, fapt care a făcut ca PIB-ul Rusiei să mai reprezinte 60% din PIB-ul Chinei la 10 ani de tranziție, în condițiile în care cu zece ani mai înainte raportul era exact invers (cf. J. Stiglitz, citat de acad. Postolache la p. 56-57). Însă China n-a urmat sugestia Occidentului de a opera fracturarea generațională la nivelul entității sale societale.

Modele de răspuns la criză

Referindu-se la calea posibilă de ieşire din criză, acad. Postolache examinează *patru modele de răspuns la criză: modelul inerțial, modelul inerțial-pervers, modelul restructurant şi modelul consensual.*

La un prim nivel de examinare, prof. Postolache atrage atenția asupra unui prim model alternativ la modelul *inerțial şi la cel inerțial de tip pervers* şi anume modelul *restructurant*, *„rezultând dintr-un efort de eliminare a anomaliilor modelului pervers (al ultimilor 10 ani) şi mai ales a anomaliei stagflației (în care stagnarea şi căderea producției se combină cu inflația) şi de*

recuperare a avantajului în materie de rată a creşterii". Acest model propune eliminarea cauzelor care menţin defazajul economiei româneşti *„în raport cu ciclul secular al ţărilor dezvoltate, economia românească fiind întotdeauna în urmă cu o fază"* (Postolache, 55). Calea către o nouă evoluţie însă constă în adoptarea unui alt model alternativ la cele două şi anume *modelul consensual*, diferit de cel care prezumă ajungerea din urmă (rattrapage) a ţărilor dezvoltate, aşa cum ni-l propovăduieşte teoria reducerii decalajului, pentru a trece *„la o strategie al cărei element principal va fi de a sincroniza dinamica proprie cu dinamica ţărilor UE şi nu cu* punctul actual *al evoluţiei lor"* (ibidem). O atare strategie este asigurată de modelul consensual, care se bazează pe principiul succesiunii coexistente, adică pe ideea *ritmului comun şi nu a pragului de atins*. Este principiul sinergiei europene. Însă, pentru aceasta trebuie renunţat şi la modelul restructurant, nu doar la cel inerţial şi cel inerţial-pervers, în favoarea modelului consensual. *Ideea aceasta presupune, evident, renunţarea la încadrarea segmentelor populaţionale, a generaţiilor, a formulelor mentale etc., în identităţi închise, de genul celor care derivă din etichetările lustraţioniste, ori al etichetărilor generaţionale sau de gen ori religioase etc., în favoarea unei sinergii de ritmuri generaţionale în consens cu dinamicile europene, ale celorlalte ţări europene şi nu numai.* Cea mai radicală formulare a teoriei succesiunii coexistente ne spune că depăşirea decalajelor şi a crizelor este cu putinţă nu prin *teoria pragului de atins şi deci a accelerării evoluţiei, ci prin mecanismul sinergiei ritmurilor generaţionale, posibilă doar prin exigenţa generaţiilor suprapuse, coexistente.* Devin acute întrebările pe care şi le pune [şi ni le pune] prof. Postolache:

- *„s-ar putea ajunge la o «egalizare» pe curentul unei triade generaţionale ca succesiune coexistentă?*
- s-*ar putea menţine o atare egalizare printr-un mecanism societal – şi care va fi criteriul de funcţionare al acestui mecanism*?" (ibidem).

Răspunsurile pe care le caută acad. Postolache capătă relevanţă prin câteva situaţii între care se menţionează cazul Luxemburgului, care, în decursul unui singur ciclu Kondratiev, a devenit dintr-o ţară săracă una deosebit de bogată. Strategia acestuia s-a bazat pe valorificarea unei „rente identitare" provenite din capacitatea şi surplusul de energie pe care ţi le mijlocesc *„punerea în valoare a propriei identităţi, pornind de la asumarea conştiinţei slăbiciunilor şi fragilităţilor specifice unui Stat foarte mic, înconjurat de*

ţări incomparabil mai puternice...” (Postolache, 56). Cazul este tulburător, căci ne avertizează asupra rezervelor de energie pe care le conservă veriga cea mai vulnerabilă, în cazul acesta slăbiciunile şi fragilităţile unui stat foarte mic, cu condiţia de a valorifica cvasirenta procurată de ceea ce este inimitabil şi greu transmisibil, dacă nu cumva imposibil de transmis, din sistemul tău de acţiune spre alte sisteme.

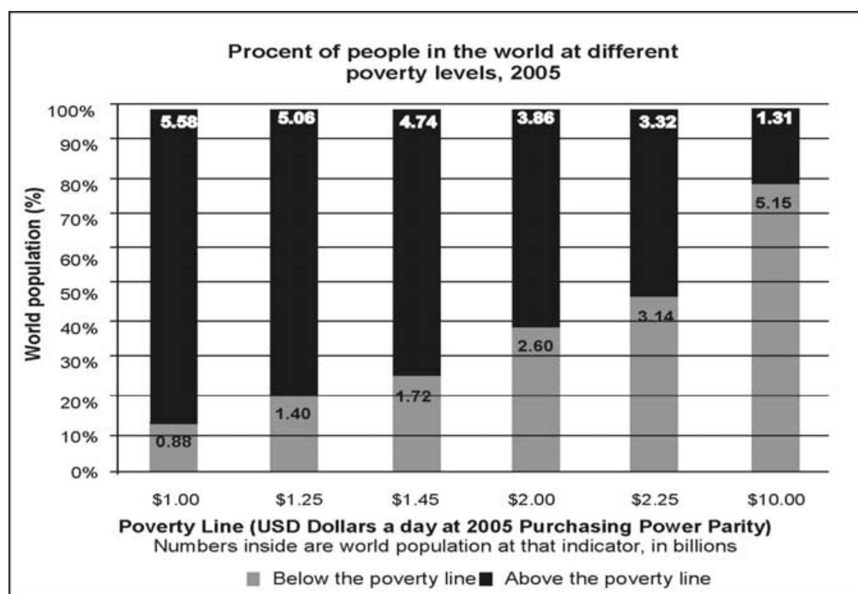
Mistificarea mediului specific: doctrina misiunii civilizatoare

Una dintre modalităţile prin care s-a produs falsificarea mediului de existenţă al civilizaţiei occidentale a fost chiar *teoria şi doctrina misiunii civilizatoare* a acestei civilizaţii. Expresia nucleică a orgoliului respectivei civilizaţii şi deci a primului fapt mistificator al mediului ei specific de existenţă constă în eroarea constitutivă ivită în cuprinsul proceselor autoidentificării sale (autodefinirii ei), conform căreia *afirmarea civilizaţiei europene* este totuna cu *progresul civilizaţiei universale* a omenirii, interpretată astfel, soteriologic şi imanentist, drept civilizaţia finală a întregii omeniri. Teoriile globalizării preiau eroarea şi o transmit prin masive procese deconstructive întregii omeniri.

Or, această eroare, fixată în nucleul dur al occidentalo-centrismului, este deconspirată de faptul, strigător la cer şi tot atât de neauzit ca şi strigătul mut al pruncului ucis în pântece, că astăzi, ca urmare directă a afirmării civilizaţiei occidentale, *trei miliarde de persoane* (3.000.000.000) trăiesc cu sume mai mici de 2,5 USD pe zi, iar 80% din populaţia globului trăieşte cu mai puţin de 10 USD pe zi. (conf. http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-status.). Iată datele[10]:

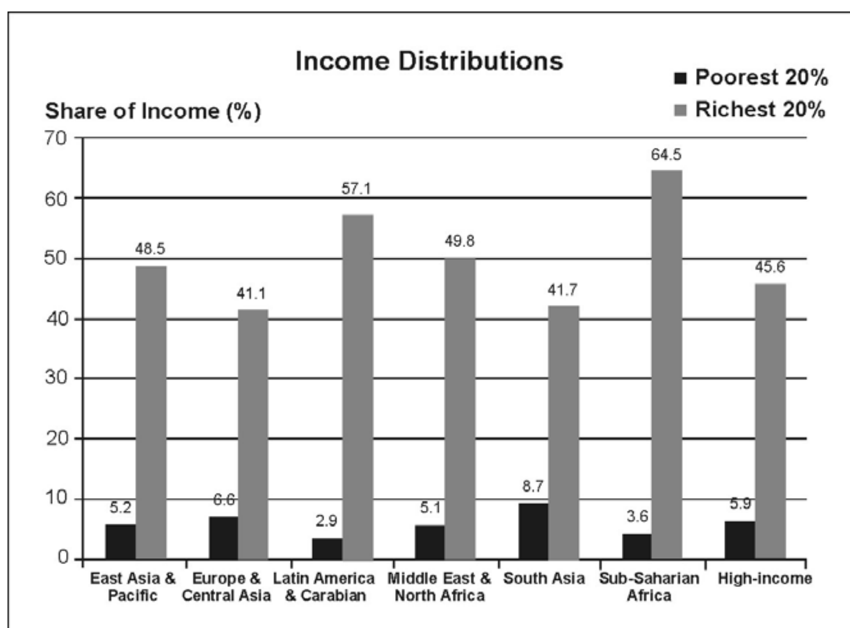
---

[10] “At least 80% of humanity lives on less than $10 a day. More than 80 percent of the world’s population lives in countries where income differentials are widening. The poorest 40 percent of the world’s population accounts for 5 percent of global income. The richest 20 percent accounts for three-quarters of world income. According to UNICEF, 26,500-30,000 children die each day due to poverty. And they «die quietly in some of the poorest villages on earth, far removed from the scrutiny and the conscience of the world. Being meek and weak in life makes these dying multitudes even more invisible in death».”

Source: World Bank Development Indicators 2008.

Iată şi datele care arată că distribuţia veniturilor este încă inechitabilă:

Source: World Bank Development Indicators 2008.

Doctrina misiunii civilizatoare a Occidentului a fost *parte a structurii intelectuale fundamentale* a acestei civilizații, devenind altfel spus parte a spațiului ei mental, a hărții sale cognitive[11].

O atare schemă de gândire a condus la un fenomen pe care Mignolo l-a numit „subalternizarea cunoştințelor" şi, pe cale de consecință, au apărut o multitudine de reacții la această atitudine, între care unele au alimentat tentativa de rescriere a paradigmelor dominante, precum a fost *teoria formelor fără fond*, una dintre cele dintâi reacții şi semnale ale unei *crize structurale a civilizației occidentale* (vezi distincția pe care o propunem între crizele structurale, crizele ciclice şi crizele conjuncturale). Alte reacții au îmbrăcat forme doctrinare, cum a fost, de pildă, *doctrina naționalistă*. "Nationalism is not usually considered respectable as an intellectual motive, but this negative appreciation of cultural nationalism is itself part of the cultural domination of hegemonic forces within the world-system" (Wallerstein 1991c: 194)[12].

Wallerstein consideră, aşadar, că „aprecierea negativă a naționalismului cultural" este una dintre expresiile forțelor hegemonice ale sistemului mondial, iar Grosfoguel clasifică reacțiile naționaliste între fenomenele care dau expresie "insurecției cunoaşterii subjugate" ("insurrection of subjugated knowledges"). Naționalismele, în general, cel românesc, în particular, pot fi tratate ca "forme de rezistență, alături de altele, care încearcă să resemnifice şi să transforme formele dominante ale cunoaşterii din perspectiva raționalității noneurocentrice pe care o promovează subiectivitatea epistemologiilor de margine sau de frontieră"

---

[11] Că lucrurile nu stau aşa ne-o atestă datele privind participarea diferențială a „lumii" şi a Chinei la reducerea nivelului de sărăcie la scară mondială.

[12] While I hope to show that this attitude was part of the structural response of Romanian culture to the economic and political context of the modern/colonial world-system, nationalism itself will not be dealt with independently for the purposes of the present thesis, but considered in the larger context of reactions to the subalternization of knowledge in the periphery. Or, as Immanuel Wallerstein put it: "Nationalism is not usually considered respectable as an intellectual motive, but this negative appreciation of cultural nationalism is itself part of the cultural domination of hegemonic forces within the world-system". (Wallerstein 1991c: 194). (apud M. Boatcă, mss. p. 75)

(Grosfoguel, apud M. Boatcă, op. cit. p. 75)[13]. Este evident că forțele dominante ale sistemului mondial acționează ca forțe disolutive, falsificatoare la scara mediului civilizației occidentale de vreme ce toate celelalte culturi sunt supuse unei redefiniri conforme cu structura intelectuală şi de gândire dominantă a respectivei civilizații.

Iată dar că mediul specific de existență şi afirmare a civilizației occidentale a susținut un *conglomerat de fapte şi procese de falsificare*, pe care gândirea critică românească le-a identificat devreme numindu-le şi examinându-le prin teoria formelor fără fond. Că mediul specific al acestei civilizații este mistificat şi mistificator o arată numeroşi gânditori, mistificare din care se compune ceea ce Mignolo şi alții numesc *the border thinking sau border gnosis,* adică acea gândire care, pe de o parte, este o expresie a *subiectivității subalterne* din periferia sistemului mondial occidental, iar, pe de altă parte, reprezintă o zvâcnire trezitoare din somnul dogmatic al gândirii falsificatoare a occidentalocentrismului ca structură intelectuală de gândire a metropolei.

În anii 1974, A.G. Frank a dovedit că situația postcolonială a țărilor Americii Latine poate fi încadrată în clasa fenomenelor de "neoimperialism şi neodependență", iar efectul perpetuării mediului mistificator este "continuarea politicilor coloniale care pot fi aplicate în absența unei dominații politice formale" (Boatcă, 76), ceea ce perpetuează subdezvoltarea contemporană.

Anibal Quijano a numit acest fenomen "colonialitatea puterii". "În primul rând, *colonialitatea*, fiind diferită de *colonialism*, se referă la posibilitatea perpetuării dominației culturale, politice şi economice în absența administrațiilor coloniale. De asemenea, în vreme ce colonialismul este mai vechi decât colonialitatea, ultima s-a dovedit mai penetrantă şi mai durabilă şi a supraviețuit celei dintâi" (cf. Quijano 2000: apud Boatcă, 76).

[13] "In the context of the "insurrection of subjugated knowledges", Romanian nationalism in its historical specificity – not to be mistaken for fundamentalism or essentialism – will be treated as one of several "forms of resistance that resignify and transform dominant forms of knowledge from the point of view of the non-Eurocentric rationality of subaltern subjectivities thinking from border epistemologies" (Grosfoguel, forthcoming apud M. Boatcă, p. 75)

„În al doilea rând, «colonialitatea puterii» reprezintă transportarea ierarhiilor etnice/rasiale şi deopotrivă a diviziunii muncii triumfătoare în perioada dominației coloniale spre perioada de postindependență.

Structurile economice şi culturale de astăzi reflectă încă relațiile de putere exercitate înaintea prezumatei decolonizări mondiale din 1945, astfel încât coloniile de ieri au devenit în mare măsură periferiile de azi" (Boatcă 75-76). Este evident, subliniază M. Boatcă în concluzia ei, că un concept precum cel de „colonialitate a puterii" ne avizează asupra faptului că „lumea s-a decolonizat doar la nivel juridico-politic şi că trebuie inițiată o a doua decolonizare la nivelul structurilor ideologice şi economice pe care prima decolonizare le-a lăsat neatinse" (cf. Grosfoguel 2000; Grosfoguel, forthcoming)" (Boatcă, 76-77)[14].

Aceste fenomen pe care Anibal Quijano l-a numit *colonialitatea puterii* confirmă faptul că civilizația occidentală nu poate sări peste umbra ei, care este una cu acest mediu mistificator şi disolutiv, fenomen în care se concentrează toată cauzalitatea crizei actuale. Practic, metropola apuseană n-a reuşit să rezolve provocarea acestui mediu falsificator şi disolutiv astfel că locația factorului generator de criză este Occidentul, mai precis structura intelectuală fundamentală dominantă a civilizației occidentale, pe care "prima decolonizare a lăsat-o neatinsă", cum ne spune Grosfoguel.

Pentru a depăşi criza pe acest liniament, Grosfoguel consideră că este necesară a doua decolonizare. Aici regăsim prima confirmare că principala cauză a perpetuării crizei constă, între altele, în încălcarea legii generațiilor coexistente: generația decolonizării n-a fost coexistentă cu generația decolonizaților, astfel că între generația celor care au săvârşit decolonizarea şi generația celor care au cules roadele decolonizării s-a produs o mare fractură, încât gândirea colonială a persistat, s-a perpetuat la pupitrele

---

[14] Second, the "coloniality of power" represents the carry-over of both racial/ ethnic hierarchies and the international division of labor produced during the time of direct or indirect colonial rule into post-independence times. Today's basic economic and cultural structures still largely mirror the power relations exerted before the presumed decolonization of the world in 1945, such that yesterday's colonies have largely tended to become today's peripheries. Thus, it has been pointed out that the main implication of the notion of "coloniality of power" is the insight that the world has only decolonized on a juridicopolitical level, and that a necessary "second decolonization" would have to address the economic and ideological structures which the first one has left untouched" (ibidem).

şcolii şi ale gândirii în societatea „decolonizată juridico-politic, nu însă şi mental.” Aceasta a condus la ceea ce Quijano numeşte colonialitatea puterii.

Problema tuturor acestor teorii este că ele nu identifică *forțele decolonizării secundare* şi atunci reapare sindromul mistificator, cu accente neoreligioase de data aceasta, al aşteptării amăgite a unei decolonizări prin inițiativa celor puternici. Or, tocmai lucrul acesta s-a vădit imposibil. *Acad. Tudorel Postolache sintetizează formațiunea capabilă să inițieze a doua decolonizare, cea mentală, prin ceea ce denumeşte* Şcoala universală.

CAPITOLUL V
GENERAȚIILE SPIRITUALE ŞI CHESTIUNEA CRIZEI

Generațiile spirituale ale „civilizației occidentale”: anticii, iudeo-creştinii şi modernii

Un alt exemplu de succesiune coexistentă este chiar legea de geneză a civilizației ca tip de entitate societală. Iată enunțul ei: *„Şcoala este fiica scrisului, civilizația este fiica şcolii, toate trei coabitează ca o* succesiune coexistentă” (Postolache, 11). Şcoala, scrisul şi civilizația compun o succesiune coexistentă, o *triadă generațională*. Condiția sine qua non a naşterii şi persistenței unei entități societale de tipul civilizațiilor este, iată, *succesiunea coexistentă*. Subînțelegem că încălcarea legii succesiunilor coexistente aduce după sine efecte de criză structurală şi, finalmente, decesul unei entități societale, deci şi a unei civilizații. Vom recapitula câteva dintre enunțurile complementare privitoare la explicarea crizei actuale în matricea teoriei succesiunii generațiilor spirituale ca tip de succesiune coexistentă:

1. Pe fondul unor experiențe fundamentale, apare, în jurul anului 700-800 d Hr., o nouă civilizație cu trei componente, Europa, America de Nord şi parțial America Latină, civilizația occidentală; ea este datorată în mare măsură *experienței creştine* şi, mai încoace, *Renaşterii* şi *Reformei*, ne sugerează Toynbee citat de acad. Postolache.
2. Noul tip de civilizație este caracterizat printr-un *nucleu dur,* dat de noua *structură intelectuală fundamentală* definitorie pentru profilul ei, de apariția unei şcoli distincte, care este celula ei constitutivă, de triumful individului trigenerațional pe fondul deplinei afirmări a unei succesiuni coexistente de *generații spirituale*, pe care le-am putea tipologiza astfel: *generația anticilor, generația iudeo-creştinilor, generația modernilor*. La rândul ei, *epoca*

de tranziție spre modernitate s-a făcut nişa unei noi succesiuni coexistente între *generația medievalilor*, *generația zonei mediane a renascentiştilor*, care au indus devierea sistemului occidental de la paternul lui originar, *generația modernilor*[15].

3. În decursul evoluției sale, civilizația de tip occidental a acumulat o serie de configurații şi fracturi care blochează în zilele noastre triumful deplin al Şcolii universale, al Ştiinței universalizate şi al *Individului trigenerațional*, agent al unui tip specific de proprietate, *proprietatea identitară*.
4. Între fracturile cele mai grave o putem consemna pe aceea dintre cele trei generații menționate (care compun nucleul dur, identitar al civilizației europene): a medievalilor, a renascentiştilor şi a modernilor. Fractura lor se transmite mai departe în cea mai gravă criză identitară a Europei, cronic fixată în tragica inabilitate a europenilor de a dispune liber de propria lor identitate sau, cu termenul acad. Postolache, de proprietatea lor identitară.
5. În contextul actual al civilizației occidentale, *proprietatea identitară* nu este recunoscută în corpusul formelor de proprietate pe care societatea ar trebui să le protejeze prin legiferări specifice.
6. Ultima victorie a ştiinței, datorată saltului ei la stadiul universalist, ar fi trebuit, conform teoriei succesiunii coexistente, să fie urmată de un triumf comparabil al religiozității popoarelor din arealul civilizației occidentale. Vorbim, desigur, de triumful stării de religiozitate a lumii, nu al religiei, care a atins stadiul ei universalist odată cu triumful Bisericii universale, prin victoria învățăturilor şi deci a cunoaşterilor revelației supranaturale, al cărei specific este relația de

[15] Dar ceea ce urmărim să desluşim aici este faptul că „monstruoasa naştere a unei civilizații laice din matricea acelei medievale *Respublica Christiana* a fost prilejuită de renaşterea instituției elene a statului «absolut», în care religia ajunge să fie un simplu departament al bisericii." (Arnold J. Toynbee, *Studiu asupra Istoriei*. Sinteză a volumelor I-VI de D.C. Somervell, Humanitas, Bucureşti, 1997, II, 159).

incluziune universalizantă cu toate formele revelației naturale (trumfătoare prin profeți şi prin genii). Acest triumf s-a petrecut în cadrilaterul popoarelor iudeo-creştine, cărora li se datorează coexistența celor trei mari succesiuni: succesiunea greco-romană, succesiunea iudeo-creştină, succesiunea modernă sau occidentală.

7. Acest salt al manifestării îngemănate a ştiinței şi a religiei a fost blocat începând cu marea fractură petrecută în Quattrocento şi, astfel, s-a ivit cea mai gravă *compunere de factori critici* în *nucleul dur al civlizației occidentale*, compoziție care s-a instalat durabil, ca o celulă canceroasă în corpul acestei civilizații începând din Quattrocento.
8. Prima deflagrație a crizei datorată fracturii celor două căi îngemănate de propagare a spiritualității şi a cunoaşterii umane – ştiința şi religia – poate fi consemnată în secolul al XVIII-lea odată cu şcoala „luminaților”, care au intuit în chip excepțional noul rol al ştiinței şi au anticipat vizionar stadiul universalismului ei, dar au recunoscut în chip periculos poziția şi rolul religiei, agravând astfel celula quattrocentistă bolnavă din corpul civilizației occidentale.
9. Noile transformări ale ştiinței provocate de descoperirea legilor inconştientului universalizat, a legii succesiunii coexistente, a legii echivalenței computaționale universale, a genomului etc., au generat nucleul unei noi structuri intelectuale fundamentale, aflată deja în conflict structural sau paradigmatic cu toate componentele civilizației occidentale actuale.

Acesta este, în esență, *nucleul crizei structurale sau sistemice* în care s-a scufundat civilizația de tip occidental şi care s-a radicalizat de circa 80 de ani, iar nucleul acesta se transmite asemenea maladiei canceroase în toate elementele constitutive ale civilizației occidentale, deopotrivă în ştiințe şi în instituții, cu toate că cele ce țin de puterile secrete ale entității societale însăşi nu pot fi anihilate, dovadă fiind tocmai triumful deplin al ştiinței odată cu stadiul ei universalist. Din păcate, criza structurală a civilizației occidentale blochează instaurarea noii structuri intelectuale fundamentale a omenirii şi deci a Şcolii universale şi acesta este, ne spune acad. Postolache,

elementul-cheie al crizei structurale actuale, de la care trebuie plecat atât pentru explicarea ei, cât şi pentru căutarea soluţiilor.

În concordanţă cu teoria crizei societăţilor civilizaţionale, structura intelectuală fundamentală dominantă în cadrul unei societăţi are calitatea şi funcţia „paradigmei culturale" a civilizaţiei în discuţie. Structura intelectuală dominantă a unei civilizaţii îmbrăţişează nucleul şi deopotrivă mediul specific de afirmare a Şcolii, în calitatea ei de „celulă constitutivă a civilizaţiei". Când această structură se dizolvă în oceanul de fapte care mistifică şcoala şi esenţa civilizaţiei respective, putem spune că avem de-a face cu o criză civilizaţională şi că paradigma acelei civilizaţii este „moartă", nu mai are puterea să purifice mediul de viaţă în cadrul civilizaţiei respective, care, în cele din urmă, moare şi ea sufocată.

„O entitate, precizează prof. Postolache, *nu-şi dezvăluie identitatea decât dacă este cercetată în mediul ei specific"* (ibidem). Mediul acesta este supus, la fiecare sfârşit de ciclu civilizaţional, unui proces de falsificare datorat infinitudinii de fapte mărunte care tind s-o dizolve şi să-i mistifice mediul specific de manifestare, astfel că nu numai existenţa ei istorică este ameninţată, ci şi cunoaşterile ei, deci moştenirea sa spirituală, ştiinţele sale, întregul său aparat de cunoaştere, încât singura soluţie constă în schimbarea structurii ei intelectuale fundamentale care domină acea civilizaţie. Aceasta presupune transformarea Şcolii. Enunţul, amintit şi mai înainte, al *legii succesiunii coexistente*, într-una dintre expresiile ei cele mai fericite, este acesta: *„Şcola este fiica scrisului, civilizaţia este fiica şcolii, toate trei coabitează ca o succesiune coexistentă"* (Postolache, 11).

Societăţile simple şi-au putut asigura transmiterea moştenirii spirituale prin procesul "învăţării tradiţionale" în familie, adică prin relaţia de transmitere a bagajului de cunoaşteri de la părinţi la copii. *„Descoperirea scrisului, acum 6000 de ani – în diverse colţuri ale lumii – India, Egipt, China etc. – şi diseminarea acestuia a făcut din ucenicia tradiţională în familie ceva cu totul insuficient: apariţia scrisului a generat necesitatea învăţării acestuia în instituţii specializate, în care se putea învăţa scrisul şi calculul"* (Postolache, 11).

Schismogeneza din Quattrocento

Să reţinem, deocamdată, că tot ceea ce se întâmplă cu lumea şi cu popoarele poate fi explicat prin *dinamica societăţii civilizaţionale!* Evoluţia

civilizației europene sau, cu termenul toynbee-an, occidentale, datorează enorm celei dintâi transformări a unei succesiuni generaționale simple – greco-romanii şi iudeo-creştinii – într-o succesiune coexistentă, care a intrat în prima sa fază descendentă a cărei zonă mediană a fost atinsă în Quattrocento, în cuprinsul unui ciclu secular, care cuprinde intervalul 1450-1640, conform analizei lui I. Wallerstein[16]. În zona mediană a acestui ciclu secular s-a ivit un factor al cărui comportament s-a sustras logicii sistemului, dată de succesiunea coexistentă a celor două succesiuni simple – greco-romană şi iudeo-creştină – inaugurând o primă ruptură structurală, o fracturare a celor două componente: moştenirea greco-romană şi spiritualitatea iudeo-creştină, ceea ce, în termenii teoriei succesiunii coexistente ar trebui să se manifeste ca succesiuni suprapuse, coexistente, pentru ca civilizația să aibă viitor. În loc să se nască din coexistența celor două succesiuni precedente, generația „modernilor" s-a născut din această ruptură, ca odraslă a fracturii quattrocentiste. Ruptura s-a manifestat surprinzător chiar în corpul Bisericii universale, adică a celei care s-a definit ca atare, deci catolică. Aceasta a preluat din moştenirea antichității aristotelismul din care, însă, a făcut dogmă şi astfel a apărut inchiziția şi indexul. Reforma şi războaiele religioase de 30 de ani sunt numai două expresii ale reacției la marea fractură quattrocentistă. Pacea de la Westphalia a adus o primă tentativă de regândire a noilor succesiuni şi astfel a apărut statul-națiune. Apariția națiunilor şi a statelor-națiuni sau naționale reprezintă primul răspuns creator al elitelor societății europene la

---

[16] A. Toynbee examinează chestiunea în aceeaşi lumină, evidențiind în acest sens succesiunea generațiilor neopăgâne, cum le numeşte, în cuprinsul culturii occidentale, începând cu secolul al XV-lea: „Frazer şi contemporanii săi cu aceleaşi concepții s-au dovedit a fi cea din urmă generație neopăgână occidentală din suita unei şcoli raționaliste şi tolerante, care s-a manifestat pentru întâia oară în Italia, în veacul al XV-lea al erei creştine. În anul 1952, toți aceştia erau măturați de pe pozițiile lor de demonicii, emoționalii şi violenții lor succesori, care s-au ivit din adâncurile neexplorate ale societății occidentale laicizate. …". Concluzia lui Toynbee este cât se poate de răspicată: civilizația occidentală a intrat într-o eră aflată sub dominația unei generații demoniace, violente, anarho-nihiliste, care colorează profilul acestei civilizații, imprimându-i o notă nihilistă incontestabilă. (Arnold J. Toynbee, *Studiu asupra Istoriei*. Sinteză a volumelor I-VI de D.C. Somervell, Humanitas, Bucureşti, 1997, II, 113).

criza structurală a civilizației occidentale, după marea fracturare indusă structurii intelectuale fundamentale a acestei civilizații în Quattrocento, prin separarea spre ruptură a moştenirii greco-romane de spiritualitatea iudeo-creştină (Berdiaev). Aşa se face că în locul unei singure modernități europene, putem vorbi despre multiple modernități, fiecare promovând propriul ei răspuns la fractura quattrocentistă.

Două lucruri s-au întâmplat după acel moment: următorii 200 de ani au fost aceia în care europenii au căutat soluția la criza structurală ivită prin schismogeneza din Quattrocento. Soluția a fost una găsită la nivelul fundamentelor şi ea a îmbrăcat formula duală: apariția *sistemului capitalist modern*, invenție datorată *iudeocreştinilor*, şi apariția *statelor națiuni, ca state-nucleu ale acestei entități civilizaționale,* consemnate şi consacrate pentru întâia dată prin Pacea de la Westphalia (1648), fenomen datorat tot iudeocreştinilor. Tot ceea ce s-a întâmplat după aceea este îndatorat acestora şi se înscrie în respectivele linii. Să reținem, aşadar, că societatea civilizațională europeană este compusă din patru subentități civilizaționale, considerate două câte două, fiecare avându-şi epoca lor de glorie: greco-romană şi iudeo-creştină. Societatea civilizațională europeană este o sinteză a celor patru subentități (greacă, romană, iudee şi creştină), sinteză fracturată în Quattrocento, cum s-a precizat. Fiica fracturii quattrocentiste a fost o entitate civilizațională nouă: Occidentul sau civilizația occidentală (din care face parte, conform definiției toynbee-ene Europa şi America, în cadrul căreia persistă ruptura dintre Atena şi Ierusalim). Occidentul traversează acum faza profundă a crizei structurale cu care s-a născut.

Criza actuală este faza culminantă a trei fenomene critice petrecute la începutul, în stadiul mijlociu şi în stadiul târziu al civilizației occidentale. *Faza timpurie* a crizei structurale a civilizației occidentale se suprapune, în mare măsură, cu perioada Quattrocento-ului şi a îmbrăcat forma unei *fracturi spirituale*. *Faza mijlocie* a propagării crizei a adăugat la sindromul primar un alt simptom, care a antrenat o accentuare a crizei nucleare primare, constând în legitimarea fracturii quattrocentiste prin victoria *conglomeratului pozitivist modern* la scara elitelor europene şi deci în cuprinsul şcolii până la a-i redefini fundamentele. Fenomenul acesta atinge pragul său maxim în secolul al XVIII-lea. *Faza finală* a generalizat ruptura la *ansamblul populațional* al *civilizației occidentale*, generalizând fractura

nucleară la scara mentalului popular prin fenomenul *secularizării* şi al celor două idolatrii: ideologică (culminând cu nazismul şi bolşevismul) şi consumeristă. În toate cele trei faze persistă aceeaşi fracturare a *studiului ştiinței* de *studiul religiei*, fractură prin care se evidențiază prima încălcare a legii succesiunii coexistente sub forma rupturii generațiilor: a „religioşilor" medievali de „ştiințificii" moderni, la care se va adăuga o ruptură secundă dintre regi şi popoare (în genere, dintre elite şi societăți), respectiv dintre cele două linii de propagare a cunoaşterii: revelată şi imanentistă. Identificăm aici ruptura dintre cele două „căi gemene", cum le-a numit acad. T. Postolache, de evoluție a cunoaşterilor: ştiința şi religia. La nivelul revelației s-a produs ruptura dintre revelația naturală şi revelația supranaturală. Mai departe, întregul fenomen s-a redus la o propagare pe orizontală a crizei structurale, de la centrul ei, Occidentul, spre margini, lumile răsăritene, oceanice şi extrem orientale, ceea ce a indus şi prima mistificare masivă a mediului ei specific de existență, de afirmare şi expansiune. Vom vedea cum s-a petrecut acest proces şi vom urmări şi primele teorii de diagnosticare.

CAPITOLUL VI
DESPRE MAREA SOLUȚIE: ŞCOALA UNIVERSALĂ

Soluția marii crize: Şcoala universală

Teoria succesiunii coexistente caută explicații şi soluții la crizele civilizaționale pe temeiul a *„trei argumente:*

- *Legea universală a dezvoltării trinitare.*
- *Natura succesiunii generațiilor umane.*
- *Edificarea unui nou climat intelectual, propice universalizării şcolii"* (Postolache, 78).

Teoria succesiunii coexistente enunță legea universală a dezvoltării trinitare, respectiv *„orice entitate din univers parcurge o triadă generațională"*, de la care nu fac excepție nici civilizațiile ca specii de societăți umane. *„Noi trăim, după enunțul lui Toynbee, în a treia generație a civilizațiilor umane în care coexistă cinci (după unii şapte) civilizații distincte"* (ibidem). Pornind de la aserțiunea toynbee-ană conform căreia fiecare succes al civilizațiilor istorice (inclusiv al celor din generația a treia) a fost plătit cu eşecuri semnificative, ceea ce nu exclude posibilitatea unei mutații care să conducă la o nouă specie de societăți, acad. Postolache leagă această posibilitate (a unei căi necunoscute) de apariția Şcolii universale. Pe scurt, potențialul de profeție pentru viitorul omenirii este concentrat în fenomenul Şcolii universale. *„Şcoala universală reprezintă ea însăşi, în consonanță cu mişcarea universală trigenerațională a civilizațiilor, o a treia generație de Şcoală. Prima generație a Şcolii începe odată cu apariția scrisului până la Renaştere… Sunt şcolile locale, parohiale. A doua generație a Şcolii începe cu Renaşterea şi acoperă dezvoltările graduale care subîntind generalizarea şcolilor naționale. Mediul intelectual propriu celei de-a treia generații de Şcoală – Şcoala universală – se nutreşte din marile bulversări în ştiință şi filosofie şi borna sa politică este anul revoluționar 1989"* (Postolache, 79).

Al doilea argument pentru emergența Şcolii universale este oferit în vederile teoriei succesiunii coexistente, de natura succesiunii generațiilor. Dacă prima generație a Şcolii este acoperită de o succesiune simplă a generațiilor, din secolul al XV-lea până în secolul al XX-lea intervine *„fenomenul a două generații coexistente"*, care compun corelativul generațional al Şcolilor naționale. Între 1950 şi 2300 deja asistăm şi vom asista la o turnantă în succesiunea generațiilor, care atestă o „triadă de generații coexistente" şi aceasta va deveni *„regula în secolul al XXI-lea pentru ca în secolul al XXII-lea să se manifeste fenomenul a patru generații coexistente" (*ibidem). Această mare turnantă coincide cu trecerea la Şcoala de a treia generație, adică la Şcoala universală.

În legătură cu cel de-al treilea argument al unei posibile şi necesare treceri la a treia generație de Şcoală - argumentul emergenței unui nou climat intelectual propriu universalizării şcolii -, autorul teoriei succesiunii coexistente invocă cele cinci mari descoperiri capabile să transforme structura intelectuală fundamentală a civilizației şi să paveze drumul pentru naşterea unei noi specii de societăți:

- *„Descoperirea legilor inconştientului uman şi aprofundarea continuă a studiilor asupra inconştientului personal, inconştientului colectiv şi asupra inconştientului profund sau universalizat.*
- *Descoperirea legii calculului computațional* şi a ceea ce autorul numeşte «triada computațională»" (Postolache, 81). De menționat că între cele trei computuri – natural, uman şi divin – funcționează, în lumina teoriei succesiunii coexistente, o relație de echivalență computațională, ceea ce face cu putință armonia computațională universală.
- Descoperirea legii universale a succesiunii coexistente cu cele două paliere ale sale: la *suprafață* - succesiunea coexistentă a generațiilor şi a civilizațiilor şi, în *structurile profunde,* dinamica latent-manifestă a subconştientului universalizat.
- Descoperirea mecanismului internalizării intercivilizaționale şi intergeneraționale.
- Descoperirea noului tip de proprietate şi anume *proprietatea identitară* şi a specificului manifestării factorului identitar prin *structuri identitare închise* şi/sau *deschise*.

Şcoala universală şi individul universal. Prototipul Mediatorului suprem: Iisus Hristos

Una dintre ilustrările tulburătoare pentru fenomenul succesiunilor coexistente proprii Şcolii universale este aceea a cărților fundamentale, care au făcut epocă: acestea au un rol crucial în structurarea Şcolii universale, căci, citându-l pe Noica referitor la o carte cum este "*Despre interpretarea lui Aristotel*", este reținută tocmai sugestia întrunirii prin aceste cărți a unor surse "pentru succesiuni coexistente inepuizabile". Iată citatul din Noica: "În sine însăşi cartea lui Aristotel nu pare să mai spună ceva omului contemporan. Dar văzută sub calitatea ei de carte de cultură, ea este, ca şi *Categoriile*, nu numai o mare carte a umanității, dar totodată o carte de la care se poate începe mereu, la care va trebui să revenim neîncetat" (Noica, apud Postolache, 80). Să reținem, iată, această idee esențială pentru teoria Şcolii universale conform căreia *„marile cărți ale umanității – incluzând aici, desigur, marile Cărți Sfinte fondatoare ale religiilor – rămân o sursă a succesiunilor coexistente"* (Postolache, 81). Or, Şcoala universală este de neconceput în absența succesiunilor coexistente, care compun climatul intelectual fundamental al emergenței şi perpetuării acestei Şcoli. O altă sursă pentru Şcoala universală, dar mai ales pentru teoria şi doctrina acestui tip de şcoală, pe lângă aceea a cărților cruciale ale umanității, este studierea medierii şi a mediatorilor, în frunte cu tipul cel mai ilustrativ de mediatori, cu „lumea îngerilor". *Mediatorul este un fenomen universal, căci el este mecanismul care face posibilă şi comprehensibilă unitatea dintre „spiritul locului" şi „axul lumii" şi, deopotrivă, unitatea dintre ştiință şi religie şi dintre om şi Dumnezeu*. Din acest punct de vedere, Şcoala este parte constitutivă şi loc de unificare a ansamblului fenomenelor mediatoare, între care teoria succesiunii coexistente reține cinci: cărțile fundamentale ale omenirii (îi subînțelegem aici pe marii creatori, geniile omenirii), lumea îngerilor, maternitatea, profeții, în frunte cu regele David, Iisus Hristos, care este Mediatorul hipostatic întrucât *„El este totodată Om şi Dumnezeu şi implicarea Sa în calitate de Mediator poartă marca acestei duble naturi"* (Postolache, 82). Rolul mediator al lui Iisus Hristos este confirmat de mişcarea de pendulă a ştiinței organizate în şcoală şi a religiei. *„Că cele două elemente instituționale se apropie este indubitabil, căci se iveşte aici o mişcare de pendulă, ciclică, în care elementele când se apropie când se îndepărtează, niciunul dintre ele nefiind absolut*

ci preparându-l pe următorul. Care este punctul de întâlnire dintre cele două? Acesta trebuie să fie un punct de caracter individual universal. Acest punct individual-universal, conținând toate potențialitățile şcolii în materie de studiu şi de producere instituțională a ştiinței şi toate potențialitățile infinite ale credinței, este individul uman universal" (Postolache, 86). Or, prototipul necoruptibil şi plenitudinar al individului universal este însăşi Persoana lui Iisus Hristos. Modelul Său dumnezeiesc devine modelul prototip al individului universal. Rolul acestui individ este uriaş, ne spune acad. Postolache: „... *ca în ciclul Kondratiev, există factori diferiți (naturali, societali, divini, succesiunea recoltelor, moneda), a căror conjugare ar fi greu de înțeles în faza materială a succesiunii etapelor altfel decât prin medierea* individului universal" (ibidem).

Readucând discuția în câmpul legii succesiunii coexistente, vom înțelege aserțiunea teoriei succesiunii coexistente că în afara generației umane este imposibil să înțelegem un fenomen ca acesta al individului universal. Individul universal este produsul şi corelativul generațiilor coexistente, în genere al succesiunilor coexistente. El este comprehensibil dacă-l plasăm în contextul generațiilor coexistente, al generațiilor care „coexistă în acelaşi individ". Din *„momentul în care proprietatea identitară îi va garanta fiecărui individ universal suveranitatea de individ, atunci capacitatea sa, posibilitatea sa de a lua poziție contra oricărei anomalii devine nelimitată"* (Postolache, 87).

Orice mediator, aşadar, este sursă de succesiuni coexistente inepuizabile, de unde imensa lor importanță pentru Şcoala universală. Aceasta devine astfel mediatorul prin excelență şi implicatul de bază al echilibrului universal. Teoria succesiunii coexistente aplicată pentru a explica geneza Şcolii universale permite rezolvarea altei dileme: unu-multiplu, care, în cazul şcolii, înseamnă dilema: şcoală universală – şcoli plurale. A edifica Şcoala universală nu înseamnă a anula pluralismul şcolilor, căci aceasta ar fi potrivnic legii succesiunii coexistente. Chestiunea a primit o rezolvare la Eliade în diversificarea continuă a herofaniilor ca singură cale spre unificarea lor continuă. *„Şcoala universală se bucură de un avantaj asupra altor cadre instituționale. Ea este arhetipul şcolilor; prin caracterul lor specific fiecare şcoală urmează o mişcare irezistibilă de la local spre universal şi în acelaşi timp o mişcare inversă, de la universal spre local. Şcoala este prin excelență un fenomen reticular şi subsidiarizabil: la nivel național acest caracter a*

fost sesizat de secole. Fundamentele şcolii reticulare şi subsidiarizabile au fost puse de Condorcet în timpul revoluției de la 1789. Un secol mai târziu regăsim acest sistem în SUA şi Japonia" (exemplul Japoniei cu cele *„8 districte universitare, fiecare district cuprinzând 32 districte liceale, fiecare district liceal având 210 districte de şcoală primară") (*Postolache, 86). *„Două secole mai târziu sistemul a fost generalizat în toate statele"* (ibidem). Trăsătura aceasta este, deci, mondializabilă. Chestiunea cu totul tulburătoare asupra căreia se opreşte teoria succesiunii coexistente vizează proporționalitatea dintre universalizarea şcolii şi riscul catastrofelor: *„derapajele rămân posibile ca şi tragediile, cataclismele, erorile, cu o dimensiune cu atât mai înspăimântătoare cu cât forța şcolii este mai mare"* (ibidem). Fenomenul ține de efectul de consens intercivilizațional asupra unor *„decizii eronate, catastrofice"*. În atare situații pot funcționa următoarele tipuri de *„amortizori"*: *„divini* (speranțele de ultimă instanță sunt în mâini divine)"; *„automatismele anticatastrofice"* (Postolache, 87).

Individul trigenerațional şi noua structură intelectuală fundamentală a lumii

Să reținem, oricum, că *structura intelectuală fundamentală* a civilizației occidentale a fost supusă unor modulații şi apoi unor transformări, deci unor procese care-au atins-o, i-au clătinat hegemonia şi i-au recompus nucleul, după cum ne sugerează teoria succesiunilor coexistente. Aceste modulații s-au propagat sub forma generațiilor spirituale. Prima modulație i-a fost prilejuită de Renaştere, iar în Răsărit de Bizanțul hrisostomic, la care nu vom face referiri aici. A doua modulație a structurii intelectuale dominante a civilizației occidentale poate fi consemnată în secolul al XVIII-lea cu luminații şi revoluția franceză şi, mai apoi, în secolul al XIX-lea datorată marilor reacții naționale care au compus, împreună cu America, frontiera primei mari revanşe şi victorii asupra structurii intelectuale fundamentale, instituită prin triumful conglomeratului pozitivist care îşi adjudecase predominanța în Europa începând cu secolul al XVIII-lea. A treia modulație a aceleiaşi structuri intelectuale s-a petrecut în ultimii 80 de ani şi ea este datorată, aflăm din cuprinsul teoriei succesiunilor coexistente, celor trei fațete ale universalismului ştiințelor: descoperirea legilor inconştientului

uman, descoperirea legii calculului computațional şi a triadei computaționale şi transformarea modului de manifestare a generațiilor, de la modul manifestării succesive la modul manifestării coexistente sau suprapuse (Postolache, 21). *„Jocul este enorm*, ne avertizează acad. Postolache: *războaiele cunoscute de până acum nu erau decât focuri de artificii, violența, corupția şi furtul – un biet joc de copii dacă ne gândim că resurse universale precum cele ale soarelui, ale stelelor, ale oceanului, resursele inconştientului universalizat n-au fost încă pe deplin integrate în circuitul societal, unele nu sunt nici chiar cunoscute şi cu atât mai puțin împărtăşite, reîmpărțite etc."* (Postolache, 17).

Pentru ca noul triumf să devină unul real, statutul persoanei umane trebuie să se transforme, lucru posibil doar prin triumful *individului trigenerațional* ca tipar de individualitate. Acest lucru nu e cu putință în afara *Şcolii universale* şi fără de triumful bine codificat al noului tip de proprietate, *proprietatea identitară*. Individul trigenerațional este purtătorul unor binoame bine echilibrate, persistent proporționate, el este tot atât de *„ştiințific"* pe cât este de *religios*, tot atât de *modern* pe cât este de *tradițional*, tot atât de *universal* pe cât este de *local*, tot atât de *mondial* pe cât este de *național* şi, lucru dificil, tot atât de *bogat* pe cât este de *sărac*. Altminteri spus el transfigurează generațiile succesive în generații coexistente: generația "tradiționalilor" şi generația „modernilor" compun cu insul şi deci cu generația lui o succesiune coexistentă, la fel generația „universalilor" cu generația „localilor", a „mondialilor" cu generația „naționalilor" etc. Orice ruptură provocată acestor bifurcații este catastrofală, se constituie în factor de perpetuare a crizei structurale actuale. *Fiecare individ este astăzi responsabil de perpetuarea crizei ori de soluționarea ei, căci este posesorul mecanismelor de soluționare compuse tocmai din cele cinci bucle binomiale (ştiințific-religios, tradițional-modern, universal-local, mondial-național, bogat-sărac) întrunite, pe care le poate folosi în conformitate cu legea proporțiilor optime ori cu legea bifurcațiilor rupte. Şcoala universală este destinată formării acestui nou tip de personalitate grație suprapunerii generațiilor în şi prin persoana individului şcolarizat, care astfel devine individ trigenerațional. Orice ruptură a generațiilor în actul şcolii este un factor de perpetuare a crizei.* Or, ceea ce se întâmplă azi în România prin miriade de fapte aparent disparate – tema manualelor alternative, a lustrației, a rapoartelor de condamnare a unor epoci întregi (în spatele cărora de fapt sunt generații, care astfel sunt scoase

din unitatea trigenerațională) – conduce la perpetuarea crizei şi la mistificarea mediului specific de viață a actualei entități societale.

Şcolile de până acum au cunoscut secretele proporționării unora sau altora dintre binoamele menționate, nu însă a tuturor deodată. Şcoala puritană, de pildă, a ştiut să proporționeze bogăția cu sărăcia, prin modelul ascezei intramundane, şcoala medievală, prin tema omului călător, „homo viator”, ne oferă şi ea o cheie pentru binomul bogăție-sărăcie, religie-ştiință şi pentru binomul universal-local, nu însă şi pentru celelalte două. Şcoala națională a oferit o cheie pentru proporționarea celor patru binoame, nu însă pentru cel care-i defineşte profilul, adică pentru binomul mondial-național, iar pentru binomul ştiințific-religios n-a reuşit decât o proporționare parțială, pentru nivelurile şcolilor primare şi, eventual, gimnaziale, nu pentru celelalte, iar binomului bogăție-sărăcie i-a găsit o soluționare prin doctrina statului bunăstării, de care se leagă şi doctrina protecționistă în economie şi totodată doctrina beneficiului național versus beneficiul individual. Şcoala iluministă a rupt grav binomul ştiință-religie, universal-local şi a încercat să proporționeze prin reforma şcolii binomul mondial-național, respectiv binomul bogăție-sărăcie, ceea ce a condus la utopia şcolarității şi la triumful diplomelor inflaționiste şi deci a mediocrației, acea formă nouă de mediocritate intelectuală care se află deopotrivă la baza mafiei şcolii şi la baza politicianismului, laturi extrem de grave ale crizei structurale actuale în lumina teoriei succesiunii coexistente.

La acestea se adaugă cele două maladii ale omului în mediul imagologic actual, care a devenit aproape întâiul său mediu specific de existență diurn-nocturnă. Este vorba despre maladia ciclului nocturn – coşmarurile, şi maladia ciclului diurn - halucinațiile, maladii datorate în mare măsură intruziunii ciclului nocturn în ciclul diurn al vieții, adică pătrunderii timpului nocturn în adâncul zilei, fenomen posibil ca urmare a predominării imaginarului televizual în straturile subconştiente ale spațiului mental şi a efectelor dezagregante ale televiziunii asupra minții umane, *amenințând să blocheze controlul individului asupra fluxurilor sale mentale şi deci exercițiul proprietății identitare*.

Trecerea la noul tip de proprietate devine posibilă, ne spune, acad. Postolache, grație „noilor resurse” oferite de accesul la „oceanul subconştientului personal, colectiv şi universal”, operației de fluidizare a

„esențelor”, ca urmare a „mensurabilității computaționale” şi noului tip de mediator societal, care este *Şcoala universală* „chemată să garanteze colaborarea organică dintre *generațiile succesive coexistente*” şi să mijlocească afirmarea *„proprietății identitare”*[17]. Individul generațional postbelic a trebuit să „treacă testul dur al rupturilor repetate”: *„trecerea de la capitalism la socialism şi de la socialism la capitalism, căderea dictaturilor, dezmembrarea CAER, lărgirea UE etc., schimbări operate pe durata unei singure «generații superpuse»”* (Postolache, 25). Cu toate acestea, la orizontul crizelor actuale apar semne încurajatoare, cum s-a precizat, datorate triumfului unei noi structuri intelectuale fundamentale a universului, care intră în conflict final cu actuala entitate civilizațională – societatea civilizațională de tip occidental – şi astfel pavează drumul adâncirii crizei structurale, dar şi al ieşirii din criză. Să examinăm câteva dintre elementele noii structuri intelectuale fundamentale a lumii în lumina teoriei acad. Tudorel Postolache.

Legea echivalenței computaționale şi triumful noii structuri intelectuale fundamentale a lumii

În viziunea acad. Postolache, *„Procesul de restructurare a şcolii spre orizontul ei de Şcoală universală nu este o simplă «teză de autor», ci ceva mult mai important: pe de parte, şcoala e condamnată la această desfăşurare, în temeiul «propriilor săi termeni interiori» şi, pe de altă parte, în temeiul propriilor ei termeni, i se oferă un «pat germinativ» care face cu putință un fel de nouă restructurare”*

[17] „Noi resurse vor ieşi la lumină grație accesului la oceanul subconştientului personal, colectiv şi, finalmente, ale subconştientului universal...; «mensurabilitatea computațională» este pe cale de a fluidiza «esența formulabilă» care vine din imperiul inconştientului (Aristotel) şi «esența formulată», «nominală», a lucrurilor (Locke), localizabilă la nivelul inconştientului personal cel mai apropiat de conştient, făcându-le compatibile în drumul lor spre conştient; noul tip de mediator societal – Şcoala universală a viitorului - reprezintă cadrul societal chemat să garanteze colaborarea organică între «generațiile succesive coexistente» la nivelul societății şi al fiecărui individ în parte şi, totodată, să garanteze medierea tipului anticipativ, adică centrat pe problemele legate de proprietatea identitară.” (Postolache, 23).

(Postolache, 45). Ideea de bază a autorului este aceea că şcoala se schimbă prin transformarea structurii intelectuale fundamentale a societății, pe axul căreia se situează descoperirea legilor subconştientului universal, descoperirea procesului computațional universal cu care operează natura sau universul, divinitatea şi inconştientul. Este o schimbare de paradigmă, „la un calcul inventat se substituie un calcul descoperit". Natura, divinul şi inconştientul calculează într-un mod *consensual* misterios.

Putem vorbi deci despre o *„echivalență computațională universală care exprimă nu numai comensurabilitatea cantitativă, calitativă şi structurală, ci, de asemenea, o comensurabilitate pe care aş numi-o* consensuală, *a valorilor aparținând unor domenii diferite. Noțiunea de computație se extinde dincolo de calculul propriu-zis, acoperind .... posibilitatea de a realiza o formulă computațională generală de calcul şi chiar această penumbră de mister care scapă logicii calculului propriu-zis"* (ibidem, 45). Există *„relații misterioase între toate domeniile, relații care n-au nici o explicație rațională". „Aceste «relații misterioase», care n-au nici o «explicație logică», traversează nu doar matematicile, nu doar ştiințele individului şi ale matematicii, ci şi universul, obligându-ne ca la cunoaşterea logică să adăugăm un fel de «religiozitate profundă»* (ibidem, 45).

Ne aflăm, iată, în fața unor transformări epistemologice care conduc la un fel de *spirit ştiințific universal* care, în chip neaşteptat, resuscită o *religiozitate profundă* ca singur echivalent, ca element de echipotență a oricărei manifestări ştiințifice autentice. Aceste descoperiri sunt de natură să indice emergența unei noi structuri intelectuale fundamentale a universului, față de care bazele civilizației de tip occidental sunt prea strâmte, cu totul nepotrivite şi lucrul acesta se manifestă, se exprimă prin criza şcolii. Şcoala veche este pe cale de a se schimba, spuneam şi mai înainte, prin transformarea structurii intelectuale fundamentale care a oferit temelia vechii civilizații. Tensiunea dintre cele două este axul crizei structurale prin care trece lumea astăzi, adică societatea civilizațională pe care se întemeiază pacea lumii, ordinea ei complexă, în raport cu toate elementele ei, economice, lingvistice, politice etc. Aceasta înseamnă că înseşi ştiințele ei trebuie să se transforme, iar bucla universală, compusă din bifurcația noului spirit ştiințific şi a religiozității profunde, trebuie să se recompună în toate ştiințele, inclusiv în economie, adică în ceea ce este nucleul acestei ştiințe, teoria valorii.

Să insistăm în trecere asupra comentariului pe care ni-l propune prof. T. Postolache la teoria procesului computațional, cu termenul wolframian, *„care este practicat spontan de natură, de «factorul divin» şi de inconştientul universalizat."* (ibidem, 43). Din capul locului, prof. Postolache ne atenționează asupra faptului că Wolfram *„oferă o nouă structură intelectuală fundamentală care trebuie să fie înțeleasă în termenii ei proprii şi care în mod normal nu poate fi situată în nici unul dintre cadrele existente"* (apud ibidem, 43). Prof. Postolache vorbeşte despre *efectul wolfram* care-şi va găsi o „eclatantă confirmare în economie" şi în toate celelalte ştiințe, deoarece din toate părțile, dinspre teoria genomului, dinspre teoria inconştientului universalizat, dinspre teoria procesului computațional universal, dinspre teoria civilizațiilor a lui Toynbee şi Mircea Eliade, dinspre teoria succesiunii coexistente, provin forțe de adâncă prefacere a structurii intelectuale fundamentale a universului, ceea ce conduce la apariția unei noi şcoli, Şcoala universală, şi, pe această bază, a unei noi civilizații, singura care va aduce soluționarea actualei crize structurale prin care trece umanitatea. Cauza fundamentală a crizei, ne spune răspicat acad. Postolache, este tocmai această ruptură între structura intelectuală fundamentală deja apărută prin pilonii ei, şi vechea structură intelectuală fundamentală a civilizației occidentale actuale. Aceasta nu are puterea să rezolve provocările care se ivesc în mediul ei de existență din pricina structurii sale intelectuale fundamentale, care nu conține răspunsuri şi nici căi către răspunsuri.

Aşa cum este, această structură intelectuală este marcată de *trei fracturi fundamentale* care au influențat axial întreaga civilizație occidentală, între care cea mai dramatică este fractura între *spiritul ştiințific şi religiozitatea profundă*. Aceasta s-a transmis tuturor paradigmelor acestei civilizații, şi paradigmelor şcolii şi paradigmelor ştiinței şi paradigmelor tehnologice şi paradigmelor economice şi politice, instituționale în genere, ceea ce arată cât de gravă, de adâncă şi de amplă este criza actuală. A doua ruptură este aceea dintre necunoscutul exterior şi necunoscutul interior, pe care o surmontează teoria inconştientului universalizat, iar în această direcție contribuțiile lui Jung şi Mircea Eliade sunt cruciale. A treia ruptură este aceea dintre nucleul dur al civilizației, adică structura ei intelectuală fundamentală, şi mediul specific de existență al acelei civilizații. Aceste rupturi s-au fixat în nucleul dur al civilizației occidentale şi i-au marcat mediul specific de afirmare printr-un număr infinit de fapte cu efect de

mistificare a vieții şi a gândirii, ceea ce a condus la o criză structurală de proporții universale. Față de criza aceasta, un alt număr de fapte, între care esențiale sunt legea succesiunii coexistente, legea echivalenței computaționale, legile inconştientului universalizat, mecanismul genomului.

Revenind la teoria wolframiană, vom recapitula prima idee a acestuia prin mijlocirea acad. T. Postolache, pentru a consemna mutația epistemologică pe care o antrenează descoperirea wolframiană, şi anume ideea „echivalenței computaționale". Primul enunț al lui Wolfram: *„orice proces computațional urmează reguli bine definite, fără de legătură cu tipurile de elemente pe care acest proces le conține"* (apud ibidem, 45). *„Este posibil să vedem orice proces care se desfăşoară în natură sau oriunde în altă parte ca pe o computație"* (Stephen Wolfram, p 716, apud Postolache, 46). *„Universul şi entitățile sale sunt dominate de un principiu de echivalență computațională. Acest principiu explică fundamentul universalității «entităților individuale» şi a «echivalențelor computaționale», indiferent de genul sau de tipul de elemente pe care o entitate le poate conține. El arată că orice entitate reprezintă o substanță omogenizată şi poate fi supusă principiului echivalenței"* (ibidem, 46). Toate aceste elemente contribuie, ne spune acad. Postolache, la o *„viziune refondatoare a structurii intelectuale fundamentale a societății, mai precis a ştiinței contemporane, inclusiv a viitoarei Şcoli universale"* (ibidem).

Principiul echivalenței computaționale ne îndrumă spre a descoperi o *„proprietate intrinsecă a universului şi a entitățilpor sale: anume computaționalitatea"* (ibidem). Aceasta se referă la *„măsurabilitatea universală concentrată, inepuizabilă şi atemporală"* şi care *„se regăseşte în toate entitățile universului, comparabile prin faptul măsurabilității lor"* (ibidem). Computaționalitatea este asemenea monedei, adică *„este o proprietate a univesrului, aceea de a servi ca echivalent universal şi de a permite măsurarea"* (ibidem). După opinia noastră, regele David a vorbit în psalmii săi, în special în psalmul 118, despre o atare proprietate ca despre mărturia lui Dumnezeu în toate, în lucruri, în cugetarea mea, dar şi în îndreptările lui Dumnezeu. „Mărturiile tale sunt cugetarea mea şi îndreptările tale sunt sfetnicii mei", zice psalmistul. Şi: „legea Ta cugetarea mea este". Raportul dintre conştient şi inconştient este marcat de „praguri, de limite, de unde cunoaşterea «latentă» şi cunoaşterea «activă» (paradoxul Sf. Augustin: «când nu sunt întrebat despre el, ştiu ce este timpul, când sunt întrebat, nu mai ştiu»)" (Postolache, 47).

Codul de imunități, privilegii şi prerogative. Mafia şcolii şi primejdia ei

Proprietatea identitară poate fi protejată prin funcționarea Şcolii universale, ambele fiind protejate printr-un cod special de privilegii, imunități şi prerogative ale Şcolii universale. Acest cod se referă la funcționarea Şcolii universale ca loc în care se poate realiza *„accesul la resursele patrimoniului universal"* (Postolache, 102). Al doilea element al codului se referă la imperativul *„organizării trigeneraționale a educației permanente"* (ceea ce evident nu se împacă cu actualele practici segregaționiste promovate de felurite voci sub scuza promovării generației tinere cu prețul eliminării "bătrânilor"). Al treilea element: *„Şcoala universală trebuie să-şi dezvolte capacitățile necesare îndeplinirii funcțiilor sale de mediator la scară societală"* (Postolache, 103). Al patrulea element al codului: *„puterile profane (poliție, parchet etc.) nu pot interveni în interiorul şcolii decât prin invitația Şcolii însăşi sau în caz de urgențe şi numai prin cooperarea Şcolii"* (ibidem).

Lista de imunități, privilegii şi prerogative mai include: libertate totală în materie de idei, libertate totală de a publica rezultatele cercetărilor, imunitate cu privire la opiniile exprimate, dreptul la eroare în domeniul cercetării ("numai instanțele şcolare au prerogative de prevenție şi, în cazuri excepționale, de sancțiuni"), dreptul Şcolii universale de a prezerva orice idee, chiar cea dovedită falsă (căci s-ar putea dovedi corectă în alte circumstanțe: „un tablou de erori celebre ca şi de adevăruri celebre ratate"). Însă elementul-cheie al acestui cod este cel care se referă la imperativul ca Şcoala universală să participe direct la valorizarea proprietății identitare. S-ar putea lansa un "appel d'offre" pentru „cercetarea modalităților de valorizare a proprietății identitare". *„Proprietatea intelectuală sub formele sale diverse ar putea să devină un caz particular al unei situații generale – renta de identitate a Şcolii universale"* (Postolache, 105). Una dintre tehnicile prin care şcoala ar putea beneficia de efectul contribuției sale la bogăția mondială (datorată în mare măsură, direct sau indirect, Şcolii) ar putea fi un „timbru al Şcolii" (un timbru anual de 1% din PIB mondial – cifrat la 50 000 miliarde euro – ar aduce Şcolii 500 miliarde euro). Colectarea, distribuția şi redistribuția ar conduce la emergența unei entități a Societății civile mondiale, un Forum universal pentru Consens universal. Desigur că buna

funcționare a Şcolii universale va trebui să surmonteze răul cel mai mare al şcolii actuale, pe care autorul teoriei succesiunii coexistente îl denumeşte „mafia Şcolii". Acest fenomen se referă la primejdia semnalată de A. Toynbee, citat în acest sens de acad. Postolache, de a transforma structura deschisă a şcolii într-o instituție subordonată unor funcții obscure menite a înrobi mințile, nu a le elibera. Iată citatul din Toynbee, prin mijlocirea acad. Postolache: *„Deschizând larg porțile pentru toți, pentru a permite fiecăruia accesul la tezaurul intelectual (care din zorii civilizației şi până azi a fost un fel de monopol al unei minorități restrânse, care l-a păstrat în chip gelos pentru a-l folosi în scopul oprimării celorlalți), spiritul democratic al Occidentului modern a oferit umanității o nouă speranță, dar cu prețul de a o expune unei primejdii noi. Primejdia se ascunde în marile posibilități pe care noile sisteme de educație universală rudimentare le oferă propagandei, la fel de periculoasă ca şi abilitatea fără scrupule a oamenilor de afaceri, a agențiilor de presă, a grupurilor de presiune, a partidelor politice şi a guvernelor totalitare de a folosi o atare ocazie pentru a-şi face publicitate. Se miza pe posibilitatea ca aceşti exploatatori ai unui public semieducat să-şi poată condiționa victimele într-o manieră care nu le-ar permite să-şi continue studiile până la punctul în care ar deveni imune la o atare exploatare"* (A. Toynbee, apud Postolache, 96). Şcoala, aşadar, ca al doilea element al buclei din care se compune nucleul dur al unei civilizații, n-a reuşit să se sincronizeze cu mişcarea societății spre o civilizație de generația a treia tocmai fiindcă şcoala a devenit victima acestei mafii a şcolii extrem de primejdioase.

Ne aflăm, iată, în fața unei mai bune înțelegeri asupra binomului ştiință-credință din care acad. T. Postolache face nucleul speranței către o nouă biruință a omenirii. Dacă, grație religiei, iubirii dăruite omului de persoana divino-umană a lui Iisus Hristos, Mântuitorul omului, civilizația celei de-a treia generații, cea occidentală, a dobândit o deplină democratizare a credinței, care a fost definitiv scoasă de sub regimul de monopol sacerdotal al teocrațiilor orientale, n-a fost dobândit acelaşi lucru şi pentru Şcoală. Desigur că Şcoala de generația a doua, cea națională, a reuşit enorm în această direcție, monopolul unei elite asupra tezaurului intelectual şi perpetuarea unei vechi structuri intelectuale dominante al cărei nucleu este ruptura ştiinței de religie au compromis această țintă, amânând atingerea ei. În plus, mafia şcolii, care s-a recompus cu o

rapiditate uimitoare, preschimbă cele două tehnici ale Şcolii universale – televiziunea şi internetul – în instrumente pe care şi le atribuie. De aceea, deschiderea acestui capitol de analiză a mafiei cu elemente de sociologie şi economie – stratificarea mafiei, tipologia mafiei etc. – reprezintă un capitol de originalitate şi o aplicaţie surprinzătoare a teoriei succesiunii coexistente la studiul unei probleme sociale specifice. Mafia transformă „scopul nobil al Şcolii într-un scop obscur".

În al doilea rând, ni se precizează că triumful mafiei este corelativul marasmului mediocrităţii generale, morale şi intelectuale, chestiune semnalată de marii sociologi ai Europei de la Tocqueville la A. Comte. Caracteristicile mafiei şcolii: *„mafia este foarte stratificată – la vârf sunt privighetorile cu triluri minunate, dar la baza icebergului mafia rămâne ascunsă; ei înghit bogăţiile statelor, prostituează corpurile de dascăli, de studenţi şi elevi, zdrobesc sufletele tinerei generaţii şi deturnează sensul celulei germinative a civilizaţiei [şcoala]... Una dintre performanţele mafiei este că ajunge să elimine din economie legea economiei. Căci legea economiei este legea raţionalităţii... Or, cum mafia nu e compatibilă cu raţionalitatea, ea suprimă raţionalul şi orice drum către acesta"* (Postolache, 97). Mafia nu este un fenomen omogen, ci unul structurat şi polifuncţional, cu un profil divers, între feluritele sale tipuri distingându-se mafia generală şi mafia pseudoprofetică. *„Mafia pseudoprofetică slăbeşte periculos civilizaţia, societatea, construcţia etatică, entităţile pe care le parazitează şi, blocând supapa criticii, împinge spre revoluţie. Mafia antrenează revoluţia, şocul, demolarea, dar, după şoc, când, pornind de la ruine trebuie reconstruit un mecanism, hienele transformate în primadone caută a se plasa în vârful sărăciei societăţii civile. Mafia pseudoprofetică este o formă distinctă de mafia generală, universală, trăind o viaţă beatică şi umplându-şi buzunarele speculând umbrele şi penumbrele din jurul Şcolii, deghizându-se în profeţi falşi, cu surâs servil, sub direcţia «tovarăşilor sovietici care ne învaţă că...», ori sub aceea a Uniunii Europene, «care ne cere să...» sau a modelului american «care trebuie negreşit replicat...»"*(Postolache, 97). Mafia pseudoprofetică este un capitol trist al subalternizării vieţii intelectuale a statelor faţă de modele de imitaţie, pe cât de abstracte pe atât de inutile, slujind numai acestei mafii, scopurilor ei şi jocurilor care-o pot menţine la putere garantându-i privilegii, funcţii şi poziţii. Aceste mafii pseudoprofetice prosovietice ieri, de slugărnicie europeană şi americană azi, fac cel mai mare rău unei

civilizații şi se constituie în cancerul unei societăți ori de câte ori ating organismul şcolii şi deci mintea tinerei generații. Triumful Şcolii universale se izbeşte de mafia şcolii ca de cel mai teribil obstacol capabil să preschimbe peisajul unei societăți într-o primejdioasă mlaştină cu nisipuri mişcătoare.

APPENDIX

FRACTURA SPIRITUALITĂȚII MODERNE ŞI EFECTELE EI LA SCARA LUMII

Cele trei constrângeri multiseculare. O teorie în oglindă la teoria acad. Tudorel Postolache

Epoca recentă, ne spune acad. Postolache, atestă o criză de orientare la scară mondială (ipoteză confirmată de criza ideii mesianice occidentale), ceea ce înseamnă că lumea întreagă a intrat într-o tranziție la scară globală, din care nu se poate ieşi decât printr-o sinteză intelectuală nouă care va deveni temelia Şcolii universale. Omenirea, spune Rosenau, referindu-se la perioada sfârşitului de secol XX şi a începutului de secol XXI şi de mileniu, a intrat într-o perioadă de turbulență[18]. Sistemul mondial nu mai are ax şi direcție; fluxurile sale sunt contradictorii, direcțiile se răstoarnă axial de la un moment la cel următor, sporind incertitudinea şi declanşând anomalii în cascadă[19].

---

[18] Asupra turbulenței se poate consulta: James H. Rosenau, *Turbulența în politica mondială. O teorie a schimbării şi continuității*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1994.

[19] Pentru noțiunea de „cascadă”: “Înțelegeți că este posibil ca acțiunile legate de problemele aflate pe agenda a două sau mai multe sisteme şi subsisteme din lumea cu centre multiple de decizie să se împrăştie în cascadă în toate sistemele, pe diverse căi şi cu intensități diferite, alcătuind ceea ce poate fi numită o politică a repercusiunilor care să dubleze politica interacțiunilor, specifică lumii de state ce interacționează”, cf. ibid. p. 34-35.

Teoria turbulenței ne spune că "structurile mondiale au fost zguduite, parametrii sistemului au suferit variații critice, granițele sistemului[20] s-au prăbuşit şi sistemul mondial a suferit o bifurcație"[21].

În lumina teoriei consensualiste a succesiunii coexistente, starea lumii de până acum s-a bazat pe „trei parametri consensuali" care funcționează

[20] Rosenau consideră că pe măsură ce "fluxurile cauzale cad în cascadă între colectivități şi în interiorul acestora (...), iar concepțiile occidentale nu mai sunt dominante, putem să nu mai concepem umanitatea ca pe o colecție de țări şi de relații stabile între state, ci ca pe o *sumă de relații de autoritate*, dintre care unele sunt limitrofe cu țările şi statele, iar altele sunt fie în interiorul, fie în exteriorul granițelor statale". În felul acesta, în locul geopoliticii statelor se naşte o *geopolitică a entităților*, cu implicații surprinzătoare asupra politicii mondiale. "O asemenea definiție (asupra globului terestru) scoate în evidență numeroase *entități subnaționale, supranaționale şi transnaționale*, care au devenit tot mai persistente pe măsură ce a crescut complexitatea şi interdependența vieții globale" Ibid., p. 32-33. Din analiza lui Rosenau se poate extrage o definiție a entităților. Politologul american distinge între *„actorii condiționați de suveranitate*" şi *„toate celelalte entități*" care *„nu mai obțin poziții şi privilegii în politica mondială grație suveranității, ci datorită sistemului de relații, autorității pe care o exercită şi obedienței pe care o pot obține pe baza acesteia*" Ibid., p.33. Toți aceşti factori au o trăsătură comună: "sunt *actori necondiționați de suveranitate şi în această calitate se pot implica în politica mondială*". Cf. asupra acestei chestiuni: Cristophe Dickey, *Junk Nation* în „Newsweek", 27 nov. 1995, pp. 22-25 şi P. Toma, R. Gorman, *International Relations*: *Understanding Global Issues*, Cole Publishing Company, 1990. Vezi şi studiul lui Radu T. Vlădescu, *Geopolitica entităților*, publicat în „Euxin. Revistă de sociologie, geopolitică şi geoistorie", nr 1-2, 1995.

[21] Cf. J.N. Rosenau, op. cit., p. 47: „Ideea că în politica mondială are loc o *bifurcare* a apărut prin separarea ei dintr-o serie de anomalii importante, dar folosirea conceptului în fizică pentru a revela ordinea ce caracterizează destrămarea şi despicarea unor modele existente - ceea ce se numeşte *bifurcare primară* - se aseamănă mult cu efortul de a pune în evidență modelele ce stau la baza lumii cu centre multiple de decizie, aparent haotice, ce a apărut ca rival al lumii centrate pe stat". Rosenau îl citează la poziția sa pe I. Wallerstein care apreciază şi el că „economia mondială capitalistă trece în prezent printr-o *turbulență bifurcatoare*" (cf. *The Politics of the World-Economy: the States, the Movements, and the Civilisations*, Cambridge, 1984, p. 37-38. Pentru conceptul de bifurcație în fizică vezi I. Prigogine şi Stengers, *Order out of chaos*, p. 164, citată de Rosenau în op. cit., p. 47.

ca nişte „constrângeri limită”[22] sau, cu termenii lui Manoilescu, ca nişte „imperative seculare”:

a) parametrul consensual universal, obiectivat în acea exigență (constrângere) *intelectuală* care, în ultimele două sute de ani, mai ales, a îndrumat lumea să accepte “conglomeratul noologic al pozitivismului”, din care şi-a extras orientările şi competențele;
b) constrângerea *structurală*, care obligă lumea să trăiască în sistemul mondial capitalist;
c) constrângerea *relațională*, care a obligat lumea să creadă în legitimitatea unor *autorități secularizte*, legalitare, denumite *birocrații* şi *democrații moderne*, şi care s-au bazat pe o bifurcație inițială: între un *sistem centrat pe stat* şi un *sistem cu centre multiple*: rețele mercantile, organizații transnaționale şi internaționale, economii mondiale şi imperii mondiale, corporații, ideologii supranaționale etc. Într-un cuvânt, bifurcația nu este un “fenomen postinternațional” cum enunța Rosenau, ci o caracteristică permanentă a lumii moderne[23] (şi, înclinăm să credem, a tuturor lumilor istorice)[24].

---

[22] Ideea de „constrângere-limită” reapare la Rosenau în teoria „parametrilor” sistemului general: „Parametrii sunt sursele continuității unui sistem - normele, procedurile şi instituțiile apărute şi testate printr-o lungă experiență, ce reprezintă aşa-zisele *dictate ale istoriei* şi care, astfel, exercită presiuni împotriva oricăror evoluții ce ar putea determina transformări fundamentale. Altfel spus, parametrii sistemului regulile de bază şi principiile organizatorice ale sistemului (...). Rezultă că parametrii, avându-şi rădăcinile în *deprinderile împământenite* şi în *rațiuni ce țin de istorie*, nu sunt, de obicei, nici complecşi, nici dinamici. Ei sunt mai degrabă adoptați de membrii sistemului *în virtutea obişnuinței*, ca date ce dau sens cursului evenimentelor. Ei sunt *ordinea fundamentală*, acele *aranjamente* ce sunt recunoscute drept constrângerile şi ocaziile favorabile ale ordinii pe care am numit-o ordinea de tip II” (p. 65).

[23] Asupra noțiunii de frontieră a unei lumi, cf. J. N. Rosenau, care asimilează termenii de „parametri”, „frontieră” şi „limită” sau „condiții-limită” (care afectează o interacțiune). O dezbatere amplă a termenului în I. Bădescu şi D. Dungaciu, *Sociologia şi geopolitica frontierei*, Editura Floare Albastră, 1995, vol. I, cap. I-VI.

[24] Asupra noțiunii de „lume istorică” putem invoca marile teorii ale fenomenului „civilizațiilor istorice”. Pentru morfologişti există atâtea „lumi istorice” câte au fost ”simbolurile originare ale spațiului”, care-şi au rădăcina într-un „suflet al culturilor” şi se „descarcă” în „formele” pe care le capătă existența între

Putem vorbi, aşadar, nu pur şi simplu despre „sisteme”[25] diferite, ci despre „lumi istorice” diferite, cu tot întregul lor, sau, cu termenul acad. Postolache, despre entități societale diferite. Ceea ce conferă omenirii caracter de „lume istorică” este, ne spune acelaşi autor, structura intelectuală universală dominantă, adică *formațiunea spirituală* care ajunge s-o domine, modelând-o, manifestându-se ca ansamblu de parametri consensuali universali, care se exprimă sub formă de imperative şi constrângeri-limită (pe care, altminteri spus, nimeni nu le poate depăşi decât ieşind din lumea respectivă). Când acele imperative sunt părăsite de imense populații, „constrângerile-limită” sau, cu termenii acad. Postolache, parametrii consensuali se prăbuşesc, astfel că lumea intră în perioade variabile de anarhie sau interregn, caracterizate de faptul că un tip de ordine veche s-a prăbuşit, în vreme ce alta nouă încă n-a apărut. Lumea istorică clădită de europeni în ultimii şase-şapte sute de ani (de la Renaştere încoace) se află, astăzi, într-un asemenea proces de zguduire şi de schimbare axială (turbulențe), adică într-o schimbare care răstoarnă axa lumii, dar *sensul acestei schimbări* nu poate fi „citit” nici la nivelul *economiilor* nici al *statelor*, ci, ne spune acad. Postolache, la nivelul structurii intelecuale fundamentale a universului, în care se exprimă un nou consens între ştiință şi religia profundă.

În consecință, problema lumii actuale se referă la criza acelor parametri structurali consensuali („constrângeri limită”) tocmai prezentați: a) *sistemul capitalist* (ca sistem de ordine mondială); b) *conglomeratul pozitivist* (ca parte constitutivă a marii culturi occidentale, parte care a

marginile istorice şi spațiale ale unei culturi. Spengler, de pildă, distinge între „lumea ca istorie” (world-as-history), care este lumea occidentală modelată de cultura faustică pentru care tot ceea ce există are şi dimensiune istorică, şi „lumea istorică”, adică o lume care-a apărut odată cu „trezirea” unui “suflet cultural”, al unui nou „sentiment cosmic” (al spațiului) şi va dispărea odată cu „moartea” acelui suflet: „Din întâmplare, scrie Spengler, istoria umanității evoluate s-a împlinit sub forma marilor culturi şi tot din întâmplare, s-a trezit în Europa occidentală către anul 1000”. (Cf. O. Spengler, *Declinul Occidentului*, Editura Beladi, Craiova, 1996, p. 206.). Şcoala braudeliană operează şi ea cu noțiunea de „lume” (“economie-monde”).

[25] Asupra noțiunii de „sistem al lumii” sau „sistem mondial” (world-system), vezi I. Wallerstein, *Sistemul mondial modern*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1992-1995, (vol. I, II, III, IV).

căpătat în timp o poziție din ce în ce mai importantă spre a triumfa asupra întregului, mai ales din secolul al XVIII-lea încoace, preluând conducerea spirituală a acestei lumi istorice); c) *sistemele secularíste* de legitimare a autorității, ceea ce conferă caracter axial fracturii quattrocentiste dintre spiritul ştiințific şi religia profundă. Din şi prin această fractură nucleară proprie conglomeratului pozitivist putem înțelege emergența neo-religiilor în ultimii 250 de ani.

Ca să înțelegem mai adânc lucrurile, să ne referim la dimensiunile esențiale ale procesului de propagare europeană a marelui *conglomerat pozitivist* în ultimii şase sute de ani, conglomerat pe care s-a întemeiat structura intelectuală dominantă a civilizației capitaliste şi sistemul şcolar corelativ.

Prima trăsătură a respectivului conglomerat constă în alungarea religiei din lume (ca în visul „revoluționarilor” epocii moderne), astfel că lumea, ea însăşi, a suferit un proces de ex-centrare religioasă din care norma şi credința creştină au ieşit relativ slăbite. Începea ceea ce a fost denumit lungul proces de *secularizare a lumii*.

Norma creştină odată slăbită (şi, odată cu ea, generația prin care s-a exprimat lungul ev mediu şi spiritualitatea iudeo-creştină), omenirea a intrat sub efectul altor imperative şi *constrângeri-limită*, pe care le descrie *conglomeratul pozitivist*, adică *noua structură intelectuală dominantă a civilizației occidentale*. Prin urmare, înainte de a fi ceea ce este astăzi, Europa a suferit o mutație de uriaşe proporții, mutație care a scufundat norma creştină în adâncimi sufleteşti greu sondabile şi a inaugurat o modelare alternativă a lumii începând cu Renaşterea, mai precis din Quattrocento încoace. Această modelare alternativă a produs, totodată, o *structură mentală*. Astăzi, omenirea trece prin destrămarea ei. Iată de ce este necesar ca, înainte de a o părăsi, s-o cunoaştem; pentru că, altfel, despărțirea de ea se va prelungi indefinit, prelungind totodată şi suferințele procesului de tranziție.

Conglomeratul pozitivismului

Teza acad. Tudorel Postolache este că structura intelectuală fundamentală pe care se bazează consensul civilizațional şi deci ordinea unei civilizații trece printr-o succesiune de transformări sau restructurări

induse de impasul vechii structuri sau de prezența unei fracturi cronicizate în nucleul ei dur. În civilizația occidentală aceasta este fractura dintre cele trei mari succesiuni generaționale din care se compune sinteza acestei civilizații: moştenirea greco-romană, spiritualitatea creştină şi modernitatea. Lumea occidentală şi, după ea, la un anume interval, şi restul Europei, s-au „îndepărtat" de creştinism ca religiozitate profundă. Forțele teribile care au deviat Europa de la linia creştină au îmbrăcat, cum am precizat deja, forma unor blocuri psihomentale mistificate, care au nutrit, pe toată durata existenței lor, năzuința secretă de a prelua "conducerea" lumii, a-i impune direcția de înaintare, pulsul şi tiparele de organizare a vieții individuale şi colective. Aceste blocuri psihomentale au fost tot atâtea formule de rezidire a structurii intelectuale fundamentale a civilizației occidentale purtătoare, în nucleul ei dur, a unei fracturi, cum s-a precizat şi deci a unei inabilități de transfigurare a succesiunii generaționale a acestei civilizații într-o coexistență.

Asemenea blocuri psihomentale au fost, pe rând, *Umanismul renascentist, Raționalismul postrenascentist, Individualismul, Iluminismul, Materialismul* (cu varianta *Naturalismului*), *Istoricismul, Utilitarismul etc*. Şi, în fine, cel mai agresiv dintre toate: *Ateismul*.

Aceste formațiuni ideatic-afective au fost sesizate de G. Sorel, care le-a denumit „blocuri istorice"[26], după ce, în linie marxistă, le-a derivat (explicându-le) din experiențele claselor sociale dominante, ca expresii sublimate ale puterii acestora de a-şi *propaga configurațiile psihoideologice, valorice, chiar interesele* etc., pe durate lungi ale istoriei. Acad. Postolache identifică, în dinamica entităților civilizaționale, ceea ce Domnia sa denumeşte „*structuri intelectuale fundamentale dominante*" într-o civilizație. Ele sunt capabile să inducă ordine şi consens şi să imprime epocilor istorice tipare de trăire, structuri sufleteşti şi mentale, într-un cuvânt, întregul mănunchi de sentimente, dorințe, tendințe latente (revărsate în atitudini), idei, reprezentări, interese etc., care se manifestă în chip agregat. Asemenea conglomerate modelează o epocă, ba chiar o traversează, transpunându-se modelator în alte epoci istorice consecutive. Puterea lor este uriaşă, şi ele imprimă o direcție modelatoare proprie timpului istoric, forțând restul

[26] Cf. G. Sorel, *Reflexions sur la violence* şi, de asemenea, I. Bădescu şi D. Dungaciu, *op. cit*., p. 250, unde este discutată geopolitica „blocurilor istorice".

omenirii (a unei părți din ea) să trăiască în mediul lor, să suporte modelările lor, sau cel puțin să ia act şi să țină seama de ele. Fără a stărui asupra definirii lor, vom constata doar că ele traversează câteodată perioade lungi şi au puterea de a odrăsli, a înmuguri. Când un asemenea conglomerat a îmbătrânit, el odrăsleşte, îşi trece „ființa" în altul, într-o progenitură, care preia astfel comanda părintelui şi reține mai departe omenirea în linia şi sub comanda acestuia. Aşa s-a întâmplat cu *umanismul* Renaşterii. Când a „îmbătrânit" (a intrat în criză) şi-a trecut germenii într-o psihoformațiune nouă, numită *raționalism*. Acesta, la rându-i, a odrăslit în *individualismul modern* şi, împreună, au nutrit apariția variantelor moderne ale *pozitivismului*: *intelectualismul, istoricismul, materialismul* etc. Toate aceste sinteze au în comun imanentismul, refuzul transcendenței şi deci perpetuarea fracturii quattrocentiste. Prin urmare, în ultimele două-trei sute de ani, *lumea creată de europeni* a trăit în cadrul şi pe temelia conglomeratului pozitivist, adică a unei structuri intelectuale universale pe care s-a fondat civilizația occidentală. Una dintre cele mai dificile probleme ale acestuia a fost să împace postulatele sale cu fundamentul iudeo-creştin al întregii culturi şi lumi europene.

Suntem în poziția de a defini, iată, conglomeratul pozitivist care s-a născut în *mediul culturii occidentale*, a „crescut" în atmosfera acesteia, spre a dobândi un rol predominat în cadrul ei, în secolul al XVIII-lea, când a şi început expansiunea sa în celelalte arii ale planetei şi pe restul continentelor mai apoi. Acest conglomerat este o structură intelectuală dominantă, ne spune acad. Postolache, structură care, ca *formațiune psihomentală,* s-a separat progresiv de religie, fără a rupe radical legăturile cu aceasta decât în secolul al XIX-lea şi al XX-lea, când a îmbrăcat o *formă parareligioasă*, nutrind orgoliul de a-L înlocui pe Dumnezeu şi a instaura în locu-I entități precum: Rațiune, Istorie, Materie, Evoluție, Progres etc., ori chiar personaje idolatrizate: Marx, Lenin, Stalin, Hitler, ca să nu mai vorbim de ideocrații mărunți în persoana dictatorilor nazişti ori comunişti fără doctrină originală. În lumina teoriei succesiunilor coexistente problema acestei mutații derivă din faptul că a rupt generațiile spirituale între ele, n-a reuşit să suprapună cele trei generații spirituale ale Europei: anticii greco-romani, iudeo-creştinii şi modernii. S-a produs, astfel, prima încălcare majoră a legii succesiunii coexistente.

O epocă de creație religioasă

Conglomeratul pozitivist, prin care am desemnat, în linia de gândire a acad. T. Postolache, structura intelectuală dominantă a civilizației occidentale, n-a triumfat de la început asupra culturii religioase (în speță asupra valorilor sufleteşti nutrite de credința în Dumnezeul adevărat). A existat în Occident o lungă perioadă de încercări pe linia căutării unor sinteze noi între religie, marea tradiție a hermetismului, şi noua orientare spirituală din care se va naşte conglomeratul pozitivist. Aceste încercări de a realiza o nouă sinteză au culminat, ne spune Eliade, în secolul al XVII-lea. Eşecul unei atari sinteze va aduce triumful definitiv al Conglomeratului pozitivist, adică al acelei formațiuni psihomentale care are cele cinci mărci: este antropocentric, raționalist, materialist, evoluționist şi ateu, de fapt, anti-iudeo-creştin.

Secolele XVII-XVIII reprezintă, în viziunea lui M. Eliade, epoca „ultimei mari creații religioase” a Europei. „Ce extraordinară pleiadă de savanți, filozofi, medici - de la Paracelsus şi John Dee, la Commenius, I. A. Andrew, Ashmole, Fludd, Newton - şi toți visau desăvârşirea omului occidental printr-o *reformă a educației*, implicând o *renovatio* radicală .... şi *o nouă metodologie ştiințifică. Idealul lor era holistic*, ca al lui Pitagora şi Platon sau al ştiinței chineze, adică implica *omul întreg*. Efortul lor de a integra tradiția creştină, hermetismul alchimic şi gândirea ştiințifică (în primul rând matematica, mecanica, astronomia), speranța lor de a salva bisericile creştine de provincialism şi războaie fratricide şi de a fonda un nou tip de educație - toate aceste proiecte, sinteze, nostalgii, alții le consideră drept ultima creație religioasă a Europei Occidentale, cu atât mai anevoie de judecat cu cât a fost sugrumată în germene”[27]. Chestiunea este reluată de acad. T. Postolache în cartea sa[28], sub semnul aceluiaşi imperativ: de a fonda un nou tip de educație ca singură soluție la criza care zguduie lumea actuală din toate încheieturile ei.

Cel care va voi să înțeleagă cum s-a petrecut acea suprimare despre care vorbeşte Eliade va trebui să cerceteze secolul al XVIII-lea. Acum s-au

[27] M. Eliade, *Jurnal*, vol. II, Editura Humanitas, 1992, p. 224.

[28] T. Postolache, *Vers un idéal praticable,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 2007.

petrecut câteva evenimente care au răsturnat axul acelei „ultime creații religioase occidentale", un ax în jurul căruia urma să se reorganizeze toată cultura, aşezând într-o nouă sinteză: tradiția creştină, gândirea ştiințifică şi moştenirile antichităților istorice (greco-romane, în primul rând).

Un prim eveniment al marii separări a constat în ridicarea *raționalismului* la rang de *religie separată*, „religia Rațiunii"[29]. Astfel, ceea ce nu reuşiseră ereziile arice în primul mileniu reuşeau acum *facțiunile de intelectuali* care visau la o „republică savantă" separată de Comunitatea creştină şi de „religia inimii".

În felul acesta, ştiința era separată de Religia creştină (deci de Tradiția Creştină) şi astfel se produce prima ruptură majoră între Tradiție şi Modernism („vechi" şi „nou"). A doua mare evoluție fracționară (care separă, provoacă fragmentări şi excluderi) a fost aceea care a valorizat para-religios şi imanentist viitorul (eshatologie istoricistă) şi a respins astfel orice recurs la *Trecut* (Tradiție). Cu aceasta, valoarea Hermetismului, care aşeza ştiința în vecinătatea *secretelor păzite* spre a fi conservate, adică în Trecut, a fost contestată în mod radical, producându-se cea de-a doua mare ruptură, aceea între Hermetism şi ştiință. Hermetismul alchimic n-a mai putut contribui la modelarea "spiritului ştiințific" modern (care a avut cu totul altă configurație). A apărut astfel „religia" Progresului şi a Evoluției.

Al treilea mare *eveniment al rupturii* a fost Revoluția franceză. Aceasta a fost o repetiție generală cu privire la un *joc social* şi un *model de societate* alcătuite pe temeiul scenariului introdus în cultura Europei de cele două mari pseudoreligii fracționare (centrate pe "cultul" rațiunii şi al "progresului") pe care s-a rezemat "Republica Savantă" a unei facțiuni intelectuale a secolului al XVIII-lea. În albia acestui curent s-a propagat în timp toată moştenirea modelului revoluționar, la capătul căruia avem, după multiple degradări spirituale, nazismul şi bolşevismul.

Scenariul fracționar inițiase deci o nouă tendință în istoria Europei, în care se împletiseră forțe destul de puternice pentru a sugruma ultima

---

[29] Cf. asupra „religiei rațiunii", V. Pareto, *Traité de sociologie générale*, vol. I şi II, 1920 şi, de asemenea, I. Bădescu, *Istoria sociologiei. Perioada marilor sisteme*, Editura Porto Franco, Galați, 1995, unde este discutată pe larg problema acestor „religii civile" sau „imanentiste" în marginea teoriei paretiene a derivațiilor.

creație religioasă a Europei Occidentale şi a impune astfel separarea ştiinței de religie şi a amândurora de tradiție.

Prima reacție majoră contra acestei *stări* s-a manifestat în cultură până în perioada interbelică. Aceasta a reinaugurat seria experiențelor holistice de integrare a ştiinței şi filosofiei cu religia şi de a recupera, pentru cadrul culturii academice, în sens profund, religia. Din nefericire, conglomeratul culturii pozitivist-atee a reprimat o atare tendință, în intervalul de după război, prin cea mai neeuropeană formațiune fracționară dintre toate, prin structura intelectuală *antiteistă, anti-iudeocreştină*.

Modernismul Europei este, în întregimea lui, expresia acestui Conglomerat al Pozitivismului care *a suprimat ultima mare creație religioasă* europeană a secolului al XVIII-lea.

Ne aşteptăm deci ca secolul care vine să fie unul marcat de ultimele zguduiri ale conglomeratului pozitivist, induse de impasul lui, ca o consecință a acestuia.

Marele conglomerat al pozitivismului occidental

Din nefericire, în propagările sale istorice, marele conglomerat pozitivist şi-a trădat exigența primordială cu care-l investise Newton: aceea de a căuta o nouă sinteză între „noul spirit" ştiințific şi religia creştină, respectiv între ştiința modernă şi textele hermetice. În loc de a căuta mai departe căile care conduc la această nouă sinteză, Pozitivismul, ca mare conglomerat şi ca falie mentală, a renunțat, încă din Quattrocento, la orice străduință în acest sens, alegând să se autodecreteze pe sine „mare religie". O „religie fără Dumnezeu", în maniera celei năzuite de A. Comte. O „religie pozitivă"[30].

Atare sisteme au fost croite de acele facțiuni de intelectuali modelați de mediul rupturii quattrocentiste. Trufia de a se considera gândire directoare şi salvatoare în lume a preschimbat aceste grupări în vehicule ale marii crize structurale. Toți reprezentanții acestor sisteme pretind a alcătui o „clasă de direcție" mondială (universală). Cu această pretenție debutează marea şi

[30] Cf. I. Bădescu, *Istoria sociologiei...*, Editura Porto Franco, Galați, 1993, capitolul consacrat lui A. Comte.

ultima criză europeană. Fiecare ciclu mare al istoriei Conglomeratului pozitivist a început ca tentativă de a recupera unitatea cunoaşterii şi a sfârşit sub domnia unei parareligii şi sub ascultarea unei facţiuni intelectuale destructurante. În faţa unei asemenea crize ne aflăm şi astăzi. Cu o deosebire. Pentru prima dată de şapte sute de ani încoace răspunsul la criză nu mai poate fi dat şi nu mai este dat de o parareligie. Începe în istorie epoca marilor insurecţii religioase care anunţă o revenire la Dumnezeu şi la religiozitatea profundă. Europa este chemată din nou la o mare sinteză a ştiinţei cu religia. În acest proces, noua sinteză este chiar noua structură intelectuală fundamentală a lumii, ne spune acad. Postolache, şi aceasta îşi asumă rolul de îndrumare a lumii, al unui nou consens salvator. Acest rol este asumat de către noua Şcoală universală, prin care se prefigurează soluţionarea marii crize structurale, în vederile acad. Postolache.

Scurt istoric al parareligiilor occidentale

Ca să înţelegem cu cine se luptă noua structură intelectuală fundamentală şi religiozitatea insurecţionară a secolului al XXI-lea, va trebui să facem o succintă incursiune în istoria cultelor parareligioase create de marele conglomerat pozitivist în aria occidentală. Vom observa, aşadar, că această *psihoformaţiune*, de îndată ce l-a pierdut pe Dumnezeu, începând din secolul al XVIII-lea, generează în mod sistematic substitute ale religiozităţii profunde, adică parareligii. Acestea preiau „nevoia de sacru” a omului, dar o şi falsifică în acelaşi timp, recanalizându-i descărcarea în „forme camuflate şi degradate”, cum strălucit a arătat unul dintre cei mai mari reprezentanţi ai *insurecţiei euxiniene*, Mircea Eliade. Occidentul a fost prima scenă pe care a apărut şi s-au afirmat formaţiunile parareligioase ale conglomeratului pozitivist. Odată apărute, năzuinţa lor cea mai tainică a fost de a cuceri lumea şi de a se substitui religiei profunde. Bazându-ne pe cercetările inspirate ale „Clubului Orologiului” din Franţa, vom recapitula, pe scurt, pentru nevoia de informare, principalele parareligii occidentale, de la Bisericile Saint-Simoniene la conglomeratul parareligios al bolşevismului.

Războiul împotriva Tradiției. „Bisericile Saint-Simoniene"

Mai toate manifestările fracționare occidentale preiau în fundamentele lor două dintre postulatele conglomeratului pozitivist, postulate prin care se afirmă:

a) primatul „fizicismului", cu expresia lui Saint-Simon (trăsătură pe care se reazemă caracterul imanentist al acestor manifestări);

b) primatul intelectului şi decretarea eminenței intelectualilor rupți de religiozitatea profundă. Aceştia, în dogoarea excepționalismului lor, se credeau chemați să formeze o nouă biserică. Saint-Simon şi discipolii săi vor numi chiar această nouă Biserică, „noul creştinism" şi se vor strădui nu numai să alunge dogma „păcatului originar" în favoarea dogmei „progresului originar" (cu expresiile lui Enfantin), ci şi ierarhia veche în favoarea unei noi ierarhii; sunt creați „misionari" spre a fi trimişi să „propovăduiască" noua Biserică. Războiul împotriva tradiției, a religiozității profunde, în numele Progresului şi deci al unei religiozități imanentiste, este, iată, o trăsătură fundamentală a unor formule consensuale false, generate de propagarea în istorie, la un rang de formidabilă intensitate, a Conglomeratului Pozitivist.

Biserica Saint-Simoniană şi tot *evanghelismul acesta social* cuprind în ele toată ambivalența Pozitivismului în aria occidentală, care se revendică dintr-o nouă linie, diferită de cea creştină şi preia totuşi funcțiile şi întreaga textură de raționamente care pretind să justifice recursul la credință. Saint-Simon este un „profet socialist". El vrea să evanghelizeze lumea, s-o cheme într-o nouă Biserică şi să o alunge pe cea veche, creştină, cu tot cu ierarhia ei clerical-ecleziastică. Cu adevărat, Saint-Simonismul este o „renaştere a cultelor revoluționare" nutrite de un nou fundamentalism care ținteşte înlocuirea creştinismului. Ruptura ivită în Quattrocento este şi aici ireparabilă.

Saint-Simon se vede pe sine descendent direct al lui Carol cel Mare[31] („Fiule, îi spune acesta în vedenia consemnată de viitorul mistagog, succesele tale ca filosof le vor egala pe acelea pe care le-am obținut ca militar şi ca om politic"), ceea ce atestă o viziune tipică pentru halucinațiile intelectului turmentat de cultul eului (beția trufiei).

[31] M. Leroy, *Religia contra ideologiilor socialiste,* p. 8, Editura Antet, Bucureşti, 1996.

În „Noul Creştinism”, apărut la 1825, stă scris: „Am hotărât să restabilesc creştinismul întinerindu-l; îmi propun să epurez această religie eminamente filantropică pentru a o elibera de toate credinţele şi practicile superstiţioase şi inutile”[32]. Religiile catolică şi protestantă sunt socotite erezii, iar noul „preot” plănuieşte să-i izgonească pe papă din biserici şi deopotrivă pe cardinali şi pastori.

Prosper Enfantine, discipolul său, va fi întemeietorul de fapt al „noii biserici”, cu ierarhia adepţilor (primul grad), al iniţiaţilor (al doilea grad) şi al neofiţilor (al treilea grad). „La începutul Monarhiei din iulie, în plină înflorire a cultului Saint-Simonian, sunt creaţi misionarii şi trimişi în turnee de propovăduire, în provincie, se înfiinţează o reţea de biserici Saint-Simoniene. Au loc căsătorii şi înmormântări în ritual Saint-Simonian” (M. Leroy, op. cit.).

Avem în faţă, iată, un întreg curent european care va traversa secolul şi pe care, în altă parte, l-am denumit „socialism evanghelic”[33]. El este expresia căutării unui compromis între Conglomeratul pozitivist şi adevărata religie (a lui Iisus Hristos). Dar tot pe atât, acest curent cumulează toate simptomele întoarcerii în lume a sacrului alungat. O întoarcere în forme camuflate şi degradate, tipice pentru toate parareligiile. În al treilea rând însă acelaşi curent cumulează simptomatologia prevestirii adevăratelor insurecţii religioase care se vor declanşa în secolul al XX-lea, ca întoarceri la religia profundă a mulţimilor cuprinse de adânca şi smerita adorare a lui Iisus Hristos. Omul credincios se împacă liniştit cu sine prin simpla redescoperire a feţei proniatoare a lui Dumnezeu.

Teologia secularizată. Biserica descendenţei noologice a lui Fourriere

Pentru fourrierişti[34], religia este un „plan divin”, inteligibil cu totul pe calea raţiunii. Oamenii pot crea armonia socială a planului divin. Acesta este al doilea semn al insurecţiei nucleului pozitivist în interiorul

---

32 Ibidem, p. 8-9.

33 I. Bădescu, *Sociologia eminesciană*, Editura Porto Franco, Galaţi, 1995.

34 M. Leroy, op. cit., p. 10.

religiozităţii. Cele două elemente: accesul pe cale raţională la planul divin şi reducţia ordinii divine la armonie socială (ordine raţională şi ea) şi deci a teologiei la etică şi politică, reprezintă cele două semne indubitabile ale pozitivismului acestor „religii civile" sau „laice".

Lipsa oricărui cult faţă de Cartea Sfântă arată câtă îndepărtare se produsese în lumea europeană faţă de linia creştină. Astfel, Tousenel, unul dintre discipolii lui Fourriere, îi propune lui Louis Blanc, ca în cadrul unei "sărbători revoluţionare" de oficiere a unui „autodafe al instrumentelor de tortură" să fie arse pe rugul acestuia toate Bibliile. „Căci Biblia, zice el, este codul călăilor pe pământ"[35].

Toate aceste trăsături: insurecţia nucleului pozitivist în mentalul religios, cultul raţiunii înnobilate cu puteri care-ar face-o, chipurile, capabilă să înţeleagă fără rest planul divin şi să-l realizeze pe pământ, ca armonie socială, redau sintetic esenţa acestor parareligii bazate toate pe deplasarea sacrului şi pe o „teologie secularizată".

Toate aceste evanghelii sociale, de la saint-simonism la „philadelphismul" lui A. Pecqueur, decretează decesul „creştinismul tradiţional" şi propun „religii pozitive" sau "raţionale", drept substitut. („Creştinismul tradiţional, zice J. Jaures, moare din punct de vedere filosofic, ştiinţific şi politic"[36].). Observăm că toate aceste „religii pozitive" sunt culminaţii parareligioase ale conglomeratului pozitivist şi se localizează, în primul rând, în aria „popoarelor exterioare", adică în Occident.

Parareligiile antichristice

Culminaţia curentului intelectualilor anticreştini şi deci a rupturii quattrocentiste este redată de cuvintele blasfemiatoare ale lui Proudhon: „Dumnezeu este rău! Trăiască infernul! Jos Dumnezeu!". Va compune un imn al lui Satan. Grupul de la „Clubul orologiului" integrează aceste manifestări ariei romantice. Există însă un romantism creştin. Dar să examinăm în continuare profilul „conglomeratului pozitivist anticreştin",

---

[35] Ibidem, p. 11.
[36] Apud. M. Leroy, op. cit. p. 13.

aşa cum se profilează acesta în cuvintele lui Proudhon: „Dumnezeu, zice acesta, este o fiinţă esenţialmente anticivilizatoare, antiliberală, antiumană”. Sau: “Dacă există vreo fiinţă care, înaintea noastră şi mai mult decât noi, să merite infernul, acesta este Dumnezeu (…) Căci Dumnezeu este prostie şi laşitate, Dumnezeu este ipocrizie şi minciună, Dumnezeu este răul”[37]. (Doamne iartă-l pe nebun şi pe noi, nemernicii!). Omul este libertate şi raţiune, în viziunea aceasta a “umanismului ateu” (prezent şi la Bruno Bauer şi Feuerbach), pe când „Dumnezeu, Fiinţa Supremă, în aceeaşi viziune, se află la antipodul omenirii, e vârful ontologic de care aceasta se îndepărtează indefinit”.[38] Blanqui ilustrează aceeaşi evoluţie antiteistă, anticristică şi adaugă ateismului său antisemitismul, căci el se declară ostil capitalismului identificat cu evreii şi îşi mărturiseşte „ura faţă de Biblie” pe care o consideră o „carte exagerată”, „volum superfluu în lumea modernă”. Blanquiştii vor forma baza ideologică a Comunei din Paris (dovadă prezenţa lor în număr mare în consilii). Marx va sintetiza toate aceste caracteristici şi va elabora prima eshatologie imanentistă completă. Religia, în viziunea lui, este „opiumul poporului”[39]. Marxismul este un anticreştinism fundamental. „Vreau să mă răzbun pe acela care domneşte asupra noastră”, scrie Marx. „M. Hess, care l-a convertit pe Marx la socialism, îl laudă pe Doctorul Marx, idolul meu, care va da lovitura decisivă religiei şi politicii Evului Mediu”. Precizări de acelaşi fel face George Yung: „Marx îl va alunga cu siguranţă pe Dumnezeu din Cerul său şi tot el îl va judeca”[40].

Critica criticii membrilor Clubului Orologiului

În interpretarea parareligiilor, ne delimităm tranşant de J. Mennerat care leagă geneza acestora de eficacitatea cu care romantismul a „recompus sacrul”, sugerând, deci, că romantismul ar fi cauza parareligiilor. Într-o carte a sa, publicată în 1979, „*Sociologia comunismului*”[41], Jules Mennerat

---

[37] Ibidem, p. 14.
[38] Apud ibidem.
[39] Apud ibidem, p. 17.
[40] Apud ibidem, p. 18.
[41] J. Mennerat, *La sociologie du Communisme*, Editura Libres Hallier, 1979.

apreciază că romantismul a procedat „la o veritabilă recompunere a sacrului”[42]. „Sacrul deplasat tinde să treacă de la transcendent la imanent, de la Dumnezeu la om. El se reformează în jurul a doi poli de asociere, miturile speciei şi cele ale grupului. Odată cu naționalismele reapar miturile şi cultele triburilor şi cetăților antice (…) Totodată, în studiile şi operele primilor gânditori socialişti, se prefigurează un mesianism al speciei umane, a cărui virulență (…) se va dezlănțui în secolul al XX-lea sub forma islamismului comunist”[43]. La aceste considerații ale lui Mennerat, M. Leroy adaugă: „Explicit sau implicit, socialismul se prezintă sub forma unei religii, o religie a colectivității, care trebuie să urmeze religiei salvării individuale. Prin faptul că împrumută masca şi chiar vocabularul religiei, voind să exploateze o autentică nevoie de religie, socialismul este cel mai puternic adversar al religiilor transcendenței, adică al adevăratei religii”[44]. Vom face, mai întâi, o remarcă de antropologie religioasă, spunând împreună cu Mircea Eliade, că fenomenul “sacrului deplasat” se manifestă ori de câte ori o cauză istorică lucrează spre alungarea lui Dumnezeu din lume, ceea ce de fapt înseamnă îndepărtarea lumii de Dumnezeu. Sacrul „alungat din lume” se întoarce în lume, într-o „formă camuflată şi degradată”, astfel încât nu romantismul este cauza „deplasării sacrului”. Noi credem că îndepărtarea lumii de Dumnezeu este urmarea triumfului progresiv al Conglomeratului postrenascentist, care a culminat cu cele mai recente expresii ale Pozitivismului din ultimele trei sute de ani: istoricismul, materialismul, ateismul. Romantismul este o reacție la acest fenomen de alungare a sacrului, o tentativă de resacralizare a lumii, ultima mare încercare de a împăca transcendența cu imanența, fără a sacrifica unul dintre cei doi termeni, ireductibil opuşi. Atâta vreme cât, în miturile cetății şi ale tribului, în naționalismele reactive, nu a fost „părăsit” Dumnezeu Cel din Ceruri în favoarea unuia imanent de pe pământ, cum ar fi Omul, scris cu majusculă, ori Proletarul, Rațiunea, Egalitatea, Materia, Istoria, Evoluția, Progresul etc., nu putem vorbi de parareligii, ci cel mult despre tentative de restaurare a sacralității în structura existenței. Atât şi nimic mai mult. Adevărata părăsire a lui Dumnezeu în lume este performanța acelor

[42] M. Leroy, op. cit., p. 7.
[43] Apud. Leroy, p. 7.
[44] M. Leroy, op. cit., p. 7.

facțiuni de intelectuali, din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, cărora li se datorează, cu adevărat, eşecul ultimei mari creații religioase europene din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, despre care vorbeşte M. Eliade.

„Religia maimuțărită"

Omul areligios: o ipoteză mai eficientă. Mişcarea fracționară din care se hrănesc parareligiile se accentuează în perioadele triumfului culminativ al „omului areligios", adică al omului care refuză transcendența. Pentru omul areligios, „sacrul este obstacolul, prin excelență, al libertății sale[45]. El „nu va fi cu adevărat liber decât în clipa în care-l va fi ucis pe ultimul zeu"[46]. Dar chiar „în clipa aceea" cumplită, el inventa zei noi tocmai pe când se îndepărta de Dumnezeu în sufletul său. Lucrul acela, ideea aceea, în numele cărora se îndepărtase de adevăratul Dumnezeu, devin pentru omul areligios noul zeu, un zeu din lumea aceasta, care a ajuns astfel să-l înlocuiască pe Dumnezeu cel Adevărat, care este din lumea de dincolo. Această deplasare a sacrului din transcendență în imanență devine placa turnantă a oricărei parareligii. Când în numele Omului, al Istoriei, al Rațiunii, al Materiei etc., omul areligios s-a îndepărtat în sufletul său de Dumnezeu Cel din Ceruri, prin chiar această nouă întemeiere el a creat "zei", idoli spre a li se închina, a creat "supraomul", a conferit Istoriei, Rațiunii, Materiei puterile Dumnezeului Adevărat. Cu aceasta, confirmăm ceea ce spunea M. Eliade: "marea majoritate a celor fără religie nu sunt, la drept vorbind, eliberați de comportamentele religioase, de teologii şi mitologii. Ei sunt uneori stânjeniți de un întreg talmeş-balmeş magico-religios, dar degradat până la caricatură şi, din acest motiv, dificil de recunoscut. Procesul desacralizării existenței umane a ajuns de mai multe ori la forme hibride de magie măruntă şi de religiozitate maimuțărită"[47]. M. Eliade crede că „omul areligios s-a dezvoltat plenar numai în societățile moderne" (unde este refuzată orice „chemare la transcendență"), chiar dacă el va fi existat „şi la nivelurile arhaice de cultură" (cu toate că documentele nu l-au atestat). Prin urmare, istoria omenească este despărțită în două

---

[45] M. Eliade, *Sacrul şi profanul*, Ed. Humanitas, Buc., 1992, p. 189.
[46] Ibidem
[47] Ibidem, p. 190.

părți, una, cea veche, în care predomneşte omul religios, şi cealaltă, cea modernă, în care „omul areligios s-a dezvoltat plenar”, dezvoltând adică forme spirituale mistificate de existență care-i sunt proprii doar lui: parareligiile. Până aici ne înscriem în linia de gândire a lui M. Eliade şi ceea ce adăugăm noi, cu mare precauție, este doar ideea că „parareligiile” sunt, în vremurile moderne, creația ultimei epoci istorice pozitiviste, o epocă de culminație a conglomeratului pozitivist când, pentru a-şi menține dominația spirituală în lume şi a se apăra de întoarcerea omului religios pe scena (din față) a istoriei, acest mare conglomerat imanentist produce masiv şi accelerat, una după alta, la intervale tot mai scurte, parareligii. Şi nu ne gândim numai la nenumăratele „mici religii”, „ce forfotesc în toate oraşele moderne, la biserici, la sectele şi şcolile pseudooculte, neospiritualiste sau aşa-zis ermetice, fiindcă aceste fenomene țin tot de sfera religiozității, chiar dacă este vorba aproape întotdeauna, de aspecte aberante de pseudomorfoză”[48]. Avem în vedere şi celelalte trei exprimări parareligioase ale marelui conglomerat noologic pozitivist: a) misticile politice (în genul mişcărilor politice şi al profetismelor sociale al căror „fanatism religios” şi a căror „structură mitologică” pot fi observate cu uşurință, ca, de pildă, în structura mitologică a comunismului şi în sensul său eshatologic, care accentuează rolul “izbăvitor” al Proletariatului etc.; b) mişcările care se declară antireligioase, ca de pildă „nudismul” sau mişcările pentru libertate sexuală absolută (ideologii în care se pot descifra „urmele nostalgiei Paradisului” a “stării edenice de dinaintea căderii”); c) scenariile inițiatice într-un număr de acțiuni şi gesturi ale omului areligios (psihanaliza implică o coborâre în inconştient deci o înfruntare a propriului „inconştient”, bântuit de larve şi monştri, ori „lupta cu viața”, „încercările” şi „greutățile” ce stau „în calea unei vocații sau a unei cariere” etc.)

Omul areligios continuă deci să se comporte *în mod religios*, dar „religia” sa capătă *formă degradată, camuflată şi deplasată* (esența *parareligiei*). Împinsă în tainițele adânc scufundate ale inconştientului, religia urcă din nou la lumină şi recuperează scena conştiinței de unde fusese alungată în conjunctura postrenaşterii. Această reînălțare religioasă la scara întregii Europe, ba chiar a lumii întregi, sub forma unei uriaşe *maree populare*, este, în esența ei, o *mişcare insurecțională, o copleşitoare insurecție religioasă*.

[48] Ibidem, p. 191-192.

București, România

Tel.: 021-318.24.38; Fax: 021-318.24.32
Licența ministerului culturii nr. 1442/1992
Consilier editorial: Valeriu IOAN-FRANC

Depozit legal trim. III, 2009